

2024–2036

Regionalplan for kultur og idrett i Rogaland

Vedtatt av fylkestinget 11. desember 2024

Forord

«Kultur er som et usynlig lim som binder folk sammen», sa en av ungdommene som deltok i prosessen rundt denne planen. Dette utsagnet treffer kjernen av hva planen handler om. Hele det spekteret, fra de frivillige og hverdagskulturen lokalt, til institusjoner og utøvere som gir oss kunst og idrett på et høyt profesjonelt nivå, skaper et godt fylke å bo og virke i. Vi skal leve livene våre gjennom skapende aktiviteter, meningsfulle opplevelser og engasjerende fellesskap. Sammen skal vi bygge et kultur- og idrettsliv der alle kan delta, og legge til rette for at Rogaland leverer kunst, kultur og idrett av både nasjonal og internasjonal klasse.

De siste 40 årene har det heldigvis blitt bygget flere arenaer for kultur- og idrettslivet i Rogaland. Fylket har derfor i dag en bedre dekning av arenaer enn tidligere. Men ved inngangen til planperioden har vi likevel en infrastruktur som fortsatt er underdimensjonert og for svakt utviklet i forhold til folketallsvekst og verdiskaping. Rogaland er et nasjonalt lokomotiv for norsk økonomi, men oppbyggingen av kunst, kultur og idrett har ikke fullt ut fulgt denne veksten. Dette må vi jobbe aktivt med å rette opp.

Det vil derfor være nødvendig å etablere nye idretts- og kulturarenaer også i løpet av den kommende planperioden. Nytt bygg for teater og museum i Stavanger er det fremste eksempelet på dette. Det vil kunne bli et nasjonalt tyngdepunkt og den første sambrukslokasjonen mellom et teater og et museum av denne størrelsesorden.

En bred og sterk kultursektor er avgjørende for å sikre livskvalitet, attraktivitet og mangfold i fylket. Vi er stolte av de institusjonene og kunstnerne som i dag presterer på nasjonalt

Ole Ueland
fylkesordfører

nivå, men vi har som mål å legge til rette for flere nasjonale satsinger og oppgaver innen kultur her i Rogaland. Sammenlignet med andre storbyfylker ligger Rogaland betydelig bak når det gjelder tildeling av statlige midler til institusjoner, festivaler og museer. I løpet av det neste tiåret må vi jobbe for en langt mer rettferdig fordeling av disse kulturmidlene, noe som krever en sterkere forpliktelse fra staten.

I en regional plan ligger det forventninger til at kommunene, fylkeskommunen og alle aktørene i fylket samarbeider om å styrke kultur- og idrettslivet i Rogaland. Planen er et verktøy for å legge til rette for at det skapes spennende innhold, tilbud og aktiviteter for og av innbyggerne i Rogaland. Kultur er viktig, for kultur er ytringer. Med ny regionalplan for kultur og idrett i Rogaland legger vi til rette for å dyrke meningsmangfold og bygge vern for demokratiet vårt. Vi skal ikke bare ha noe å leve av – men også noe å leve for!

Innhold

Forord	2
Del 1: Felles del	4
1. Innledning	5
2. Kultur- og idrettsfylket i 2024	14
3. Mål for kultur- og idrettsfylket Rogaland fram mot 2036	18
Del 2: Fagdel	24
4. Kultur for, av og med barn og unge	25
5. Frivilligheten	29
6. Kunst	36
6.1. Kunstfeltet	36
6.2. Musikk	41
6.3. Scenekunst	44
6.4. Visuell kunst	48
6.5. Film	51
6.6. Litteratur og ytringsfrihet	53
7. Bibliotek	56
8. Museum og arkiv	61
9. Idrett og fysisk aktivitet	74
10. Kulturarena	85
Del 3: Fireårig handlingsprogram	89
Vedlegg	91
Vedlegg 1: Plangrunnlag og begreper	92
Vedlegg 2: Referanser	104
Vedlegg 3: Kunnskapsgrunnlag	107
Bildeforklaringer	108

Del 1: Felles del

Foto: Tord Paulsen

1. Innledning

1.1. En kulturpolitikk for Rogaland

Kulturpolitikken er tuftet på et spleiselag. De økonomiske utsiktene gjør samarbeid mellom kommuner, fylkeskommune og stat enda viktigere. Denne planen skal være et verktøy til å oppnå dette.

Kulturens egenverdi er et grunnleggende utgangspunkt for planen, og dette står ikke i motsetning til en kulturpolitikk som også fremmer kulturens samfunnsbyggende kraft. Kultur bidrar både til fysisk og psykisk helse, og fungerer som en motor for steds- og byutvikling. Den kan også ha positive ringvirkninger i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Befolkningens deltakelse i kulturlivet er ganske stabil. Etter en knekk under pandemien er aktiviteten

ved inngangen til planperioden i ferd med å finne tilbake til samme nivå som tidligere på de fleste områder. Det gir grunnlag for optimisme og ambisjoner for planperioden fram mot 2036.

Det er en del utfordringer som vi best kan møte med en samordnet kulturpolitikk. Dette handler om å videreutvikle det som fungerer godt i dag, og samtidig gi grobunn for nye løsninger og nyskapende kulturuttrykk. Det er en ambisjon at Rogaland i enda større grad også nasjonalt framstår som et toneangivende kulturfylke.

I planen refererer vi med kultur til det utvidede kulturbegrepet, som omfatter både profesjonelle kulturuttrykk, frivillig kulturaktivitet, samt idrett og fysisk aktivitet.

1.2. Bakgrunn

Det har i planprosessen vært en omfattende deltakelse fra kommuner, kulturinstitusjoner, kompetansesentre, kulturorganisasjoner og andre kulturaktører. Nærmere tretti innspills-møter har samlet flere hundre deltakere. Mer informasjon om prosessen ligger på [planens nettside](#).

I følge plan- og bygningslovens §8-1 til §8-4 skal Regionalplan for kultur og idrett 2024–2036 legges til grunn for kommunal, regional og statlig planlegging og virksomhet innenfor kultur- og idrettsfeltet i Rogaland. Nøkkelen til å oppnå planens målsettinger er et godt samarbeid mellom fylkeskommune, kommune og stat, og mellom det offentlige og kultur- og idrettsfeltet i fylket.

Den første av planens tre hoveddeler presenterer felles overordnede perspektiver og mål for kultur- og idrettsfeltet i fylket.

Andre del tar for seg de ulike fagfeltene som planen favner om.

Siste og tredje del av planen – handlingsprogrammet – har et kortere perspektiv fra 2025 til 2028, med prioriteringer av tiltak som skal rulleres årlig.

1.3. Fylkeskommunen som kulturpolitisk aktør

Fylkeskommunen spiller en viktig rolle som bindeledd mellom statlige, regionale og lokale virkemidler i den nasjonale kulturpolitikken. I tillegg til å utvikle og gjennomføre egen politikk, iverksetter fylkeskommunen nasjonal kulturpolitikk i fylket. En stor andel av fylkeskommunens virkemidler er knyttet til faste årlige driftstilskudd og tilskuddsordninger som går på tvers av feltene. For det første gir Rogaland fylkeskommune faste årlige driftstilskudd til institusjoner, kompetansesentre, organisasjoner

Samfunnsutviklingsrolle	Tjenesteleverandør	Myndighetsutøver	Demokratisk aktør
• Planer og strategier • Økonomi/ tilskuddsordninger • Utøve eierskap med styringsdialog • Utvikle kunnskapsgrunnlag • Bistå med kompetanse og veiledning • Utvikle nettverk og dialogarenaer • Priser og stipend • Virkemiddel innen næringsutvikling	• Kultur for barn og unge gjennom Den kulturelle skolesekken/ Regional Ung Kultur Møtes – UKM • Kulturfag i videregående skoler • Regionale bibliotekoppgaver og bibliotek i videregående skole • Konkrete utviklings- og/eller formidlingsprosjekt	• Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturvirksomhet • Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa • Lov om kulturminner • Lov om arkiv • Lov om språk • Lov om folkehelsearbeid	• Utforme og iverksette kulturpolitikk

Fylkeskommunes rolle i kulturpolitikken. Hentet fra Strategi og tiltaksplan (KS 2021), og justert noe for Rogaland.

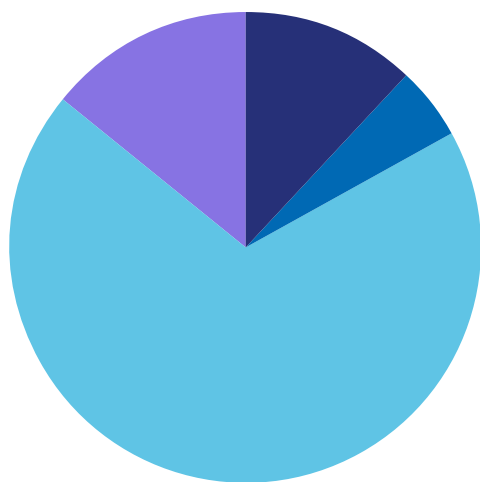

og andre aktører med et regionalt og/eller nasjonalt ansvar innenfor sine fagområder. Som kakediagrammet i figur 1 nedenfor viser er mer enn to tredjedeler av fylkeskommunens netto budsjett til kultur- og idrettsformål bundet opp til slike formål.

For det andre forvalter fylkeskommunen statlige og fylkeskommunale tilskuddsordninger. Dette er en viktig stimulerings- og finansieringskilde for kunstnere, frivillige organisasjoner og aktører som bygger anlegg for kultur og idrett. Planen legger opp til å styrke tilskuddsordningene totalt sett, og samtidig endre innretningen av flere ordninger i tråd med dagens utfordringer og planens målsetninger.

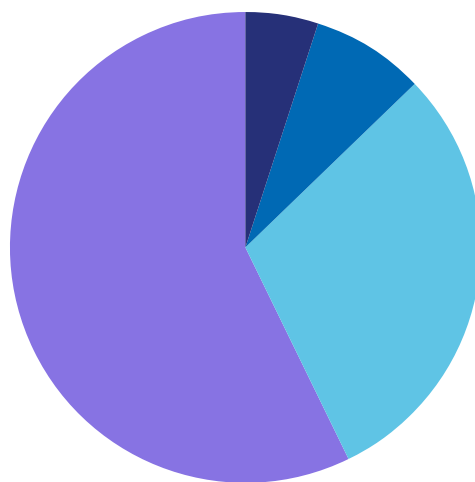
Mens nettobudsjettet i figur 1 viser hvor mye fylkeskommunen prioriterer av egne regionale midler, viser figur 2 hvor mye fylkeskommunen forvalter totalt når også statlige ordninger som fordeles regionalt tas med i beregningen. Tilskuddsmidlene utgjør nesten to tredjedeler av bruttobudsjettet. Når en så stor andel av dette er statlige spillemidler betyr det at nasjonale føringer og prioriteringer setter rammer for den regionale kulturpolitikken.

Mottakerne av de årlige driftstilskuddene fra fylkeskommunen utgjør kjernen i den kulturelle infrastrukturen i fylket. Gode og forutsigbare rammevilkår er avgjørende for at de skal kunne ivareta sine oppgaver knyttet til kunnskap,

Nettobudsjett 2024
Kultur- og idrettsformål

■ Lønnsutgifter	21 025 000	12 %
■ Andre driftsutgifter	7 682 000	5 %
■ Faste driftstilskudd	115 979 000	69 %
■ Tilskuddsordninger	24 190 000	14 %

Bruttobudsjett 2024
Kultur- og idrettsformål

■ Lønnsutgifter	21 025 000	5 %
■ Andre driftsutgifter	30 452 000	8 %
■ Faste driftstilskudd	115 797 000	30 %
■ Tilskuddsordninger	224 431 000	57 %

Figur 1 og figur 2. Netto- og brutto budsjett til kultur, idrett og museum 2024, Rogaland fylkeskommune. Beløp og prosent.

kompetanse, produksjon og formidling av kultur og historie til fylkets befolkning. Rogaland fylkeskommune har derfor som ambisjon å videreføre driftstilskuddene på minst samme realnivå som ved inngangen til planperioden.

Samtidig vil det bli stilt klare forventninger til mottakerne av regionale midler om å bidra til oppnåelsen av planens overordnede mål. Det vil også bli gjennomført jevnligere evalueringer for å vurdere om faste tilskuddsmottakere er i stand til å oppfylle sitt hovedformål og svare på utfordringene innenfor sitt fagfelt.

1.4. Nasjonale, regionale og lokale føringer

En kulturpolitikk for Rogaland utformes i samspillet mellom nasjonal, regional og lokal kulturpolitikk. I vedlegg 1 presenterer vi sentrale lover, meldinger, planer og strategier. Her skal vi kort peke på noen av de viktigste føringene for hele kultur- og idrettsfeltet.

Internasjonale og nasjonale føringer

FNs bærekraftsmål er en grunnleggende forutsetning for regional planlegging, i tråd med Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging og Utviklingsplan for Rogaland. Av de 17 målene vil vi spesielt fremheve disse som særlig viktige her:

Vi vil i tillegg ta utgangspunkt i de tre dimensjonene ved bærekraft: sosial bærekraft, miljømessig bærekraft og økonomisk bærekraft.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027: Regjeringen forventer at kommuner og fylkeskommuner legger til rette for kultur, kunst, idrett og frivillighet i planleggingen og setter av tilstrekkelige arealer til kultur- og idrettsformål. Frivillighetens behov for tilgang til kommunale og fylkeskommunale bygg blir understreket.

Kulturmeldingen, Meld. St. 8 (2018–2019)
Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida (Kulturdepartementet, 2018):

1. *Kunst og kultur har en samfunnsbyggende kraft.* Det offentliges ansvar for kultur er forankret i det såkalte infrastrukturkravet i Grunnlovens § 100. Hensynet til demokrati og ytringsfrihet er en hovedbegrunnelse for å føre en aktiv offentlig kulturpolitikk.
2. Den nasjonale kulturpolitikken er summen av kulturpolitikken på alle tre forvaltningsnivå: stat, kommune og fylkeskommune.
3. Nasjonale mål for kulturpolitikken som gjelder for alle forvaltningsnivå.

Nasjonale kulturpolitiske mål

Samfunns mål: Eit levande demokrati der alle er frie til å ytre seg, og der mangfald, skaparkraft og kreativitet er høgt verdsett. Eit inkluderande samfunn der kunst og kultur av ypparste kvalitet inspirerer, samlar og lærer oss om oss sjølv og omverda.

Overordna kulturpolitiske mål –
Eit fritt og uavhengig kulturliv som

- skaper kunst- og kulturuttrykk av ypparste kvalitet
- fremjar danning og kritisk refleksjon
- tek vare på og formidlar kulturarv
- skaper og formidlar eit kulturtilbod som blir opplevd som relevant, og som representerer befolkninga
- er tilgjengeleg for alle og oppmuntrar den enkelte til å oppleve og delta i kulturaktivitetar
- tilbyr møteplassar og byggjer fellesskap
- fornyar seg og viser evne til omstilling
- har internasjonal gjennomslagskraft og fremjar interkulturell forståing
- styrkjer norsk språk, dei samiske språka, dei nasjonale minoritetsspråka og norsk teiknspråk som grunnleggjande kulturberarar

Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett. Regjeringens idrettsstrategi. (Solbergregjeringen 2021).

Kulturloven pålegger fylkeskommuner og kommuner å legge til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet regionalt og lokalt.

Regionale føringer

Regionalplan for kulturmiljø 2023–2035 – Rogaland fylkeskommune er et viktig grunnlag, særlig for museumsfeltet og andre områder som kulturformidling for barn og unge.

Det er mange koblinger mellom friluftsliv, idrett og kultur. Friluftslivet blir primært ivaretatt gjennom Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning – den såkalte Uteplanen. Det er imidlertid et viktig tema også i denne planen, særlig i kapittelet om idrett og fysisk aktivitet. Det er dessuten flere berøringspunkt mellom den regionale kultur- og idrettspolitikken og satsingsområder i Nærings- og innovasjonsstrategi for Rogaland,

spesielt innen strategiens satsingsområde 3. Reiseliv og opplevelse. Større idretts- og kulturarrangement, festivaler, kulturinstitusjoner og museer – som den regionale kultur- og idrettsplanen handler om – er viktige innholdsleverandører til reiselivet.

Ved inngangen til planperioden vil ny organisering av fylkeskommunen med et nytt tjenesteområde Samfunn gi grunnlag for en mer samordnet tilnærming til flere av arbeidsområdene i planen, blant annet innenfor frivillighet, friluftsliv og folkehelse.

Rogaland fylkeskommunes visjon, *Sammen for et grønt og attraktivt Rogaland*, er formulert i Utviklingsplan for Rogaland 2025–2028. Tilgang til naturen, utdanning, arbeid, infrastruktur og kultur- og fritidstilbud er viktige faktorer for å skape gode, levende og attraktive regioner.

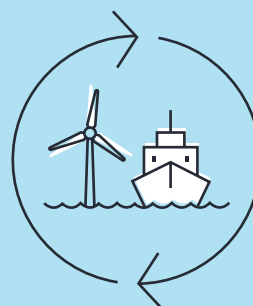
Langsiktige utviklingsmål og innsatsområder

Attraktive lokalsamfunn, tettsteder og byer

- Utvikle levende byer og lokalsamfunn med handel, tjenester og kulturtilbud i sentrum
- Sikre mangfoldige bomiljø med attraktive møteplasser
- Utvikle byer og tettsteder der flere går, sykler eller reiser kollektivt

Konkurransedyktig region

- Bidra til grønn omstilling
- Utvikle og supplere arbeidsstyrken
- Utvikle næringsareal i et regionalt strategisk perspektiv

Helsefremmende og inkluderende samfunn

- Bidra til økt livskvalitet og redusere sosiale ulikheter
- Sikre likeverdige muligheter til utdanning og kompetanse
- Øke inkludering og samfunnsdeltakelse

Klimaomstilling og livskraftig naturmiljø

- Redusere klimagassutslipp og tilpasse samfunnet et mer ekstremt klima
- Ivareta naturmangfold, landskap og kulturmiljø
- Ivareta jordvernet og bidra til mer sirkulær og effektiv ressursbruk

Foto: Stig Håvard Dirdal

Nytt bygg for teater og museum på Kannik i Stavanger kan bli regionens største kulturløft i planperioden.

Lokale føringer – den kulturelle grunnmuren

Den kulturelle grunnmuren består av de grunnleggende kulturtilbudene som skal være tilgjengelige for alle, uavhengig av bosted og økonomisk situasjon. Dette inkluderer folkebibliotekene, kulturskolene og fritidsklubbene. Disse institusjonene er viktige arenaer for å sikre at alle har tilgang til kultur og muligheten til å delta i kunst- og kulturliv, noe som også er forankret i barnekonvensjonens artikkel 31.

Rogaland fylkeskommune samarbeider tett med alle kommunene om idrett og fysisk aktivitet, bibliotek, kultur for, av og med barn og unge,

finansiering av regionale museer og gjennom felles eierskap og spleiselag i tilknytning til andre institusjoner og tiltak. Kommunene har en særskilt oppgave i å ivareta hverdagskulturen og den kulturelle grunnmuren som består av kulturskoler, folkebibliotek og skolebibliotek, kultur- og fritidstilbud til barn og unge og tilrettelegging for frivilligheten. Lokale og regionale kulturhus og arenaer med gode øvings- og framvisningslokaler er en viktig del av grunnmuren.

Kommunale kulturenheter utøver en viktig tilretteleggerkompetanse og koordinatorrolle mellom det offentlige, profesjonelle og frivillige

aktører i det lokale kulturlivet. Det er en forventning til kommunene at de opprettholder og videreutvikler denne viktige funksjonen. Gode kulturtilbud er en viktig forutsetning for å utvikle gode lokalsamfunn.

Fylkeskommunene bidrar på sin side til den kulturelle grunnmuren gjennom tilskudds- midler, Den kulturelle skulesekken og tilskudd til Den kulturelle spaserstokken. Fylkes- kommunen har dessuten ansvar for regionale bibliotekstjenester som er helt nødvendige for at det skal være mulig å drive bibliotek i små og mellomstore kommuner. Mange kommuner har egne kulturplaner, mens andre kommuner integrerer kultur i kommuneplanen. Alle kommuner må ha en plan for idrett og fysisk aktivitet for å komme i betraktning til spillemidler. Noen kommuner har delplaner for bibliotek, kulturarv og – som i Stavanger kommune – en plan for det visuelle kunstfeltet.

Med utgangspunkt i Plan- og bygningsloven forventes det at kommunene legger Regionalplan for kultur og idrett i Rogaland 2024–2036 til grunn for all planlegging innen kultur- og idrettsfeltet.

Regionhovedstaden Stavanger er en sentral drivkraft i utviklingen av kultur- og idrettsfylket Rogaland, ikke minst som vertskap for mange av de regionale og nasjonale kulturinstitusjonene i fylket. Stavanger kommunes Kommunedelplan for kunst og kultur 2018–2025 peker på flere områder der fylkeskommunen og kommunen samarbeider om oppgaveløsning, finansiering av institusjoner, regionale kompetansesentra, festivaler og andre tiltak. I Nordfylket spiller Haugesund kommune en viktig rolle regionalt som vertskap for regionale og nasjonale kulturinstitusjoner. Her er Temaplan for kultur, idrett og frivillighet et sentralt plandokument.

Foto: Tord Paulsen

Hva er kulturell infrastruktur?

Begrepet kulturell infrastruktur blir brukt flere steder i planen, og refererer til økonomiske virkemidler og de fysiske arenaene og organiseringen som skal til for å produsere og formidle kultur, som:

- arenaer og institusjoner for konserter, scenekunst, ulike kunstformer, kulturarv, bibliotek etc.
- organisasjoner for deler av kultur- og idrettsfeltet og kompetansesentra rettet mot spesifikke kunstfelt
- offentlig kulturforvaltning gjennom overføringer, tilskudd, utviklingstiltak og annen tilrettelegging fra kommunene, fylkeskommunen og staten.

2. Kultur- og idrettsfylket i 2024

2.1. Utfordringer og muligheter

Mål, veivalg og satsinger er basert på en forståelse av dagens situasjon og utviklingstrekk innen kultur og idrett i fylket. Kunnskapsgrunnlaget inkluderer Norsk kulturindeks og Norsk idrettsindeks (Telemarksforsking, 2023), NPU Monitors befolkningsundersøkelse fra 2022, samt den regionale kulturundersøkelsen for Nord-Jæren fra 2021.

Forhold i Rogaland som kan påvirkes i større eller mindre grad

Styrker

- Godt samarbeid innad i regionene og mellom deler av kulturlivet
- Relativt godt utbygd kulturell infrastruktur, med regionhovedstaden Stavanger i en viktig rolle
- Stor oppslutning om kulturtilbud i befolkningen
- Økende digital kompetanse i alle ledd
- Økende tilfredshet med kultur- og idrettstilbudet blant innbyggerne i fylket
- Bred oppslutning om kultur som politisk satsingsområde i befolkningen
- Musikk, utøvende og kunstneriske virksomheter står sterkt som kultur-næringer
- Godt utdanningstilbud innen kultur-, kunst- og idrettsfag på videregående skole og universitet

Svakheter

- Manglende magasin, produksjons- og øvingslokaler og lav anleggsdekning
- Begrenset mangfold innen forvaltning, produksjon og formidling av kultur
- Lav uttelling på nasjonale kulturtildelinger og lav skår på enkelte områder i Norsk kulturindeks (f.eks. fylkeskommunale kulturutgifter)
- Lav tetthet av kunstnere i fylket
- Frivillighet er under press og blir mer individualistisk orientert, med utfordringer knyttet til rekruttering av frivillige
- Profesjonelt kulturliv er konsentrert i byene, med store avstander og begrenset kollektivtilbud i distriktene
- Svakt samspill mellom forvaltningsnivåene, spesielt med staten
- Manglende høyere utdanning innen visuell kunst.

Faktorer som i mindre grad kan påvirkes

Muligheter

- Digitalisering gjør kultur mer tilgjengelig og åpner for nye uttrykk og nye publikumsgrupper
- Styrket privatøkonomi over tid har ført til økt kulturkonsum og aktivitet
- Demografiske endringer, som en voksende andel eldre, kan være både en ressurs og utfordring for kulturlivet
- Økt fokus på sosial bærekraft nasjonalt og internasjonalt kan gi kulturlivet en sterkere posisjon

Utfordringer

- Kulturøkonomien presses av høye kostnader
- Betydelige sosiale forskjeller i deltakelse basert på utdanning, inntekt og kulturell kapital
- Funksjonsvariasjoner, kjønn og alder påvirker deltakelsen i kulturlivet.
- Økende andel eldre og færre yngre framover
- Geopolitiske forhold skaper usikkerhet.
- Økt polarisering, ekkokamre og antidemokratiske tendenser i Europa
- Digitalisering setter deler av det fysiske kulturlivet under press. Kunstig intelligens truer kunstneres opphavsrett, men åpner også for nye muligheter.
- Klimaendringene påvirker kultur- og idrettsfeltet

Foto: Tord Paulsen

2.2. Noen avveininger for kulturpolitikken i fylket

Utfordringene og mulighetene er grunnlag for prioritering og retningsvalg. I dialogen med sektoren er det noen avveininger som den regionale kulturpolitikken må forholde seg til.

Tydelige prioriteringer eller nå bredt ut til alle?

Ut fra de økonomiske utsiktene for offentlig sektor må ambisjonene for kulturlivet i Rogaland løses innenfor omtrent de samme rammer som i dag. Samtidig har de samlede offentlige bidragene ikke holdt tritt med de siste årenes kostnadsvekst. Flere av kulturlivets aktører vil at fylkeskommunen prioriterer færre tilskuddsmottakere med større uttelling, framfor mindre tilskudd til mange.

Prioritere driftstøtte eller prosjektstøtte?

Den tydeligste tilbakemeldingen fra de ikke-institusjonaliserte aktørene er behovet for forutsigbarhet i de fylkeskommunale tilskuddene, framfor mer tiltak- og prosjektstøtte. Det frie feltet ønsker kontinuitet gjennom fast årlig støtte. Avhengighet av å søke og motta prosjektmidler til en fast aktivitet skaper usikkerhet.

Forutsigbarhet eller fleksibilitet?

Hensynet til forutsigbarhet må avveies mot hensynet til å ikke låse det økonomiske handlingsrommet for mye, og i forlengelsen av det: å slippe til nye aktører. Enkelte aktører som er avgjørende for sine fagfelt bør kanskje derfor prioriteres med fast årlig støtte i kombinasjon med at de blir evaluert for eksempel hvert tredje år ut fra hvorvidt de ivaretar hovedformålet sitt og svarer på utfordringer innenfor fagfeltet.

Forutsigbare tilskuddsordninger er avgjørende for å opprettholde aktivitetsnivå og kvalitet, men ordningene må samtidig være fleksible nok til å fange opp aktuelle utfordringer i samfunnet. For eksempel må den tydelige prioriteringen av barn og unge i tilskuddsordningen for frivillige organisasjoner balanseres opp mot den økende andelen eldre i befolkningen. Tilskuddsordningene bør jevnlig evalueres og justeres både i tråd med den aktuelle situasjonen og føringene i denne planen.

Prioritere felles tiltak eller støtte til enkeltinstitusjoner?

Når det gjelder finansiering av institusjonene må det gjøres en avveining mellom å prioritere felles tiltak opp mot støtte til enkeltinstitusjoner. Dette gjelder spesielt museene,

som har mange felles utfordringer, for eksempel innen samlingsforvaltning.

Prioritere driftstilskudd til institusjonene eller finansieringen av det frie feltet?

Institusjonene tilrettelegger infrastruktur for det frie feltet i form av produksjons- og framvisningsarenaer. De er en viktig plattform for utøvere og kunstnere når de skal bygge seg en profesjonell karriere. Institusjonene tiltrekker seg talenter både regionalt, nasjonalt og for enkelte institusjoners del, også internasjonalt. Det frie feltet gir på sin side rom for eksperimentering, nyskapende ideer og alternative perspektiver som utfordrer det etablerte. Økte faste driftstilskudd vil binde ressurser og redusere det kulturpolitiske handlingsrommet i større grad enn prosjektbaserte virkemidler til det frie feltet.

Forsterke det eksisterende eller løfte nye områder?

Det er en avveining om en skal prioritere brede felles satsinger for felt som allerede har oppnådd enn viss styrke i regionen opp mot behovet for å løfte felt som ikke har kommet like langt i utviklingen av en bransje. Heller ikke her er det snakk om et enten eller. Planen peker for eksempel i avsnitt 6.6. på behovet og mulighetene som nå ligger til rette for å bidra til et løft for litteraturfeltet.

Nettverk- og kompetansebygging – regionens eller aktørenes ansvar?

Mange aktører etterlyser flere felles arenaer for nettverk- og kompetansebygging. Fylkeskommunen forventer at de ulike feltene selv legger til rette for slike arenaer gjennom sine kompetansesentre og nettverk. Et sentralt mål for planen er derfor å styrke nettverk- og kompetanseutviklingen, både gjennom kompetansesentrene og kulturorganisasjoner, samt ved å sikre tilgang på rådgivning og kompetanse i fylkeskommunen og kommunene.

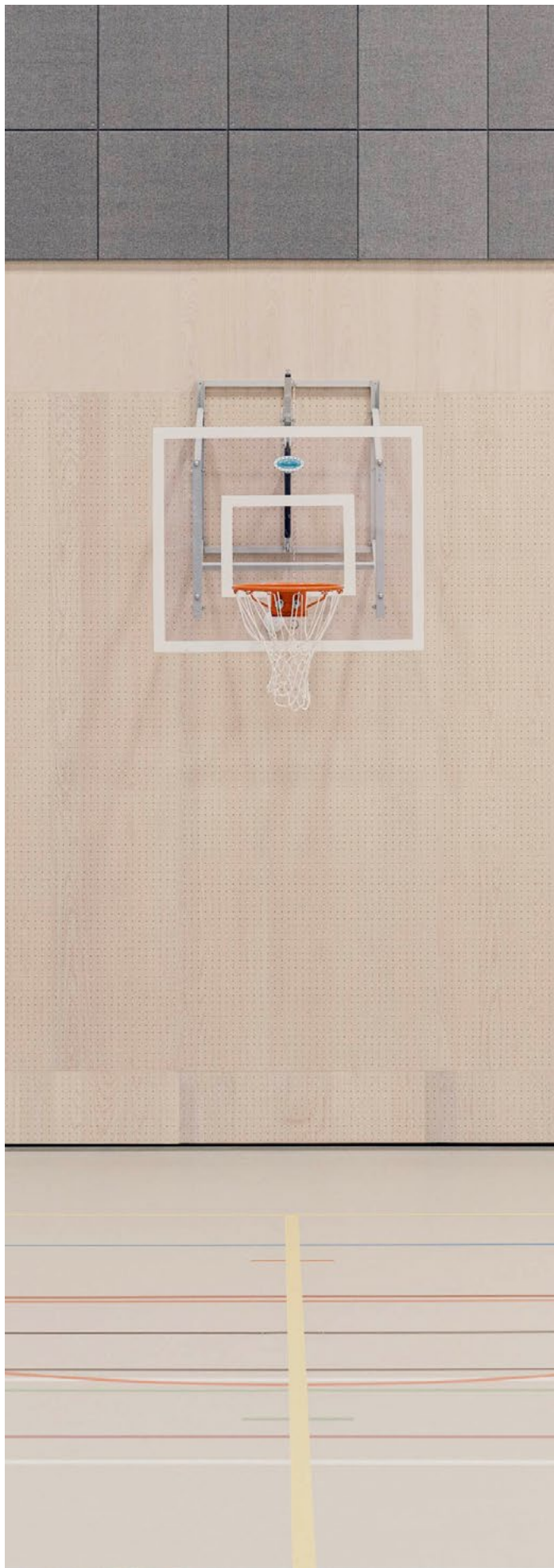
Samfunnsmessig nytte eller armlengdes avstand?

Planens overordnede perspektiv om kultur som samfunnsbyggende kraft må balanseres mot prinsippet om armlengdes avstand. Offentlige styresmakter skal ikke gå inn i kunstneriske skjønn og avgjørelser. Det er likevel legitimt for folkevalgte og bevilgende myndigheter å stille forventninger om at kulturlivets aktører skal bidra til å oppnå overordnede kultur- og samfunns mål. Planen bør derfor bidra til å tydeliggjøre slike forventninger.

Bærekraft er et viktig element i planens samfunnsmessige perspektiv. Dette perspektivet konkretiseres gjennom prioriteringer og forventninger knyttet til for eksempel rehabilitering og bygging av kulturarenaer og gjennomføring av festivaler og arrangement. Her må kulturlivet i likhet med andre sektorer i samfunnet bidra.

Hva betyr armlengdes avstand?

Det skal være en avstand mellom politiske beslutninger og kunst- og kulturfaglige vurderinger. Staten, fylkeskommunen og kommunene skal ikke blande seg inn i kunstneriske beslutninger og ikke utfordre kunstens selvstendighet. Prinsippet er tatt inn i forslaget til ny kulturlov. KS har utarbeidet et nyttig [refleksjonshefte](#) rundt dette som tar opp spørsmålet om hvordan man kan ivareta den kunstneriske friheten og samtidig drive en aktiv kulturpolitikk (KS, 2023).

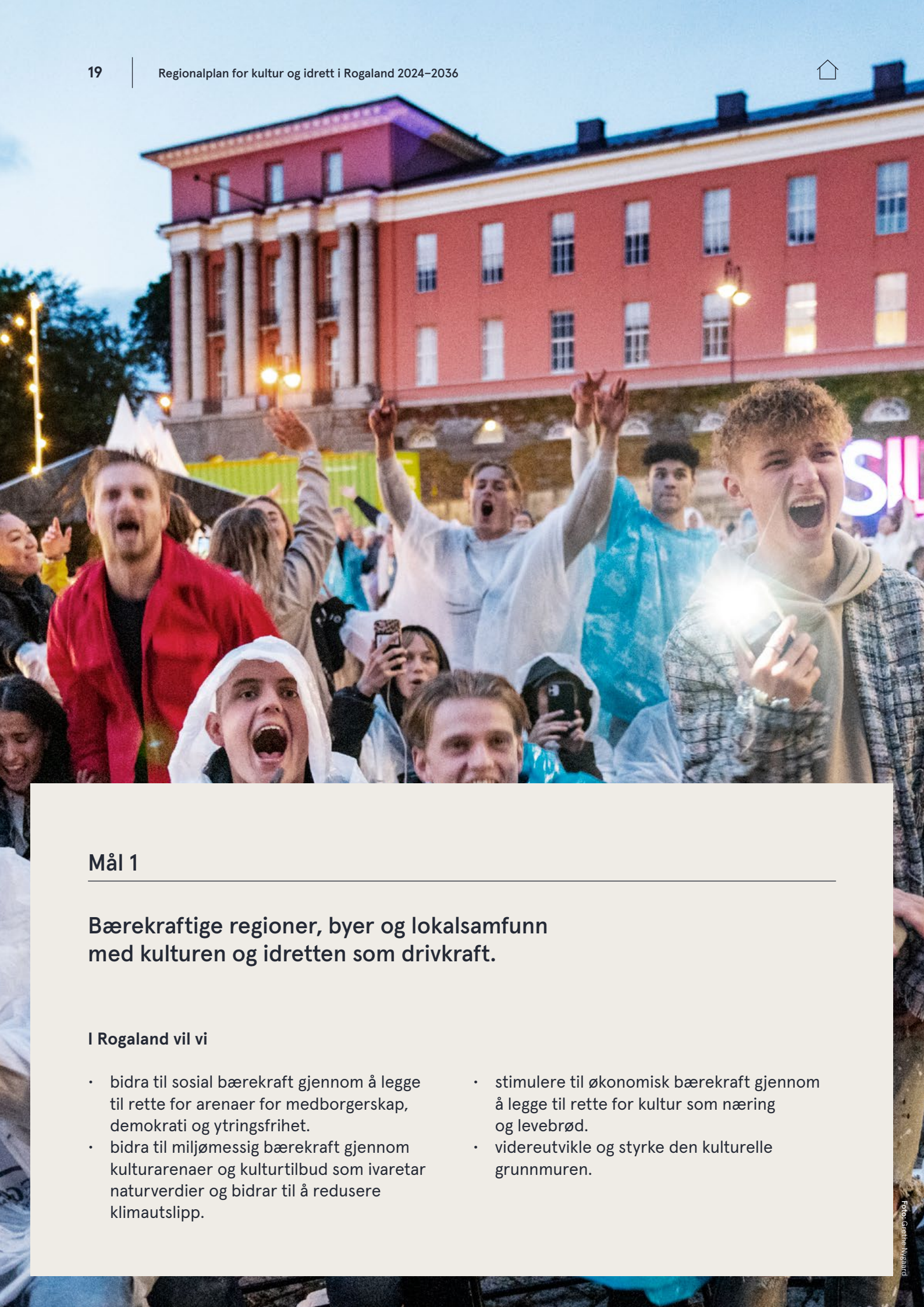

3. Mål for kultur- og idrettsfylket Rogaland fram mot 2036

Fire overordnede mål for kultur- og idrettssektoren i planperioden:

1. Bærekraftige regioner, byer og lokalsamfunn med kulturen og idretten som drivkraft.
2. Et mangfoldig kultur- og idrettsliv der alle kan delta.
3. Felles løsninger gjennom samhandling og samarbeid om kultur- og idrettsfeltet.
4. Helhetlig infrastruktur for kultur- og idrettsfeltet.

De fire målene samlet skal bidra til å gi innbyggerne i Rogaland et kreativt, mangfoldig og engasjerende kultur-, idretts- og fritidstilbud, med opplevelser, utfordringer og aktiviteter for alle. Målet er samtidig å legge til rette for utvikling av kultur, kunst og idrett, både nasjonalt og internasjonalt.

Mål 1

Bærekraftige regioner, byer og lokalsamfunn med kulturen og idretten som drivkraft.

I Rogaland vil vi

- bidra til sosial bærekraft gjennom å legge til rette for arenaer for medborgerskap, demokrati og ytringsfrihet.
- bidra til miljømessig bærekraft gjennom kulturarenaer og kulturtilbud som ivaretar naturverdier og bidrar til å redusere klimautslipp.
- stimulere til økonomisk bærekraft gjennom å legge til rette for kultur som næring og levebrød.
- videreutvikle og styrke den kulturelle grunnmuren.

Mål 2

Et mangfoldig kultur- og idrettsliv der alle kan delta, oppleve og uttrykke seg ut fra egne forutsetninger og interesser.

I Rogaland vil vi

- legge til rette for at innbyggerne skal ha mulighet til å delta uavhengig av funksjonsnivå.
- videreutvikle virkemidler som bidrar til å senke tersklene for barn og unges deltakelse i kulturlivet.
- bidra til et aldersvennlig kultur- og idrettstilbud gjennom virkemidler som inkluderer den voksende gruppen av eldre i kulturlivet.
- bruke kunst, kultur og idrett aktivt i det helsefremmende arbeidet, blant annet gjennom ordninger som Den kulturelle spaserstokken.
- legge til rette for et attraktivt fylke for studenter gjennom kultur- og idrettsarenaer som grunnlag for en rik studentkultur.
- arbeide for et større mangfold av personer som arbeider med idrett og produksjon, formidling og forvaltning av kunst- og kultur.
- arbeide for kulturelle og kunstneriske uttrykk med et mangfold av utøvere og et mangfold av historier som fortelles.

Studentkultur

En region med universitet, høyskoler og en studentkultur bidrar til å gjøre regionen attraktiv for unge mennesker. Et levende kulturliv for studenter skaper tilhørighet og bidrar til å holde på talenter og tiltrekke nye. Gjennom kultur- og idrettstilbud bygges broer mellom studentene og lokalsamfunnet. Universitetet i Stavanger (UIS) og Høgskulen på Vestlandet (HVL) spiller her en viktig rolle både som samfunns- og kulturaktør, og er avhengig av et godt samspill med kommuner og fylkeskommune for å beholde kompetanse i fylket. Hjerneflukt til Oslo-regionen er en utfordring, og det må arbeides med rekruttering av unge voksne som fremtidige kompetente og permanente borgere i fylket.

Mål 3

Felles løsninger gjennom samhandling og samarbeid om kultur- og idrettsfeltet.

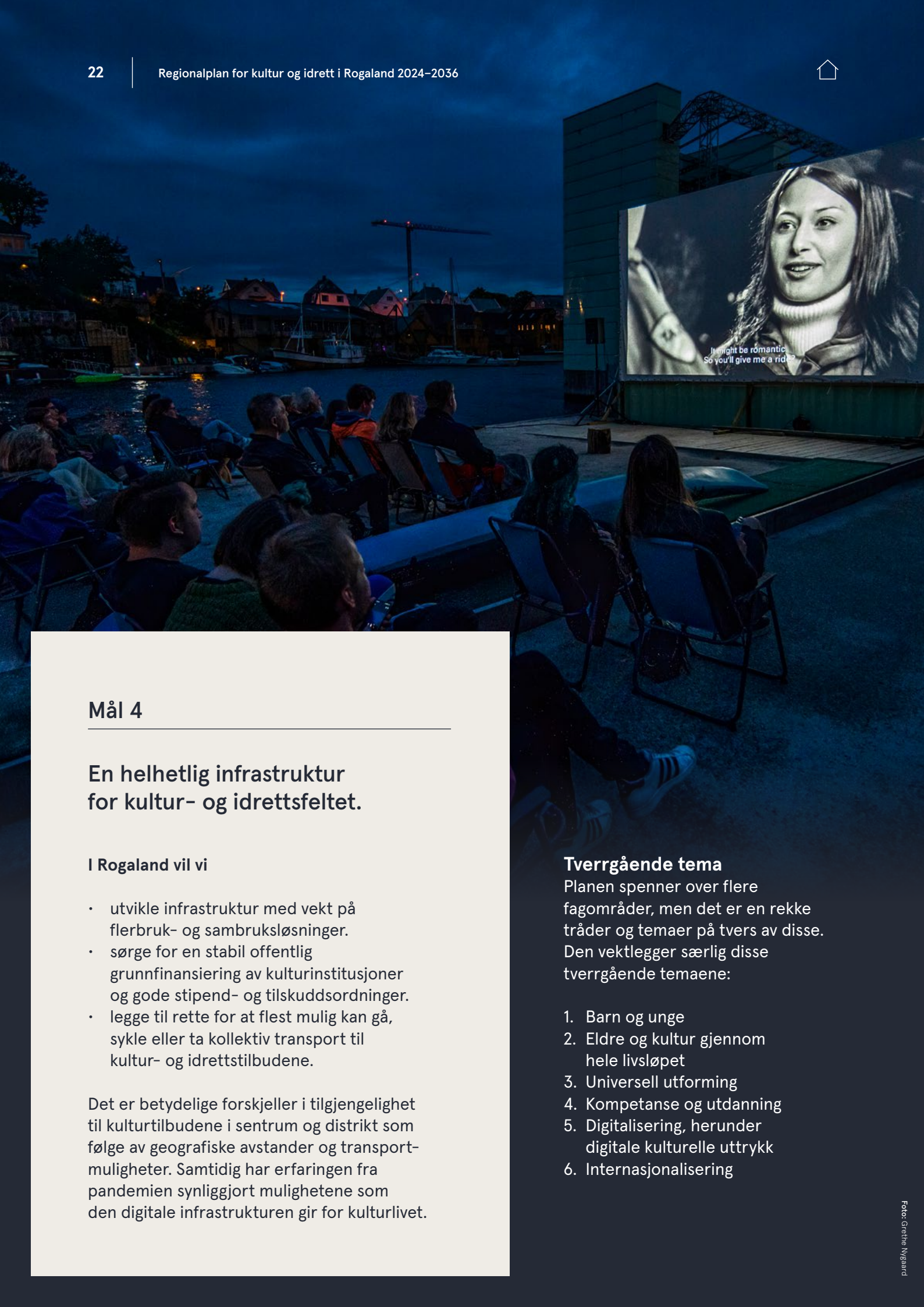
I Rogaland vil vi

- bygge et helhetlig kulturtilbud basert på spleiselag og arbeidsdeling mellom aktørene innen kulturlivet og mellom kommuner, fylkeskommune og stat.
- tilrettelegge møteplasser og nettverk for samarbeid, samhandling og kompetanseutvikling.
- styrke fagmiljøene innen kulturlivet gjennom å bygge videre på de regionale kompetansesentra.
- legge et sammenhengende løp for utvikling av talent og kompetanse innenfor kunst og idrett, fra lokalt og regionalt nivå til nasjonalt nivå.
- bidra til økt internasjonalisering og styrking av den internasjonale kompetansen i kultur- og idrettslivet.
- legge til rette for kultur, kunst og idrett på et nasjonalt og internasjonalt nivå.

Internasjonalisering

Internasjonale impulser er viktige for å styrke og utvikle kulturlivet i regionen. Samtidig er mange aktører innen kultur og idrett i fylket aktive internasjonalt. Dette gjelder idrettsutøvere, kunstnere, utøvere og institusjoner samt festivaler som er med i internasjonale samarbeidsprosjekt. Det er imidlertid rom for mer internasjonalt samarbeid, noe fylkeskommunen vil bidra til.

Fylkeskommunen har lagt vekt på å redusere barrierer for internasjonalisering ved å åpne for å bidra med medfinansiering av egenandelen for deltakelse i internasjonale prosjekter. Med fylkeskommunen som vertskap for Stavangerregionens Europakontor gir dette en god mulighet til å stimulere til at kulturaktørene i fylket benytter seg av kompetansen som kontoret innehar.

Mål 4

En helhetlig infrastruktur for kultur- og idrettsfeltet.

I Rogaland vil vi

- utvikle infrastruktur med vekt på flerbruk- og sambruksløsninger.
- sørge for en stabil offentlig grunnfinansiering av kulturinstitusjoner og gode stipend- og tilskuddsordninger.
- legge til rette for at flest mulig kan gå, sykle eller ta kollektiv transport til kultur- og idrettstilbudene.

Det er betydelige forskjeller i tilgjengelighet til kulturtilbudene i sentrum og distrikt som følge av geografiske avstander og transportmuligheter. Samtidig har erfaringen fra pandemien synliggjort mulighetene som den digitale infrastrukturen gir for kulturlivet.

Tverrgående tema

Planen spanner over flere fagområder, men det er en rekke tråder og temaer på tvers av disse. Den vektlegger særlig disse tverrgående temaene:

1. Barn og unge
2. Eldre og kultur gjennom hele livsløpet
3. Universell utforming
4. Kompetanse og utdanning
5. Digitalisering, herunder digitale kulturelle uttrykk
6. Internasjonalisering

Elefantteateret/dybwikdans.

Del 2: Fagdel

4. Kultur for, av og med barn og unge

Tilrettelegging for fremtidens kulturbrukere og kulturutøvere gjennom satsing på barn og unge er et av våre viktigste virkemiddel når det gjelder kulturdeltakelse. Fylkeskommunens tilbud innen Den kulturelle skolesekken (DKS) og Ung kultur møtes (UKM) er sammen med kulturskole og lokale kultur- og fritidstilbud hovedpilarer i den nasjonale kulturpolitikken for barn og unge. Kommunene tilrettelegger for barn og unges kultur- og fritidstilbud lokalt, mens fylkeskommunen, i tillegg til sitt regionale ansvar for DKS og UKM, også tilbyr kunstfag ved de videregående skolene.

Norsk kulturbarometer 2023 viser at de yngste, i alderen 9 til 15 år, deltar mest av alle aldersgrupper på arenaer som kino, bibliotek, museum, konserter, festivaler, teater, dans og idrettsarrangementer. De unge i alderen 16 til 25 år er også storforbrukere av kulturtilbud som kino, konserter og festivaler (Statistisk sentralbyrå, 2024). Kulturdeltakelsen blant barn og unge har holdt seg stabilt høy over tid. Samtidig ser vi en markant økning i bruken av digitalt formidlet innhold.

Barn og unge beveger seg lett fra digitale plattformer som formidler kunst og kultur til fysiske arenaer. Samtidig opplever mange utenfor-skap og press når det gjelder bruk av sosiale medier. Unge som har bidratt i planprosessen legger vekt på at inkludering og lave terskler for deltakelse er viktig når kultur- og fritidstilbud skal utformes. Gaming, e-sport og fornuftig bruk av kunstig intelligens er viktig, men de unge ønsker samtidig et mangfold av aktiviteter på fysiske kultur- og idrettsarenaer. De vil ikke at digitale medier skal erstatte de fysiske møtene.

Et mangfoldig kulturliv bidrar til å gi barn og unge gode livsvilkår og muligheter for utvikling

Foto: Espen Mills

Fra folkeverksted på Hjelmeland folkebibliotek.

av identitet. For å oppnå dette vil Rogaland fylkeskommune i samarbeid med fylkets kommuner og sentrale aktører som UKM Norge og Kulturtanken, og organisasjoner som Ungdom og fritid og Norsk kulturskoleråd:

- sikre alle barn og unge tilgang til meningsfulle aktiviteter, uavhengig av funksjonsevne, kjønn, etnisitet eller økonomiske forhold
- legge til rette for gode fysiske og innholdsrike møteplasser som øker deltagelse og utviklingsmuligheter
- tilrettelegge for inkluderende arrangement som bidrar til gode oppvekstmiljø for barn og unge
- la barn og unge møte og delta i profesjonelle kulturtilbud av høy kvalitet, som gir skaperglede, inspirasjon og identitet

Kunst og kulturformidling for barn og unge

Gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS) møter alle elever i grunnskolen og i den videregående skolen profesjonell kunst og kultur. Dette stimulerer kreativiteten og øker evnen til å vurdere ulike kulturelle uttrykk. I Rogaland ble det ifølge Norsk kulturindeks vist anslagsvis 3 234 DKS-forestillinger i Rogaland, med rundt 190 000 elever i 2023.

Den statlige etaten Kulturtanken har det nasjonale ansvaret for DKS, mens fylkeskommunen og kommunene har ansvaret på regionalt og kommunalt nivå. I planperioden må samarbeidet mellom kultursektoren og utdanningssektoren utvikles videre, blant annet ved å innarbeide DKS som tema i utdanningen i samarbeid med Universitetet i Stavanger og Kulturtanken.

DKS blir i hovedsak finansiert av spillemidler. Fylkeskommunen samordner tilbudet i regionen og viderefordeler en andel av midlene til kommunenes lokale DKS-program. Fylkeskommunen og kommunene har en tett dialog om å utvikle et tilbud innen film, litteratur, scenekunst, kulturarv, musikk og visuell kunst. Samarbeidet med regionale kunst- og kulturutøvere i fylket gir oss større mulighet til å velge produksjoner blant disse.

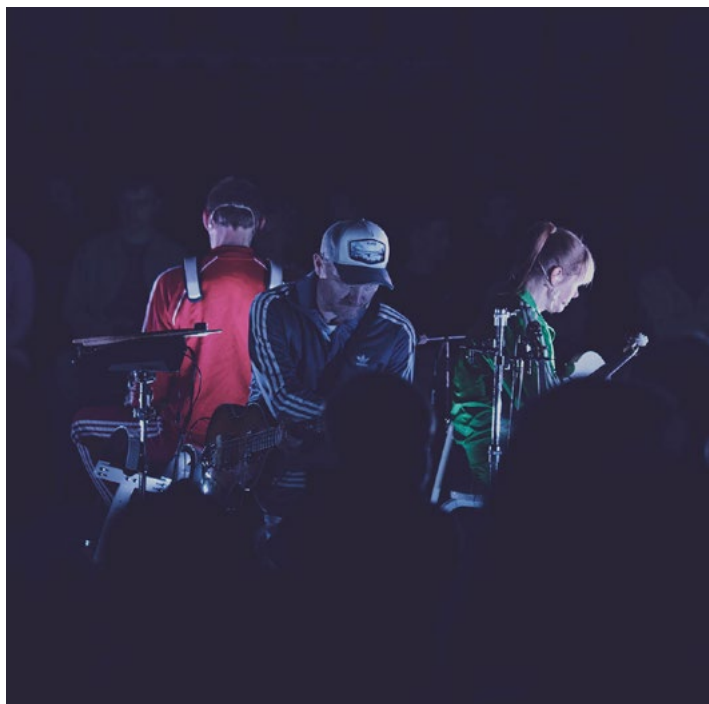
Alle de tre dimensjonene ved bærekraft er relevante i arbeidet med DKS. For det første bidrar DKS til klimadimensjonen gjennom å legge til rette for miljøvennlige reisemåter for de mange utøverne som er på turné i DKS i løpet av skoleåret. De aller fleste kunstmøtene foregår på skolene, noe som er miljøeffektivt.

For det andre bidrar DKS til sosiale bærekraftsmål gjennom et tilbud til alle elever, uavhengig av kulturell, økonomisk, sosial eller språklig bakgrunn, bosted og funksjonsnivå. DKS er dermed et viktig virkemiddel for å motvirke utenforskap. I planperioden blir det særskilt viktig å styrke barn og unges medborgerskap gjennom nye produksjoner som tar hensyn til funksjonsvariasjoner og minoritetsbakgrunn.

Utøverne og produksjonene som møter elevene i DKS skal speile samfunnet og fremheve rollemodeller som kan bidra til et mer mangfoldig fellesskap. Når barn og unge medvirker i utforminga av DKS-tilbudet er dette en viktig opplæring i demokrati.

Digitale uttrykk, dataspill og kunstig intelligens er i ferd med å bli en del av det kunstneriske innholdet i DKS. I planperioden blir det viktig å legge til rette for diskusjon om kvalitet og relevans i slike produksjoner.

For det tredje kan DKS som arena bidra til økonomisk bærekraft og verdiskaping for det profesjonelle kunst- og kulturlivet gjennom

Fra DKS-forestillingen Utenfor er himmelen blå på Tau ungdomsskole.

Foto: Grethe Nygaard

kunstproduksjon, formidling og opplæring og arbeid til mange kunstnere. Økt bruk av regionale kunstnere blir derfor viktig i planperioden.

For å engasjere barn og unge i programvalg, er det viktig å styrke deres medvirkning i DKS. Det er derfor behov for en systematisk utprøving av nye metoder for medvirkning i tiden fremover. Fra nasjonalt hold har det blitt åpnet opp for å gi tilbud til barnehager. Ut fra DKS sin betydning som arena for tidlig innsats når det gjelder å motvirke sosiale forskjeller i kulturdeltakelse er dette et naturlig neste trinn fram mot 2036. I planperioden bør det derfor settes av midler til forsøksprosjekter for DKS-produksjoner i barnehager, i samarbeid med produksjonsmiljøer og kulturinstitusjoner med kompetanse på området.

Ung kultur

Ung kultur møtes, UKM Rogaland, er et nettverk av lokale arrangement hvor ungdom kan delta med alle typer kulturuttrykk og møte andre unge med felles interesse for kunst og kultur. Strukturen er bygd opp av lokale arrangement i kommuner, en fylkesfestival og en landsfestival hvor ungdom fra hele landet møtes. I alle faser

er ungdommen med alle steder – foran, bak og rundt og på scenen. Siden 2020 har nesten 4000 ungdommer i 22 kommuner deltatt på lokale UKM arrangement i Rogaland.

Mangfold i kulturuttrykk, representasjon, sosiale hensyn, og utøvernes initiativ og kreativitet står sentralt når sceneinnslag, kunst og unge arrangører skal velges ut for å representere kommunen på fylkesfestivalen – og potensielt også på landsfestivalen. Fylkesfestivalen foregår over en hel helg med overnatting, forestillinger, kunstutstilling, workshops og andre aktiviteter. De unge skal delta gjennom hele prosessen fra planlegging til gjennomføring av festivalen.

Fylkeskommunen arbeider for å utvikle fylkesfestivalens kvalitet, med mål om at den ikke blir oppfattet som en konkurranse, men som en festival og møteplass. Det blir en viktig prioritet i den kommende planperioden å videreutvikle en festival som oppleves som relevant for målgruppen, i samarbeid med ungdommer og vertskapskommunen. Samskaping mellom fylkeskommunen og vertskapskommunen er helt avgjørende for en vellykket, inspirerende og inkluderende festival for ungdom i fylket vårt. For å få dette til må det tilføres kompetanse og etableres godt samarbeid internt i kommunene, mellom kulturenhetene,

kommunale fritidsklubber, frivillige fritidstilbud og kulturskole. Det er også behov for å utvikle de unges kompetanse til å bidra i alle ledd i planlegging og gjennomføring av UKM, gjerne gjennom opplegg der de unge selv står for opplæringen av hverandre.

UKM er nært knyttet til kommunenes helårsarbeid for å legge til rette for ungdomskultur. Her har kommunene et viktig ansvar i å tilrettelegge og videreutvikle fritidsklubber, ungdomshus og andre åpne møteplasser for ungdom, der ungdommen kan utfolde sine egne kulturuttrykk. Her spiller også Ungdom og fritid en viktig rolle som en organisasjon som bidrar med kompetanse og nettverksbygging.

Kunstfag for barn og unge

Kommune, fylkeskommune og stat har ulike roller i opplæringen av barn og unge i kunstfag. Samspill mellom nivåene er viktig for å legge et godt løp for fordypning og talentutvikling

fra lokalt til nasjonalt nivå. Kommunene har et lovpålagt ansvar for å gi barn og unge opplæring i kunstfag gjennom kulturskolene. Her spiller Norsk kulturskoleråd en viktig rolle gjennom utviklingsarbeid rundt tema som fordypning og talentutvikling. Fylkeskommunen tilbyr på sin side videregående utdanning gjennom fagene Kunst, design og arkitektur og Musikk, dans og drama. På nasjonalt nivå utdanner høyskoler og universitet profesjonelle kunstnere, utøvere og pedagoger i kunstfag.

Rogaland fylkeskommune vil bidra inn i samarbeidet med kommunene og universitet om fordypning og talentutvikling innen kunstfag for å legge til rette gode rammer for samhandling og synergier mellom nivåene. Her er det allerede etablert god samhandling mellom kulturskole og videregående skole flere steder i fylket, og med fakultetet for utøvende kunstfag ved UiS i Bjergsted kulturpark. Fakultetet utdanner fremtidens musikere og dansere og er en viktig bidragsyter til regionens kulturliv.

Prioriteringer i planperioden

- Sikre alle barn og unge tilgang til kunst- og kulturopplevelser, uavhengig av funksjonsevne, kjønn, etnisitet eller økonomiske forhold.
- Styrke kompetansen i formidling av kunst for, av og med barn og unge, blant relevante aktører innen kunst og kultur.
- Igangsette forsøksprosjekter for DKS-produksjoner i barnehager.
- Øke bruken av regionale kunstnere og utøvere i formidlingen til barn og unge gjennom DKS.
- Styrke barn og unges medvirkning og sikre at DKS-tilbudet oppleves som relevant.
- Styrke samarbeidet mellom kultur og opplæring i DKS og arbeide for å innarbeide DKS som tema i utdanningen i samarbeid med UiS og Kulturtanken.
- Videreutvikle UKM i samarbeid med kommuner og ungdommen, slik at det oppleves som relevant for målgruppen.

5. Frivilligheten

Frivilligheten skaper aktive og engasjerte innbyggere, og spiller en viktig rolle i demokratiet og den er som et lim i mange lokalsamfunn. I dette kapittelet legger vi hovedvekten på frivilligheten som springer ut fra de regionale organisasjonene som får tilskudd fra Rogaland fylkeskommune, men frivillighet er et viktig aspekt ved de fleste andre kapitlene i planen. En stor del av kulturlivet i Rogaland er karakterisert av en eller annen form for samarbeid mellom profesjonelle og frivillige aktører. Kor og korps engasjerer profesjonelle solister eller dirigenter, og arrangører med større eller mindre innslag av frivillige medarbeidere engasjerer profesjonelle utøvere.

Den generelle driftstilskuddsordningen for frivillige organisasjoner i Rogaland fylkeskommune er rettet mot regionale organisasjoner med tilstrekkelig regional utbredelse og visst medlemstall, og fulle demokratiske rettigheter til alle medlemmer. I tillegg gis det tilskudd over driftsbudsjettet til paraplyorganisasjonene Rogaland idrettskrets og Rogaland musikkråd. Samlet utgjør dette 10 millioner kroner til frivilligheten (2024).

Tilskuddene er tuftet på konseptet om en «tredje sektor», som gjerne defineres ut ifra hva den ikke er: Den er ikke markedet og ikke det offentlige, og er dermed langt på vei sammenfallende med begrepet om sivilsamfunnet. Nettopp denne egenskapen – en tredje sektor som byr på alternative ideer, verdier, løsninger og arbeidsmåter – er en styrke for samfunnet som helhet. For at frivilligheten skal kunne beholde mest mulig av sin autonomi, gir man tilskudd som frie midler. Det offentlige skal støtte, ikke styre frivilligheten.

Denne tilnærmingen bør være hovedregelen i forholdet mellom Rogaland fylkeskommune og frivilligheten. Samtidig er det en lang tradisjon for ulike former for samarbeid mellom det offentlige og tredje sektor hvor frivillige løser konkrete oppgaver for det offentlige. Frivillighetssentralene og finansiering av idrettsanlegg som spleiselag mellom spillemidler, kommune og idrettslag er gode eksempler på dette.

Frivilligheten i Rogaland – utviklingstrekk, utfordringer og muligheter

Rogaland ligger litt under landsgjennomsnittet på flere av indikatorene som handler om oppslutning om frivillige kulturorganisasjoner i Norsk kulturindeks, men det er likevel relativt høy deltakelse i vårt fylke også. Ved inngangen av planperioden har den nedadgående trenden i medlemsutviklingen fra pandemien snudd, og sektoren har kommet seg ganske raskt på beina (Audun Fladmoe, 2024).

Statistikk for frivillig sektor i Norge viser ellers at andelen frivillige, andel organisasjonsmedlemmer og andelen som gir pengegaver til en frivillig organisasjon har holdt seg stabilt høye. Frivilligheten har samtidig blitt mer mangfoldig. Selv om deltakelsen er høy, er det stor variasjon i både hvordan og hvor mye folk deltar. Noen av de klassiske medlemsbaserte organisasjonene opplever medlemsnedgang og problemer med å mobilisere til innsats. Samtidig kan aktører som tilbyr kortsiktig innsats uten medlemskap ha fordeler av en slik løser sammenkoblet frivillighet, som for eksempel festivaler og friluftslivsorganisasjoner der frivillige gjør en innsats over et tidsavgrenset tidsrom.

Foto: Grethe Nygaard

Hva er frivillighet, frivillig arbeid og kulturfrivillighet?

Frivillighet er ulønnet aktivitet som er til nytte for samfunnet, og utenfor egen husholdning (Frivillighet Norge). Den regionale kultur og idrettsplanen handler om kulturfrivilligheten som er den frivillige virksomheten som foregår innenfor områdene musikk, scenekunst, visuell kunst, litteratur, dataspill, film og kulturarv. Idrettslag, kor og korps, religiøse organisasjoner, kunstforeninger, husflid, amatørteater og folkeakademier er eksempler på kultur der frivilligheten er dominerende, jf. Rom for deltakelse – regjeringens kulturfrivillighetsstrategi 2023–2025 (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023).

Forskere har påpekt at det skjer en dreining fra en kollektiv til en mer individuell frivillighet (Slagsvold, 2020). Den kollektive frivilligheten er preget av organisasjonsmedlemskap og langvarig og regelmessig innsats, gjerne med utgangspunkt i religiøse eller ideologiske overbevisninger. Den mer individuelle frivilligheten tar utgangspunkt i en interesse for aktivitetene i seg selv. Konkurransen fra kommersielle og profesjonelle aktører er en del av det samme utfordringsbildet. Folk shopper i større grad aktiviteter enn før.

Denne utviklingen er et argument for å opprettholde en stabil grunnfinansiering for frivilligheten, i kombinasjon med kompetanseutvikling i organisasjonene for å gjøre de bedre i stand til å møte endringene i samfunnet.

Innenfor rammene bør virkemidlene for regionale frivillige organisasjoner justeres i tråd med de behov en ser og de effekter en ønsker å oppnå, for eksempel ved å endre vektning av utmålingskriteriene for tilskudd. Inngangskriteriene for ordningen bør også vurderes jevnlig for å sikre at ordningen treffer målgruppen.

Demografisk utvikling

Rogaland har en ung befolkning, men mot slutten av planperioden vil andelen innbyggere over 65 år også i vårt fylke bli høyere enn andelen under 18 år. I et frivillighetsperspektiv er dette like mye en eldresenter som en eldrebølge. Spørsmålet er om virkemidlene for

regionale frivillige organisasjoner fanger opp denne utviklingen.

Utmåling av tilskudd fra ordningen baserer seg på tre kriterier: antall medlemmer under 26 år, antall kommuner med lokallag og organisasjonens samlede driftsutgifter. Vektingen av de tre kriteriene kan enkelt justeres uten at man trenger å forandre på hele ordningen. Det er også mulig å bytte ut kriteriene så lenge de er objektive og kvantifiserbare.

Tilskuddsordningen er effektiv og ubyråkratisk. Den har en betydelig fleksibilitet som bør benyttes slik at den til enhver tid kan justeres for å treffe aktuelle behov og endringer i målgruppen og samfunnet ellers, som for eksempel å møte et økende antall eldre.

Frivilligheten endres, men samtidig fanger ikke de regionale virkemidlene godt nok opp de demografiske og samfunnsmessige endringene og et mer sammensatt bilde når det gjelder måter å delta på i frivillige organisasjoner. Det blir derfor viktig å prioritere grunnfinansiering gjennom driftstilskudd til frivillige organisasjoner, framfor prosjekt- og tiltaksorienterte midler. Den regionale tilskuddsordningen må ha en fleksibilitet når det gjelder å svare på skiftende aktuelle utfordringer i samfunnet.

Tilgang på lokaler

For kulturfrivilligheten er det avgjørende å ha tilgang til egnede lokaler og møteplasser. Gode lokaler bidrar til å øke kvaliteten på aktiviteten og muligheten for rekruttering og lokalt engasjement. Universelt utformede lokaler bidrar til inkluderende møteplasser for alle grupper.

Flere organisasjoner peker på mangel på egnede lokaler for sin virksomhet. Fylkeskommunen eier og driver videregående skoler,

med spesialrom som organisasjonene gjerne vil benytte på kveldstid og i helger. Slik tilgang er sterkt etterspurt og tilsvarende bygg er gjort tilgjengelig i andre fylkeskommuner. Idretten har allerede gode ordninger her, og særlig det frivillige musikklivet ønsker seg noe tilsvarende. Ved rehabilitering og nybygg bør det som et hovedprinsipp tilrettelegges for å dekke slike behov i en tidlig fase i prosjekteringen, i tråd med *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027*.

Med utgangspunkt i mangelen på egnede lokaler for deler av frivilligheten er det behov for å legge til rette for at eksisterende og nye skolelokaler kan benyttes av frivilligheten. Regional medfinansiering av bygg i regi av lag og organisasjoner må eventuelt løses innenfor eksisterende ordning for kulturbygg, med flerbrukslokaler som en hovedprioritet.

En regional frivillighetspolitikk?

Frivillige organisasjoner forholder seg til forskjellige fagområder innen det offentlige alt avhengig av hva det dreier seg om. Det peker i retning av en samlet regional frivillighetspolitikk som omfatter flere fagområder. Ved inngangen av planperioden har flere av områdene i fylkeskommunen som frivilligheten forholder seg til blitt organisert i det nye tjenesteområdet Samfunn. Dette vil kunne gi en mer samordnet tilnærming til frivillig sektor.

Frivillighetsbarometeret viser at rundt 60 prosent av den norske befolkningen gjør frivillig arbeid. Bak aktiviteter som leksehjelp, datahjelp, merking av turstier, kjøring av lopper, kaffekoking, rydding av plast, trening av unger, dirigering av kor og mange andre aktiviteter ligger det enda større effekter som ikke kan tallfestes: Folkehelse, deltakelse, inkludering, forebygging av ensomhet og trygge arenaer for barn. Frivilligheten fyller ut kommunens

Kurs i plantefarging i regi av Rogaland husflidslag på Lye skole i Time.

tjenester og skaper aktiviteter og tilbud for folk i alle aldre, og er en viktig samarbeidspartner ved integrering av flyktninger. Den bidrar til medvirkning og samskaping, til demokrati og deltakelse. I frivilligheten finnes kompetanse, ressurser, ideer og handlingsvilje som kan gjøre kommunen enda bedre å bo i.

God frivillighetspolitikk legger til rette for forutsigbarhet og enklere kommunikasjon, forenkling av søknadsprosesser, tilrettelegging i form av tilgjengelige lokaler eller å skape rom for at lag og foreninger kan møtes og utveksle

ideer. Frivillighet Norges brev til alle ordførerne i hele landet med ti frivillighetspolitiske bud oppsummerer forventingene fra frivilligheten selv.

For å sikre helhet i frivillighetspolitikken i fylket, på tvers av fagområder og på tvers av offentlig og frivillig sektor vil det i planperioden være viktig å opprettholde en sterk og selvstendig frivillighet i Rogaland. Fylkeskommunen vil for sin del prioritere innsatsen inn mot permanente regionale organisasjoner, i form av frie midler som det viktigste virkemiddelet.

Samarbeid og samordning av interesser

Musikk og idrett har sine paraplyorganisasjoner, både på fylkesnivå og i mange kommuner, mens det for mange kulturorganisasjoner ikke finnes tilsvarende fora hverken på regionalt eller lokalt nivå. Rom for deltakelse – regjeringens kulturfrivillighetsstrategi (2023-2025) viser til at enkelte kommuner har etablert lokale kultur-, amatørkultur- eller musikkråd som blant annet kan involveres i planlegging og relevante saker. Det er på landsbasis en prosess med utprøving av regionale kulturkretser. Også i Rogaland er det uttrykt et behov for tettere samarbeid innen kulturfrivilligheten. Det blir derfor viktig å støtte opp om initiativer fra frivilligheten selv til etablering av samarbeidsfora.

Organisasjonene uttrykker at de gjerne vil være med i konkrete samarbeid med fylkeskommunen om å løse oppgaver innen sine fagfelt. Ideelt sett bør samarbeidet mellom det offentlige, private og frivillige organisasjoner være preget av samskaping. Samtidig må frivilligheten bevare sin selvstendighet og evne til å sette egne mål, uten å bli redusert til et instrument for det offentlige.

Det er behov og potensial for mer samarbeid både innad i frivilligheten og mellom frivilligheten og det offentlige. Det er derfor viktig å stimulere til kompetansebyggende tiltak som ruste organisasjonene til å møte endrede rammebetingelser for frivilligheten. Dette kan skje gjennom å etablere arenaer for samhandling mellom frivillige og offentlige aktører.

Foto: Grethe Nygaard

Hva er samskaping?

Samskaping nevnes et par steder i planen. Begrepet beskriver et likeverdig samarbeid mellom to eller flere offentlige og private parter, herunder frivillige aktører. Samskaping har som hensikt å definere problemer og gjennomføre nye og bedre løsninger.

Fra konsert i Haugesund billedgalleri.

Økende sosiale forskjeller

Det høye kostnadsnivået ved inngangen til planperioden slår særlig negativt ut for lavtlønte og andre sårbare grupper. I verste fall må foreldre velge bort fritidsaktiviteter for barna til fordel for andre utgiftsposter. Dette skaper utfordringer på tvers av hele den frivillige sektoren.

Å delta i kultur- og fritidsaktiviteter bidrar til integrering og sosialisering – til å få barn og unge inn i fellesskapet. Norge har tradisjonelt hatt et sterkt fellesskap og høy tillit til hverandre i befolkningen. Det er derfor bekymringsverdig at enkelte barn – kanskje til og med de som trenger det mest – ikke har råd til å delta. På bakgrunn av dette blir det viktig med konkrete utjevningstiltak som kan senke tersklene for å delta i fritids- og kulturaktiviteter. Slike tiltak må utvikles i samarbeid med kommunene og staten.

Prioriteringer i planperioden

- Opprettholde en sterk og selvstendig frivillighet, som er rustet til å møte endrede rammebetingelser.
- Prioritere innsatsen inn mot permanente regionale organisasjoner, med tilskudd i form av frie midler som det viktigste virkemiddelet.
- Innarbeide fleksibilitet i virkemidlene rettet mot frivillige organisasjoner for å møte nye utfordringer.
- Støtte opp om initiativer til tettere samarbeid og samarbeidsfora for kulturfrivilligheten.
- Bidra til utvikling av arenaer i regi av lag og organisasjoner gjennom eksisterende tilskuddsordninger. Flerbrukslokaler vil bli prioritert.
- Legge til rette for at eksisterende og nye skolelokaler kan benyttes av frivilligheten.

Martin Menzoni i arbeid.

6. Kunst

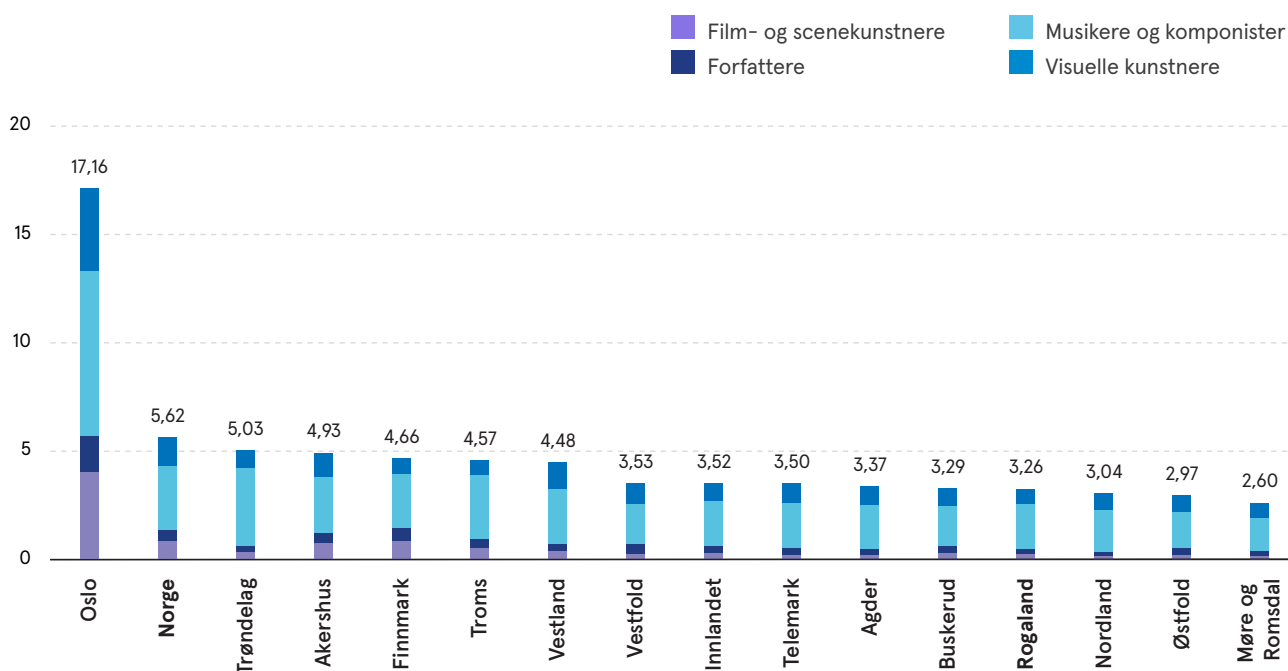
6.1. Kunstfeltet

Kunstfeltet i planen dekker fagområdene musikk, scenekunst, visuell kunst, film og litteratur.

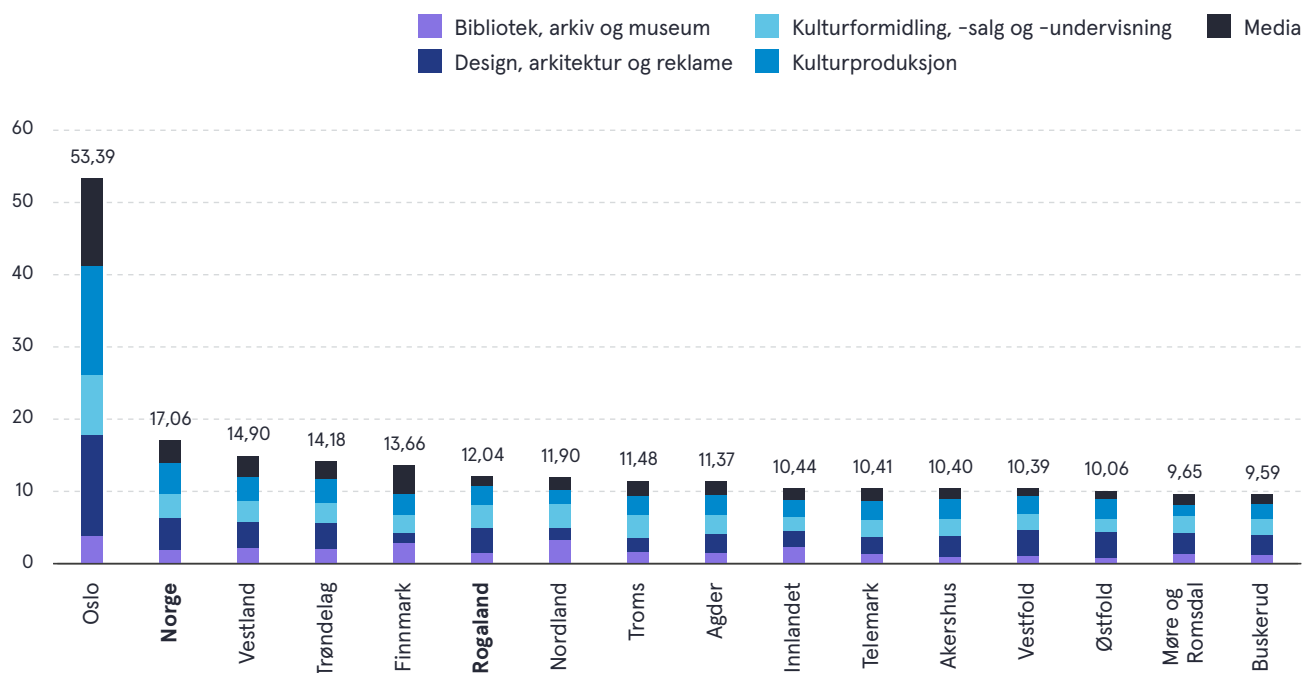
Rogaland fylkeskommunes bevilgninger til kunstformidling og kunstproduksjon har samlet sett vært relativt stabile siden starten av forrige planperiode i 2015. Fra 2019 av har de kommunale og fylkeskommunale bevilgningene til kunstformidling i Rogaland økt. De regionale kulturundersøkelsene, som er foretatt på Nord-Jæren, viser at publikumsoppslutning, interesse

og tilfredshet med ulike kulturtilbud har ligget på et stabilt høyt nivå over nesten et par tiår, med unntak av pandemiårene.

Det er med andre ord flere positive utviklings-trekk for kulturlivet i Rogaland. I løpet av planperioden har andelen av fylkets innbyggere som har kunst som næring og levebrød økt, i tråd med nasjonale trender. Samtidig er Rogaland svekket blant de svakeste fylkene når det gjelder kunstnertetthet. Når det gjelder sysselsatte innen kulturelle og kreative yrker har imidlertid regionen styrket seg sammenlignet med resten av landet siden 2020.

Figur 3: Kunstnertetthet i fylkene per 1000 innbyggere i 2023. Norsk kulturindeks

Figur 4: Antall sysselsatte innen kulturelle og kreative yrker per 1000 innbyggere i fylkene i landet i 2023. Norsk kulturindeks

Storbyregionen Stavanger–Sandnes hevder seg helt i toppen når det gjelder sysselsatte innen kulturelle og kreative yrker knyttet til musikk, utøvende og kunstneriske virksomheter, viser rapporten *Der ingen skulle tru...*

Regionaløkonomisk geografi av kreative og kulturelle næringer lokalisert utenfor Oslo (Kunnskapsverket, 2019).

Samtidig viser Norsk kulturindeks at Rogaland er blant fylkene som oppnår minst statlige midler per innbygger til kunst og kultur. Vi vet ikke med sikkerhet hvorfor det er slik – om det er lav kunstnertetthet som gir utslag i lav uttelling på statlige tildelinger, eller om det er lav uttelling og manglende finansiering som fører til lav kunstnertetthet. Når det kommer få søknader fra Rogaland til Norsk kulturfond er det grunn til å anta at dette henger sammen med den lave kunstnertettheten, og at dette gir seg utslag i lav uttelling for fylket.

Skal Rogaland lykkes som region er det viktig med et levende kunstfelt, særlig med tanke på den rollen kunst og kultur spiller når det gjelder boattraktivitet.

Tallene viser noe av utfordringen med å arbeide som kunstner i Rogaland når store deler av kunstfeltet og de nasjonale virkemidlene er sentrert rundt hovedstaden. Dette er en nærliggende forklaring på lav kunstnertetthet og at aktører flytter fra Rogaland etter endt utdanning. En mulig strategi for å få større uttelling er å fokusere innsats og satsing på de aktiviteter og prosjekter som har størst sjanse for å gi økt statlig finansiering av kunstfeltet i Rogaland. Forutsetningen er da at flest mulig aktører samles om disse prosjektene og taler med felles stemme på tvers av organisasjoner, regioner og kommuner.

Det er stor forskjell mellom store institusjoner med forutsigbar driftsstøtte, og aktører innen det frie feltet, som i utstrakt grad må skaffe finansiering fra prosjekt til prosjekt. Institusjonene er viktige for utvikling av lokale talenter, samtidig som lokal rekruttering av talenter betyr mye for institusjonenes legitimitet. Institusjonene spiller en sentral rolle i å tiltrekke seg utøvere med stor kompetanse til regionen. Det er derfor viktig med en god balanse mellom å videreføre støtten til institusjonene og samtidig styrke virkemidlene for det frie feltet. Her er det også viktig å finne den riktige vektning mellom å stimulere nye og uetablerte kunstnere og samtidig legge til rette for videreutvikling av kunstnerskap som har vist seg å være solide over tid.

Fylket har flere tilbud om kunstnerboliger, både i regi av Rogaland fylkeskommune, kommuner og andre aktører. Det er et potensial for å videreutvikle tilbudet, og samordne markedsføring og informasjon bedre. Dette er en oppgave som fylkeskommune, aktuelle kommuner og Rogaland kunstsenter må løse i fellesskap.

Kulturpublikummet

Befolkningsundersøkelser viser at kulturpublikummet er nokså homogent. I notatet «Kulturpublikum i Rogaland» oppsummerer vi resultater fra Norsk publikumsutviklings omfattende befolkningsundersøkelse NPU Monitor. Undersøkelsen viser at kjønn, alder, inntekt, utdanning, funksjonsvariasjoner og språklig og kulturell bakgrunn har til dels stor betydning for deltakelsen. Generelt er kvinner mer aktive enn menn, og de som har høyere inntekt og særlig høyere utdanning er mest aktive. Sammenhengen mellom alder og kulturbruk er mer sammensatt. Unge under 30 år er de største brukerne av film/kinotilbudet, mens eldre bruker de andre kulturtilbudene mer aktivt.

Det er urealistisk at alle framvisningsarenaer for kunst skal ha et publikum som fullt og helt speiler befolkningen, men om skjevhetene i rekrutteringen av publikum blir for store kan det svekke utøvernes og institusjonenes legitimitet. Det blir derfor viktig å arbeide for et større mangfold blant både publikum og utøvere i planperioden. Her kan kompetansehevende tiltak innen publikumsutvikling i fylket være en aktuell satsing som kan favne ganske bredt i kulturlivet.

I et mangfoldsperspektiv ligger det også en forventning til at det presenteres kunstneriske uttrykk med et mangfold av utøvere og et mangfold av historier som fortelles.

Kunst som kreativ og kulturell næring

Kunstnere har en sammensatt økonomi, med inntekter fra både det kunstneriske virket og arbeid som ikke er kunstnerisk relatert. De kunstneriske inntektene i det frie feltet er ofte basert på deltakelse i prosjekter. Når en skal legge langsiktige og stabile rammevilkår for aktørene blir det i en plan for kultur en avveining mellom å vektlegge næringspolitiske eller kulturpolitiske virkemidler, eventuelt begge deler. Kjernen av de kulturelle næringene er omfattet av kulturpolitikken. Kulturnæringer i en mer utvidet forstand, som inkluderer design, arkitektur, dataspill, media og reklame, har et større innslag av ordinær næringsvirksomhet. Spørsmålet blir da om vi bør ha et mer målrettet instrument mot den kommersielle delen av kulturnæringene, eller henvise de aktuelle aktørene til det ordinære virkemiddelapparatet hos Validé, Innovasjon Norge og de regionale virkemidlene i Nærings- og innovasjonsstrategi for Rogaland.

Ut fra planens mål om å bygge en helhetlig kulturell infrastruktur innenfor relativt stramme økonomiske rammer, kan fylkeskommunen best bidra til å løfte fram kulturelle og kreative næringer gjennom bruken av kulturpolitiske

Foto: Tord Paulsen

virkemidler. Når vi gir støtte til kunst- og kulturinstitusjoner og kompetansesentre, eller stipend til produksjon og investering i film, bidrar det til å bygge kreative næringer i fylket.

Det er imidlertid behov for å justere virkemidlene. For å styrke det frie feltet som er kjernen av de kreative næringer legger planen opp til å slå sammen tilskuddsordningen for regional bransjeutvikling med ordningen for basisfinansiering for aktører i det frie kunstfeltet.

Ved starten av planperioden skal det etableres regionale kulturfond som skal støtte opp under ansvar og roller som fylkeskommunene har i dag. Et av formålene med ordningen er å styrke samspillet mellom profesjonelt og frivillig kulturliv og bidra til høynet kvalitet på kunst- og kulturtilbudet lokalt og regionalt. Rogaland fylkeskommune vil foruten de nasjonale føringene ta utgangspunkt i de overordnede målene og prioriteringene i denne planen når kulturfondet skal etableres.

Filmkraft Rogaland, Rogaland kunstsenter, DansiS og RAS, Star Rogaland og Rogaland musikkråd er viktige kompetansesentre i den kulturelle infrastrukturen for de enkelte kunstfeltene. I tillegg har vi aktører som KRA som bidrar med å tilby en tverrfaglig arbeidsplass og nettverksarena, særlig for nyetablerte kunstnere. I fraværet av en aktør som arbeider helhetlig mot litteraturfeltet har Rogaland forfatterlag fått et mindre årlig tilskudd for å ivareta forfatterne. I planprosessen har det kommet fram ønske og behov for mer samhandling og samarbeid internt i de enkelte kunstfelt. Her må både fylkeskommune og kommuner bidra, men hovedansvaret må ligge hos kompetansesentrene selv.

Foto: Tord Paulsen

Prioriteringer i planperioden

- Styrke kulturelle og kreative næringer i regionen gjennom kulturpolitiske virkemidler rettet mot institusjoner, kompetansesentra og det frie kunstfeltet.
- Prioritere kunstnernes kår i fylket gjennom å styrke virkemidler som tilskudd og stipend og tilrettelegge for øvingslokaler, atelier og andre produksjonslokaler.
- Styrke finansieringen av det frie profesjonelle kunstfeltet i fylket.
- Sikre et bredt kunst- og kulturtilbud til fylkets befolkning gjennom å opprettholde prioriteringen av kulturinstitusjonene på samme realnivå som ved inngangen til planperioden.
- Øke kunnskapen om innbyggernes kulturvaner og kulturinteresser som grunnlag for publikumsutvikling hos fylkets kulturarenaer og arrangører.
- Forventning til kompetansesentrene om å prioritere utvikling av arenaer for nettverksbygging og kompetanse.
- Større vektlegging av internasjonalisering som kriterium ved tildelinger.
- Videreutvikle tilbudet av kunstnerboliger i fylket.
- Videreutvikle samarbeidet mellom kommuner, fylkeskommune og universitet når det gjelder opplæring i kunsthøgskolen.
- Styrke festivalfeltet i fylket.

6.2. Musikk

Musikk er det største av kunstfeltene i Rogaland. Fylket har musikere i flere sjangre som markerer seg nasjonalt og internasjonalt. Målt i publikumsoppslutning er konserter det nest mest besøkte kulturtilbudet etter kinobesøk i fylket, ifølge Norsk kulturindeks. Nesten to tredjedeler av de over 1500 registrerte kunstnerne i fylket er musikere.

Feltet spenner bredt: fra Stavanger Symfoni-orkester (SSO) som er den største musikk-institusjonen i fylket med nasjonal og internasjonal anerkjennelse, til et mangfold av mellomstore og mindre aktører. En av utfordringene med et slikt mangfold er at satsinger kan bli fragmenterte. Dette kan føre til mangel på fleksibilitet når det gjelder hvem som ivaretar hvilke behov og hvem som mottar finansiering. Samtidig innebærer mange ulike aktører et potensial for økt samarbeid og synergier.

Som en regional institusjon har SSO en viktig oppgave i å bringe den klassiske musikken ut i fylket. Befolkningsundersøkelsen NPU Monitor viser at SSO-konsertene i Stavanger trekker til seg et betydelig publikum fra hele sørfylket og Ryfylke. Det er en forventning at orkesteret i planperioden viderefører sin satsing på å nå ut med klassisk musikk til hele fylket.

Distriktsmusikarane i Ryfylke spiller en viktig rolle når det gjelder å tilby konserter med kammermusikk i distrikta. Musikkelskapet Nordvegen (Munor) ivaretar på sin side den klassiske og kammermusikalske musikken på Haugalandet. Selskapet har en ambisjon om å få statlig tilskudd, å kunne styrke og utvide virksomheten.

Opera Rogaland IKS arbeider for å gi regionen et tilbud om profesjonelle opera- og musikk-teaterforestillinger. Selskapet eies av Stavanger og Sandnes kommune, og får fast tilskudd fra Rogaland fylkeskommune og

Foto: Grethe Nygaard

SSO med Thomas Dybdahl i Stavanger konserthus.

staten. På tross av etableringen av Opera Rogaland har tilbudet ikke hatt en utvikling i tråd med sammenliknbare regioner. Dette gjenspeiles blant annet i en relativt lav publikumsoppslutning om opera i fylket (NPU Monitor). Ved inngangen til planperioden må det derfor gjøres en avklaring av fremtiden for operasatsingen, med mål om å få til en sammenslåing mellom Opera Rogaland og SSO. Videre medvirkning fra fylkeskommunen vil måtte vurderes opp mot andre behov og satsinger innen musikklivet i Rogaland.

Innen det frie musikkfeltet i Stavanger og Rogaland spiller Musikkontoret STAR en viktig rolle gjennom blant annet kurs og kompetanse-tiltak. Vestnorsk jazzsenter i Bergen spiller en tilsvarende rolle som kompetanse-senter for jazzfeltet på hele Vestlandet, gjennom kompetanseutvikling, talentutvikling, internasjonal profilering og turnéprogram. Stavanger Jazzforums scene i Stavanger, Spor 5, har status som regional jazzscene. Studenter-samfunnet Folken er, i tillegg til å være student-hus for alle studenter i Stavanger-området, også en viktig regional scene for rytmisk musikk.

En viktig endring og hovedutfordring for det frie musikkfeltet er at inntektsgrunnlaget har endret seg som følge av digitaliseringen av samfunnet. Konserter, i tillegg til tilskudd og stipendordninger, har som en del av denne utviklingen blitt det viktigste inntektsgrunnlaget for mange aktører. Utøvere er avhengige av store internasjonale aktører for å nå ut med sin musikk. Hvem som eier data om publikum, er også utfordrende med denne utviklingen. Tall fra billettselskapene i Norsk kulturindeks viser at Rogaland hadde den nest største omsetningen av konsertbilletter i landet i 2022. Når antall konserter i fylket samme år var det tredje laveste i landet indikerer det en konsentrasjon på større arenaer som kan romme et stort publikum. Denne typen konserter er trolig preget av etablerte artister på nasjonalt nivå

med tilhold utenfor fylket. Det er samtidig et inntrykk at flere lokale og regionale arrangører fremdeles opplever sviktende oppslutning om konserter og arrangement.

Særlig innen det frie musikkfeltet er det en lekkasje av aktører ut av fylket. Dette henger blant annet sammen med at viktig infra-struktur for bransjen er plassert i Oslo. Gode produsenter, et profesjonelt apparat og tilgang til øvingslokaler og studio øker sjansen for at musikere blir værende i fylket. Andre steder i landet finnes det en helhetlig infrastruktur rundt dette. Det nærmeste vi kommer dette i Rogaland er Tou scene, som i noen grad ivaretar dette behovet. Det er derfor en prioritert oppgave å styrke denne infrastrukturen, og her vil STAR spille en viktig rolle.

En stor andel av festivalene i fylket er musikk-festivaler som dekker et mangfold av sjangere. Innen enkelte sjangere er det tendenser til endring i retning av musikkfestivaler og arrangører med internasjonale eiere. For å møte denne utviklingen blir det viktig å prioritere virkemidlene inn mot arrangører og aktører som bidrar til å bygge en regional profil og identitet. Det tas sikte på en styrking av festivalstøtten ved inngangen til planperioden. Dette må sees i sammenheng med ny arrangementsstrategi.

Rogaland musikkråd er et samarbeidsorgan og interesseorganisasjon for musikklivet i fylket som representerer mer enn 25 000 aktive musikkutøvere innen kor, korps, orkester, band, folkemusikk, trekkspillklubber, med mer. Viktige innsatsområder for rådet er arbeid for egnede og tilgjengelige lokaler for det frivillige musikk- og kulturlivet og å fremme musikk som drivkraft for god folkehelse, trivsel og inkludering. Som en del av dette gjør rådet et viktig arbeid med å bidra til øvingslokaler med god akustikk. Rogaland musikkråd forvalter voksenopplæringsmidler og de fylkeskommunale

midlene til det frivillige musikklivet. For å få en enda bedre helhetlig bruk av virkemidlene for amatør- og frivillig musikkliv skal tilskuddet som i dag gis fra fylkeskommunen til amatørorkestre overføres til musikkrådet.

Det er behov for enda mer samarbeid om kompetanseutvikling og nettverksbygging enn det som skjer i dag, med blant annet nettverkssamlinger der også freelancemiljøene inviteres. Her bør kompetansesentre som Musikkontoret STAR, Vestnorsk Jazzsenter og Rogaland musikkråd ta et økt ansvar for å styrke nettverks- og møteplassfunksjonen i planperioden, i et samarbeid med fylkeskommunen og kommunene. Tilrettelegging for turnésamarbeid og arrangørnettverk er andre aktuelle samarbeidstiltak i planperioden.

Det gjøres et verdifullt arbeid med å ivareta fylkets musikkarv av Folkemusikkarkivet for Rogaland ved Ryfylkemuseet og musikk- og filmbiblioteket ved Sølvberget. Dette blir enda mer viktig for å ivareta lokal og regional identitet med et bakteppe av en mer globalisert musikkultur.

Kirken er en viktig aktør og arena innen mange kunstfelt, men særlig innen musikkfeltet. Den er produsent, arrangør og arena for både frivillig kulturarbeid og profesjonelle kunstuttrykk, ikke minst gjennom profesjonelle kirkemusikere som legger til rette for konserter og kulturarrangement. Planen har ikke virkemidler som direkte retter seg mot kirken, men kirken som arena for festivaler og kulturarrangementer er en sentral del av den kulturelle infrastrukturen i fylket.

Kommune, fylkeskommune og stat har ulike roller i opplæring av barn og unge i kunstfag i kulturskoler, videregående skole og universitet. Sistnevnte – representert ved Universitetet i Stavanger ved fakultetet for utøvende kunstfag – spiller en viktig rolle for fylket som et kraftsenter for musikklivet i fylket innen klassisk musikk og jazz, i en vekselvirkning med SSO, kulturskole og videregående skole. Dette innebærer at regionen har studenter som bidrar til både nasjonal og internasjonal anerkjennelse. Her har fylket en ressurs som det ikke i samme grad har på andre kunstfelt.

Prioriteringer i planperioden

- Forventning til SSO om å videreføre satsingen med å nå ut med klassisk musikk til hele fylket.
- Videreutvikle operasatsingen i fylket og vurdere om det skal etableres et profesjonelt kor som en del av satsingen.
- Videreutvikle det frie musikkfeltet i Rogaland gjennom et styrket kompetansesenter.

- Prioritere festivaler og arrangører som bygger lokal og regional identitet, og som styrker musikkfeltet i fylket i møte med en mer internasjonalisert bransje.
- Arbeide for tettere samarbeid om arrangørnettverk og turnéer.

Det vises også til prioriteringer under kunstfeltet generelt (kap. 6.1)

Foto: Grethe Nygaard

6.3. Scenekunst

Scenekunst dekker teater, dans og andre sceniske uttrykk, og er ofte tverrkunstnerisk i sitt uttrykk. Rogaland har flere scenekunstnere som markerer seg nasjonalt og internasjonalt, og teatrene får også jevnlig nasjonal oppmerksomhet. Antall scenekunstnere i Rogaland har holdt seg ganske stabilt fra 2010 til 2022 ifølge Norsk kulturindeks. Selv om teaterbesøket gikk kraftig opp i 2022 var antall besøkende på teater i Rogaland likevel 17 prosent lavere enn i 2019. Rogaland lå i 2022 på en andreplass etter Oslo når det gjelder omfanget av danseforestillinger sett i forhold til befolkningstall i 2022. Dette indikerer en relativt høy aktivitet på feltet, noe som kan henge sammen med en systematisk satsing på dans i fylket over tid, gjennom UiS, RAS, og DansiS.

Teater

Rogaland teater og Haugesund teater er de sentrale teaterinstitusjonene i hver sin del av fylket. Mens førstnevnte er et institusjonsteater med fast ansatte skuespillere og stab i eget hus, er sistnevnte et prosjektteater som hyrer skuespillere til den enkelte oppsetningen.

Barne- og ungdomsteateret ved Rogaland teater markerer seg nasjonalt som et kompetansesenter for barne- og ungdomsteater, og har blitt en viktig rekrutteringsarena både for teater- og filmfeltet. Haugesund teater har også et tilbud til samme målgruppe gjennom Teaterskolen.

Begge de to institusjonsteatrene har planer for nye arenaer for sin virksomhet. Rogaland teaters nåværende fasiliteter er umoderne og har et stort vedlikeholdsetterslep, byr på

krevenende arbeidsforhold og setter betydelige begrensninger for det kunstneriske innholdet som formidles på scenen. Teateret arbeider derfor for et nytt teaterbygg, samlokalisert med MUST, med ambisjoner om at det skal stå ferdig i 2031. Haugesund teater har hatt tilholdssted i et midlertidig bygg de siste årene, etter flere år på Festiviteten. I 2023 kjøpte Haugesund kommune et bygg til teateret, som med støtte fra blant annet Rogaland fylkeskommune skal bygges om og skreddersys til teatrets behov. Det legges opp til at andre kulturaktører på Haugalandet også skal kunne bruke arenaen.

De to teaterprosjektene er ikke sammenlignbare i omfang, men sammen utgjør de likevel et viktig løft for infrastrukturen for produksjon og

visning av scenekunst i fylket. En samlokalisering av teater og museum er i tråd med overordnede mål i planen om bærekraft og en kulturell infrastruktur basert på flerbruksløsninger. Prosjektet vil imidlertid binde opp betydelige økonomiske ressurser i planperioden. Da er det en klar forventning at den nye arenaen bidrar til å gi positive ringvirkninger for scenekunstfeltet i hele fylket.

Scenekunst er en kostbar kunstart, med få visninger per produksjon, noe som gjør det krevende og dyrt å turnere. Samtidig er det viktig å sikre at innbyggere i hele fylket får ta del i tilbudet. En stor andel av fylkets innbyggere har kort reisevei inn til Haugesund eller Stavanger, og mange av innbyggerne

Foto: Grethe Nygaard

Fra forestillingen Kirsebærhagen på Rogaland Teater.

som bor utenfor de to byene besøker de sentrale teaterinstitusjonene. Tiltak for å sikre at de sentraliserte tilbudene kommer hele fylket ytterligere til gode blir en prioritet i planperioden.

På bakgrunn av det betydelige regionale bidraget til drift og investeringer, er det også naturlig å stille krav til teaterinstitusjonene om å sørge for at det vises scenekunst utenfor de store byene. Dette kan gjerne skje i et samarbeid med det frie scenekunstheltet og med lokale kulturscener.

Dans og fri scenekunst

Det frie scenekunstheltet har hatt en positiv utvikling de siste årene, med en vekst i danseproduksjoner, også i det offentlige rom og mindre produksjoner utenfor de store byene.

Regional Arena for Samtidsdans (RAS) er en kompetanse- og produksjonsaktør for dans i fylket. Senteret er organisatorisk plassert under Sandnes kulturhus, med produksjon og publikumsbygging som viktigste innsatsområder. Sandnes kulturhus er naturlig nok en hovedarena for forestillinger, men RAS bidrar til å få dansekunst ut til større deler av fylket, og spiller en nøkkelrolle i fylkets dansearrangementer og kompetanseutvikling. RAS er både en programmerende og produserende scene, og et regionalt kompetansesenter for dans. Dette avspeiles i økt aktivitet utenfor Sandnes de siste årene.

DansiS ble etablert i 2010, og er en interesseorganisasjon for dansefeltet i fylket som tilbyr fast trening og utvikling for dansekunstnere gjennom danseklasser, kurs og workshops. PRODA Rogaland er et prosjekt under DansiS som tilbyr jevnlig danseklasser av anerkjente pedagoger.

Det bør i planperioden undersøkes om det kan være grunnlag for et tettere samarbeid mellom

aktørene innenfor dansefeltet, herunder å undersøke mulighetene for en sammenslåing av RAS og DansiS.

I tillegg til det viktige grunnlaget som legges i kulturskolene, har fylket tilbud om dans som utdanningsretning både på videregående og på universitetsnivå. Rogaland har gjennom danseutdanningen ved UiS fått et jevnt tilsig av nye utøvere innen dansefeltet. Samtidig ser vi tendenser til tilflytting og dansekunstnere som flytter tilbake til fylket. Dette kan også ses i sammenheng med den etablerte infrastrukturen innen feltet.

Kompani Haugesund består av dansekunstnere som bor eller har tilknytning til Haugalandet, og er en viktig paraplyorganisasjon for danserne i nordfylket.

dybwikdans utvikler scenekunst for de yngste barna, og etablerte i 2021 Elefantteateret som selvstendig visningssted for dansekunst for barn i alderen 0–5 år. Siden starten har de opparbeidet seg en posisjon som internasjonalt kompetansesenter innen sitt felt, med Europa, Asia og USA som sitt nedslagsfelt. Kompaniet viser at det er mulig å jobbe frem en høy kunstnerisk kvalitet uten å flytte til en større by. Tilsvarende tilbud og kompetanse finnes i liten grad andre steder i verden.

Det kan i planperioden bli aktuelt å utvikle en ordning tilsvarende Den kulturelle skolesekken for barnehager. Her har Rogaland en mulighet i å ta en nasjonal posisjon når det gjelder å utvikle produksjonsmiljøer med kompetanse i formidling til de aller minste. Et første skritt er å sikre gode rammevilkår for å utvikle fagmiljø som det Elefantteateret representerer.

Tou Scene og RIMI/IMIR Scenekunst er andre viktige visningssteder for scenekunst i fylket. Tou Scene viser jevnlig regionale og nasjonale scenekunstproduksjoner. I tillegg huser de

prøvesalen Speilet, som er en viktig del av infrastrukturen for feltet gjennom PRODA-klasser, residenser og åpen sal. RIMI/IMIR Scenekunst har siden etableringen i 2016 fylt et viktig rom innen kunstfeltet med et omfattende program med vekt på scenekunst. Ved inngangen til planperioden må de inn i nye lokaler for å kunne fortsette virksomheten som før, noe som vil bli krevende både økonomisk og med tanke på om det finnes tilgjengelige lokaler som RIMI/IMIR kan fungere i.

Det vises også scenekunst i Stavanger konsert- hus, Festiviteten i Haugesund og Tysværtunet kulturhus. Samtidig ligger det teknisk godt til rette for visning av dansekunst i flere av kulturhusene i fylket. Dette gjør det mulig å vise sceneproduksjoner utenfor de større byene.

En helhetlig satsing på scenekunstfeltet i fylket bør kombinere satsing på institusjonene med å løfte fram det frie feltet gjennom blant annet støtte til danse- og teaterproduksjoner. Det er samtidig behov for å forbedre kapasiteten når det gjelder egnede produksjonslokaler. Her kan det blant annet ligge et potensial i lokaler på videregående skoler og universitet som står tomme deler av dagen.

Sentralt for å utvikle scenekunst i Rogaland er å sikre at økosystemet av aktører i størst mulig grad klarer å fungere både hver for seg og i samspill med hverandre. En helhetlig utvikling der vi sikrer at alle biter er på plass er nødvendig for å sikre gode rammevilkår for scenekunsten i Rogaland.

Fra prøver ved RIMI/IMIR Scenekunst.

Prioriteringer i planperioden

- Samlokalisering og nytt bygg for Rogaland Teater og Stavanger museum.
- Følge opp arbeidet med nye arenaer for scenekunst, gjennom finansiering og forventninger om at institusjonsteatrene skal bidra til positive ringvirkninger for scenekunstfeltet i hele fylket.
- Styrke kompetansemiljøet for dans gjennom å undersøke mulighetene for en nærmere tilknytning mellom eksisterende miljøer.
- Styrke produksjonskapasiteten for dans i fylket.
- Gi innbyggerne utenfor de store byene tilgang til scenekunst, i regi av både institusjonsteatrene og frie teater- og dansegrupper.
- Formidle scenekunst til førskolebarn, og bidra til å utvikle et kompetanse- og produksjonsmiljø for dette i fylket.

Det vises også til prioriteringer under kunstfeltet generelt (kap. 6.1)

Anita Tjemsland i arbeid på Tou Trykk.

6.4. Visuell kunst

Den visuelle kunsten er en fellesbetegnelse for de billedskapende kunstartene som maleri, grafikk, fotografi, kunsthåndverk, skulptur, video, installasjoner, performance og gatekunst. Rogaland har flere kunstnere innen feltet som har markert seg nasjonalt og internasjonalt. Ifølge Norsk kulturindeks var det i 2022 over 350 visuelle kunstnere i fylket. Dette gir en lav kunstnertetthet sammenliknet med resten av landet. Feltet er likevel det nest største kunstfeltet etter musikk, målt i antall kunstnere i fylket, og utviklingen har vært positiv med en økning på tolv prosent siden 2017.

Rogaland Kunstsenter spiller en sentral rolle som kompetansesenter og kunstnerstyrt formidlings- og faginstitusjon. Det spiller en viktig rolle når det gjelder å styrke kunstnerøkonomien i fylket. Senteret har hatt en utfordring i at lokalene på Nytorget i en årrekke har hatt kritikkverdige forhold for både ansatte og besøkende. Ved inngangen til planperioden foreligger det en ny plan der Rogaland kunstsenter får tilholdssted i nabobygget mens eksisterende bygg rehabiliteres for å innfri moderne krav. Planen er videre at Kunsts skolen i Stavanger også samlokaliseres i samme kvartal.

En slik samlokalisering – i det som kan bli et nytt kulturkvartal på Nytorget – åpner opp for nye muligheter. Kunstsolen tilbyr som fagskole den høyeste utdanningen innen visuelle kunsthøgskole i Rogaland. En samlokalisering av Kunstsolen og Rogaland kunstsenter vil åpenbart kunne gi institusjonene felles fordeler både driftsmessig og faglig. Det vil samtidig være et godt kompetansemiljø for visuell kunst å bygge videre på når ambisjonene om en bachelorutdanning i visuell kunst ved UiS skal realiseres. Den toårige utdannelsen ved Kunstsolen er et godt utgangspunkt å bygge videre på når et slikt tilbud skal opprettes. Det blir i planperioden en oppgave for fylkeskommune og kommune å bidra til å løfte fram en slik satsing politisk både regionalt og nasjonalt overfor Kunnskapsdepartementet og UiS.

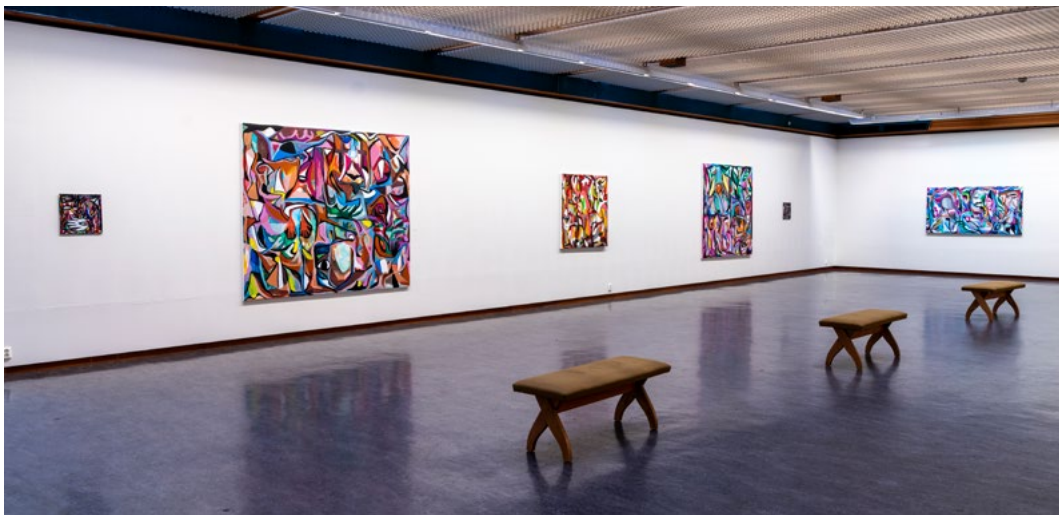
Stavanger kunstmuseum og Haugesund billedgalleri er sentrale institusjoner for det visuelle kunstfeltet på hver sin side av Boknafjorden. I tillegg er Hå gamle prestegård og Kunsthall Stavanger sentrale visningsarenaer for visuell kunst. Alt i alt har fylket en god dekning når det gjelder større formidlingsarenaer for kunst, særlig når en i tillegg tar med

mangfoldet av andre visningssteder som Tou scene, KINOKINO, og Velferden Sokndals Scene for Samtidskunst. Sistnevnte er det eneste tilbudet i Dalane.

Av de større institusjonene har Stavanger kunstmuseum utfordringer knyttet til vedlikehold og behov for mer magasinkapasitet og visningsplass. I et regionalt perspektiv er det ikke økonomisk rom for å prioritere dette før andre viktige utfordringer er løst, ikke minst nytt felles bygg for teater og museum i Stavanger. Også Kunsthall Stavanger har utfordringer med sin bygningsmasse fra 1925. Dette må løses gjennom en i en samfinansiering med institusjonen selv, vertskommune, statlige midler og fylkeskommunens tilskuddsordning for kulturbygg.

På flere steder er kunstforeningene en pådriver for å formidle kunst ut til distriktene. Det er viktig at kommunene tar et ansvar for å legge til rette gode rammebetingelser for kunstforeningene. I flere kommuner er det begrenset med gode visningssteder for kunst. Dette bør tas med i behovsvurderingene som gjøres når kultursentre, kulturhus, bibliotek

Foto: Grethe Nygaard

Haugesund Billedgalleri, utstilling av Herman Mbamba.

og andre flerbrukslokaler for kultur planlegges i eksisterende eller nye bygg. Det må være en forutsetning at kunstnere får betalt for utstillinger, særlig dersom visningssted er offentlig eid.

Felles regionale løsninger må være et hovedprinsipp for satsinger for å legge til rette for produksjon av visuell kunst. Tou Trykk er eksempel på en god felles løsning, som gir profesjonelle billedkunstnere i hele fylket mulighet til å arbeide med ulike grafiske teknikker.

Legitimiteten til den offentlige satsingen og pengebruken på kunst hviler på at det bidrar til å gjøre kunst tilgjengelig for innbyggerne. I planperioden blir det derfor viktig å arbeide for at kunsten som er i offentlig eie i størst mulig grad gjøres tilgjengelig for publikum. Dette kan skje gjennom å gjøre kunsten lettere tilgjengelig, fysisk gjennom å knytte den til arealer som er tilgjengelige for flest mulig.

Offentlige kunstprosjekter i tilknytning til nybygg og annen infrastruktur er i så måte et

virkemiddel for å nå bredt ut med samtidskunst til innbyggerne, og er samtidig et viktig bidrag til kunstnerøkonomien. Flere kommuner i fylket har egne ordninger for kunst i kommunale bygg. Det må i planperioden være et mål at alle kommunene i fylket innfører ordninger for kunst i nybygg og offentlig uterom. Rogaland fylkeskommune vil på sin side revidere ordningen for kunst i egne bygg. Som en del av en satsing på kunst i det offentlige rom bør det stimuleres til prosjekter som utforsker kunst i samspill med natur og friluftsliv. Her er det et potensial for å skape spennende samarbeidsprosjekter på tvers av kommuner og mellom ulike deler av kulturlivet. I denne sammenhengen er det også naturlig å peke på gatekunsten som setter sitt preg på gatebildet flere steder i fylket, også utenfor byene.

Visuell kunst er en viktig del av kulturskoletilbudet, og en av hovedsjangrene i Den kulturelle skolesekken. Ved videregående skoler i fylket får ungdom utdanning i studie-spesialisering innen kunst, design og arkitektur og i håndverk, design og produktutvikling.

Prioriteringer i planperioden

- Ivareta Rogaland kunstsenter som sentral kompetanseaktør for feltet.
- Gi innbyggerne i Rogaland møter med samtidskunst i offentlige bygg og rom.
- Forventning til kommunene om å legge til rette for rammer for visning av visuell kunst utenfor de store byene, gjennom tilrettelegging av egnede visningsarenaer og ordninger for kunst i byggeprosjekter.

- Arbeide for at det etableres en bachelorutdanning i visuell kunst i fylket i tett samarbeid med fakultet for utøvende kunsthøgskolen ved Universitetet i Stavanger og Kunsthøgskolen i Stavanger.

Det vises også til prioriteringer under kunstfeltet generelt (kap. 6.1)

Fra filmsettet til innspillingen av Psykodrama.

6.5. Film

Rogaland har i flere tiår bemerket seg positivt på filmfeltet både nasjonalt og internasjonalt. Først med Filmforum Sørvest og deres samarbeid om kortfilmer på slutten av 90-tallet som skapte en grobunn for spillefilmen Mongoland. Filmen ble kjent som startskuddet for den såkalte Stavangerbølgen. Denne betegnelsen er imidlertid noe upresis da produksjonene av de store formatene i ettertid er preget av få aktører og lite kontinuitet. Barne- og ungdomsteateret ved Rogaland Teater har hatt en viktig betydning for utviklingen av talenter både foran og bak kamera.

På dokumentarfeltet viser Rogaland godt igjen sett i lys av hvor få produksjonsselskaper som opererer i fylket. Historier fra Rogaland på film som vi kjenner oss igjen i, på vår egen dialekt, er viktig for vår identitet. Alternative stemmer og historier utover hovedstaden er et viktig kulturpolitisk mål.

De regionale virkemidlene for å nå mål og strategier på dette feltet er lagt til de eksterne faginstitusjonene Filmkraft Rogaland og Mediefondet Zefyr som Rogaland fylkeskommune var

initiativtaker til. Fylkeskommunes langvarige samlede satsing på filmfeltet er den største blant landets fylkeskommuner. Filmkraft Rogaland eies av Rogaland fylkeskommune (50 prosent), Stavanger kommune (25 prosent), Haugesund kommune (5 prosent) og Sandnes kommune (20 prosent). Senteret arbeider for å utvikle og styrke profesjonell audiovisuell produksjon i regionen gjennom tilskudd til utvikling og produksjon av dokumentarfilm, fiksjonsfilm og utvikling av spill. Filmkraft utvikler også den filmfaglige kompetansen blant profesjonelle filmarbeidere og veileder og rekrutterer unge talent til filmbransjen i regionen gjennom prosjekter og støtteordninger.

Bergen kommune og Rogaland fylkeskommune eier Mediefondet Zefyr som er det største regionale fondet for audiovisuell produksjon. Zefyr gir tilskudd og investerer i prosjekter innen film, TV og dataspill i Vestland og Rogaland samt i regioner som representeres av selskapets samarbeidspartnere.

Fylkeskommunen er en viktig aktør innen filmfeltet i Rogaland, både som pådriver og medeier, men også de øvrige eierkommunene har en sentral rolle. Samtidig er staten, gjennom

Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) og Norsk filminstitutt (NFI), den viktigste premiss-giveren for å legge til rette for utviklingen av regional film. KUD har gitt filmsentrene økt autonomi til selv å prioritere formater basert på regionale behov, noe som er positivt. Likevel er dette alene ikke tilstrekkelig for å styrke regional film som en motvekt til Oslo. For å følge opp føringene fra den siste filmmeldingen (2015), understreker både eiere og aktører som filmfond og filmsentre viktigheten av økte statlige midler til den regionale filmstrukturen.

I planperioden blir det viktig å videreføre Den Norske Filmfestivalen i Haugesund, som et regionalt og nasjonalt fyrtårn for film og kinobransjen. Landets første filmfestival har eksistert i flere tiår, og er i dag organisert som et aksjeselskap med Film & Kino som hovedeier med 60 prosent og deleid med 20 prosent hver av Haugesund kommune og Rogaland fylkeskommune.

Fylket har få aktører innenfor produksjon av dataspill. Næringen har et stort økonomisk potensial, men den største utfordringen er manglende interesse fra norske investorer. Produksjon av dataspill er preget av lange utviklingsperioder med store utgifter samtidig som inntekspotensialet først og fremst utløses etter lansering.

På tross av at det allerede er et etablert miljø med gode faglige forutsetninger er manglende kontinuitet en hovedutfordring. Det er for få løpende produksjoner av en størrelse som sikrer faste arbeidsplasser og som kan bidra til en økonomisk forutsigbarhet. Filmfinansiering er et komplisert og tidkrevende puslespill. Tilskuddene er ofte små i forhold til behovene og bidrar i liten grad til at prosjekter innen de lengre formatene blir løftet nok til å kunne søke andre finansieringskilder. Det er de såkalte store formatene som langfilm og TV-produksjoner som først og fremst er i stand til å bygge en

Prioriteringer i planperioden

- Videreutvikle en bærekraftig filmbransje i fylket gjennom blant annet å styrke støtten til langfilm og TV-produksjon.
- Være pådriver for økte statlige filmmidler til det regionale virkemiddelapparatet.
- Sikre god samhandling mellom Filmkraft og Zefyr.
- Evaluere Filmkraft og Zefyr som kunnskapsgrunnlag for måloppnåelse på filmfeltet. Arbeide for økt privat kapital til film- og dataspillprosjekt i vårt fylke.

Det vises også til prioriteringer under kunstfeltet generelt (kap. 6.1)

stabil og stor nok bransje som kan sysselsette og sikre en mer bærekraftig bransje og stabil kunstnerøkonomi.

Økt autonomi for regionene gir imidlertid nye muligheter for eierne av filmsentrene til å endre på dette. Økt tilskudd fra Filmkraft som er øremerket til langfilm og TV-produksjoner i tidlige faser vil øke kvaliteten på prosjektet raskere og styrke mulighetene for tilgang til andre finansieringskilder som filmfond, NFI og private midler. Dette vil bidra til å profesjonalisere filmfeltet og slikt sett også styrke film som næring i Rogaland. På bakgrunn av dette blir det i planperioden en prioritet å styrke Filmkraft sin satsing på langfilm og tv-produksjon.

6.6. Litteratur og ytringsfrihet

Litteraturen er et kunstfelt som bidrar til menneskers erkjennelse og selvforståelse, samt vår kunnskap om bredere historiske og kulturelle sammenhenger. Rogaland har en rik litterær arv der begge målformene spiller en viktig rolle. Fylket kan skilte med et variert miljø av forfattere, festivaler, arenaer og forlag, og en betydningsfull historie representert ved forfatterskapene til Arne Garborg og Aleksander Kielland. Samtidig viser statistikk for blant annet bokutlån at litteraturinteressen er høyere enn i de fleste andre fylker.

Det bor imidlertid få forfattere i Rogaland sammenlignet med de fleste andre fylker, og godt over halvparten av dem bor i Stavanger. Forfatterøkonomien er som ellers i landet: Forfattere har lav inntekt fra kunstnerisk arbeid, og veldig få forfattere har råd til å skrive på heltid. Arrangementsinntekter gjennom Den kulturelle skolesekken, kulturstipend og andre ordninger spiller derfor en viktig rolle.

Rogaland er et av fylkene utenom Oslo som har en viss forlagsflora, med en rekke forlag både i og utenfor Den norske forleggerforening. Lønnsomheten er imidlertid svak og det er vanskelig å konkurrere mot de store forlagene i Oslo, blant annet når det gjelder innpass i bokhandelen. Disse utfordringene ligger utenfor denne planens mandat og økonomi, men nevnes her som en viktig del av helheten og forståelsen av litteraturfeltet i Rogaland.

Ytringsfrihet

Litteraturen er nært knyttet til ytringsfrihetens vilkår. Både i enkelte land i Europa og i USA blir flere og flere bøker sensurert. Her i Norge blir litteraturen ikke gjenstand for den samme sensuren, men i stedet blir litteraturen mindre synlig i offentligheten. Dette henger blant annet sammen med at avisene har mistet mange annonseinntekter til IT-giganter som Google

og Facebook, og derfor må kutte i de delene av avisinnholdet som gir minst økonomisk avkastning.

Forholdet mellom litteratur og ytringsfrihet står sterkt i fylket vårt. Det globale hovedkontoret til ICORN (International Cities of Refuge Network) ligger i Stavanger. I tillegg til Stavanger ble også Haugesund friby fra 2021. Sammen med over 70 fribyer i resten av Norge og i utlandet tilbyr de husrom til forfulgte forfattere, journalister og kunstnere. KÅKÅ Kverulantkatedralen har på sin side formidlet både debatter, samtaler og forelesninger med særlig vekt på teknologi, økonomi, politikk og vitenskap.

Stavanger er vertskap for den internasjonale litteratur- og ytringsfrihetsfestivalen Kapittel, som siden oppstarten i 1995 har vokst fram som en av Nordens viktigste arenaer for litteratur og ytringsfrihet. Stavanger kommune har ambisjoner om å utvikle et nasjonalt ressurscenter for ytringsfrihet og være vertskap for et nasjonalt ytringsfrihetsråd. Dette arbeidet er forankret ved Sølvberget og Kiellandsenteret. Ressurscenteret vil kunne bidra til å styrke kunnskapen om ytringsfrihet og demokratisk beredskap i hele fylket.

I kjølvannet av den teknologiske utviklingen har medievanene også endret seg. Både Nasjonalt lesesenter ved Universitetet i Stavanger og andre leseforskere har påpekt at lesevaner på digitale flater – gjerne sosiale medier – ofte skjer i bruddstykker, ledsaget av bilder og video. Disse mentale vanene kan gjøre konsentrert langlesing mer krevende. Dermed blir terskelen høyere for å lese romaner og andre lange tekster. En del av litteraturforbruket – særlig for voksne – har gått over fra papir til strømming av lydbøker. Ungdom og unge voksne leser betydelig mindre nå enn før. For å snu denne utviklingen utarbeider regjeringen en ny nasjonal leselyststrategi der barn og ungdom er hovedmålgruppene. Det er viktig for Rogaland

Foto: Tord Paulsen

å følge opp denne utfordringen. Dette kommer vi tilbake til i kapittelet om bibliotek.

Behov for en infrastruktur for litteraturfeltet

Siden oppstarten av Kapitelfestivalen i 1995, har det blitt etablert flere litteraturfestivaler i fylket. SILK i Skudeneshavn, bLest Litteraturfest i Tysvær, Garborgdagar og Jorddøgn i Time og LittSandnes er de mest sentrale i en regional sammenheng. I tillegg finnes det andre viktige arenaer og arrangører, blant annet Bokhuset, Kåå og UiS. Denne utviklingen må ses i sammenheng med litteraturhusbølgen på 2010-tallet samt eventifiseringen av litteraturen; en utvikling der lesing går ned, mens omfang og deltakelse på litteraturarrangementer går opp.

Det er et potensial for mer samarbeid mellom festivalene, blant annet gjennom felles produksjoner. Mangfoldet av litteraturfestivaler og arenaer kan bidra til å styrke samtalen om litteratur som ellers lider under avisenes kulturnedskjæring.

Selv om det har vært en økning i arenaer for formidling av litteratur gjennom festivaler og arrangementer, er litteraturfeltet

i Rogaland fortsatt underutviklet og i en tidlig organisatorisk fase som kunstfelt og bransje sammenlignet med andre kunstfelt. Det er behov for et kompetansesenter som kan ivareta feltet på en helhetlig måte, tilsvarende den rollen som eksempelvis Rogaland kunstsenter, Filmkraft og STAR Rogaland spiller for sine felt. I Regional kulturplan 2015–2025 var et av de sentrale grepene å sørge for en helhetlig infrastruktur for de ulike kunstfeltene gjennom kompetansesentre. Det nærmeste man da kom på litteraturfeltet var Rogaland forfatterlag, som spiller en viktig rolle som møtested for rogalandforfattere, men som ikke har som oppgave å ivareta hele den litterære infrastrukturen.

Foreningen Tekstallianse sin tilstedeværelse i Rogaland innebærer i så måte en viktig og positiv utvikling for bransjen. Foreningen ble stiftet i 2019 som en interesse-, kompetanse- og samarbeidsorganisasjon for litteraturfeltet i Vestland fylke, og fra 2020 ble Rogaland med på prosjektbasis. Tekstallianse skal bidra til kompetanseheving, bedre vilkår for produksjon og formidling av litteratur samt styrking av profesjonelle bransjeaktører. Foreningen har allerede et godt samarbeid med viktige

arrangører og festivaler på litteraturfeltet i Rogaland, blant annet UiS, Jorddøgn, Silk og Sølvberget/Kapittel. Tekstallianse er også godt i gang med kompetansehevingstiltak innen markedsføring, programmering, søknadsskriving, nettverksbygging og arrangørvirksomhet.

Bokhuset er en uavhengig litteraturscene, som samarbeider tett med Tekstallianse. Det skal være en arena hvor det offentlige ordsiftet skal styrkes og videreutvikles gjennom kritikk, debatter og meningsbrytning. Bokhuset er allerede et regionalt samlingssted for litteratur- og kunstfeltet ellers, og skal også framover være et kraftsentrum for og med forfatterne gjennom temauker, minifestivaler og løpende arrangementer.

Rogaland har en rekke festivaler på litteraturfeltet, gode bibliotek, flere forlag og fremtredende forfattere, men ikke en egen uavhengig arena for skrivekunst i form av et litteraturhus slik det finnes i andre fylker det er naturlig å sammenligne Rogaland med. Denne funksjonen har Bokhuset et potensial til å fylle. Flyttingen av Bokhuset til nye lokaler i Stavanger Øst gir muligheter for flere arrangement og aktiviteter i et hus som er spesialinnredet for å styrke litteraturfeltet og samhandle med andre kulturuttrykk.

Tekstallianse kan bidra til å bygge bransje og bidra med kompetanseheving og nettverksbygging for mange av aktørene på litteraturfeltet i Rogaland. Bokhuset er på sin side en viktig brikke for å ivareta koblingen til publikum og til andre kulturuttrykk, og er dermed et viktig supplement og utfyller Tekstallianse med å styrke litteraturen i Rogaland. Bokhuset har både et bredt geografisk nedslagsfelt og bredt faglig perspektiv både i programmering og gjennom samarbeid med andre aktører.

Rogaland fylkeskommune vil derfor støtte opp om nyetableringen av et regionalt litteraturhus gjennom Bokhuset for å styrke litteraturfeltet og samspillet med andre kulturuttrykk. Det vil være naturlig at både Tekstallianse og Bokhuset tar ansvar for å være de arenaene for både litteraturen og andre fagfelt som er etterspurt i høringsrundene.

En profesjonalisering og videreutvikling av litteraturfeltet som kunstfelt innebærer et samarbeid mellom fylkeskommunen og kommuner og staten om finansieringen.

Prioriteringer i planperioden

- Styrke forfatterøkonomien, blant annet gjennom økonomisk støtte og muligheter for formidlingsoppdrag.
- Styrke litteratur som kulturnæring gjennom å støtte utviklingen av et kompetansesenter for litteraturfeltet i Rogaland.
- Støtte utviklingen av en uavhengig litteraturscene i fylket.
- Styrke ytringsfrihetens vilkår i fylket, og videreutvikle tiltak for å styrke befolkningens kunnskap om ytringsfrihet og dens betydning for demokratisk beredskap.

Det vises også til prioriteringer under kunstfeltet generelt (kap. 6.1)

7. Bibliotek

Bibliotekenes kjerneoppgaver er kunnskapsformidling, informasjonskompetanse og leselyst. Bibliotekene er en arena som kan bidra til å løse samfunnsutfordringer knyttet til utenforskap, integrering og livslang læring. Kulturundersøkelser og brukerundersøkelser i kommuner bekrefter at bibliotek er en lavterskelarena med høyt omdømme blant innbyggerne.

I Rogaland har vi 46 folkebibliotek, 26 videregående skoler med skolebibliotek, 243 grunnskoler med bibliotektilbud, universitets- og høgskolebibliotek samt fagbibliotek på Museum Stavanger og Norsk Oljemuseum.

Bibliotektilbudet varierer stort i fylket. Store bibliotek med mange ansatte kan tilby innbyggerne et bredt tilbud slik bibliotekloven krever, men for mindre bibliotek med få ansatte er dette utfordrende. Likeledes er rekruttering av fagutdannet personale en utfordring i hele fylket. Fylkeskommunens bibliotekoppgaver er definert i folkebibliotekloven og handler om å støtte, kvalitetssikre og ta initiativ til utvikling av bibliotekene i fylket vårt. Dette gir fylkesbiblioteket en rådgivende og koordinerende rolle overfor folkebibliotekene, og bidrar til å utjevne forskjellene slik at innbyggere i mindre kommuner også kan få tilgang til gode bibliotek-tjenester. Tilrettelegging for samarbeid og

Foto: Tord Paulsen

Familielørdag på Sola bibliotek.

kunnskapsdeling mellom bibliotekene i Rogaland er avgjørende for å utnytte ressursene på best mulig måte.

Utvikling av digital infrastruktur for folkebibliotekene er en viktig oppgave, og et overordnet satsingsområde i Nasjonal bibliotekstrategi, der Rogaland er et foregangsfylke. Gjennom prosjekter som felles innkjøp av biblioteksystem (2018) og felles nettsideløsning (2023) er det opparbeidet en unik kompetanse og erfaring som Nasjonalbiblioteket benytter i prosjektet Felles formidlingsløsning – ditt digitale bibliotek.

Med utgangspunkt i lovpålagte oppgaver, nasjonale utviklingsplaner og innspill i planprosessen er det fire satsingsområder som må prioriteres i planperioden:

- Bibliotekene som inkluderende møteplass
- Bibliotekene som kunnskapsformidler
- Leselyst
- Digital infrastruktur

Bibliotekene som inkluderende møteplass

I Nasjonal bibliotekstrategi (ut 2025) står det at «Bibliotekene skal være uavhengige møteplasser og arenaer for samtale og debatt. De er dermed viktige institusjoner for å bygge opp under ytringsfrihet og god ytringskultur i det offentlige ordskiftet». Folkebibliotekene brukes mye av innvandrere og flyktninger, og er viktige arenaer for integrering i kultur og samfunn.

Undersøkelser viser at rundt 50 prosent av befolkningen bruker biblioteket på fast basis. Biblioteket er dermed et av få gjenstående lavterskeltilbud i det offentlige rom. Flere av bibliotekene i Rogaland har imidlertid utfordringer med gamle lokaler som ikke er

universelt utformet eller tilrettelagt for lesing, studier eller ulike arrangementer. Det er derfor behov for å støtte kommunene i å sikre at innbyggerne har tilgang på gode bibliotekrom der de kan møtes.

Meråpne bibliotek, der innbyggere kan låse seg inn og bruke biblioteket utenfor betjent åpningstid, bidrar til å øke tilgjengeligheten. Per 2024 er 13 av 23 hovedbibliotek og 9 bibliotekfilialer i Rogaland meråpne, og fylkeskommunen vil i planperioden støtte opp om en videre utvidelse av ordningen i hele fylket.

Det er stor ulikhet i tilbudet på arrangement og aktiviteter i bibliotekene. Programmering er spesielt utfordrende i utkantkommunene, med blant annet avstander som gjør det dyrt og vanskelig å tiltrekke seg gode forfattere. Det blir derfor viktig å sikre et godt formidlings-tilbud til innbyggerne i hele Rogaland, blant annet gjennom felles arrangements- og forfatterturnéer for bibliotekene, i samarbeid med litteraturfeltet, Den kulturelle skolesekken og andre relevante aktører.

Det blir viktig å stimulere til samarbeid og samskaping mellom folkebibliotek og andre aktører innen kulturadministrasjon, flyktningetjeneste, frivillige lag og foreninger, frivilligsentral og andre lokale aktører om arrangement og bruk av biblioteklokalene.

Bibliotekene som kunnskapsformidler

I Nasjonal kompetansepolitisk strategi og Regionalplan for kompetanse i Rogaland blir det pekt på en stadig hurtigere endringstakt i samfunn og næringsliv. Fullføringsreform, grønt skifte, livslang læring og eldrebølgen er planer og begreper som alle peker på utfordringer og behov for omstilling og kompetanseutvikling.

Foto: Tord Paulsen

Når flere innbyggere i ulike livssituasjoner skal ta mer utdanning medfører det et økende behov for fleksibilitet. Fremover er det behov for å utvikle bibliotekene som studiesteder med blant annet tjenester til fjernstudenter, elever i voksenopplæring og fylkeskommunens nettskole.

Kompetanse Norge peker på at seks av ti innbyggere opplever et behov for å styrke sine digitale ferdigheter. Lave digitale ferdigheter påvirker deltakelse og omstillingsevne i samfunns- og arbeidsliv. Fylkeskommunen ønsker sammen med bibliotekene i regionen å utvikle en standard for grunnleggende datahjelp i bibliotek.

Falske nyheter, konspirasjonsteorier og desinformasjon er et økende problem. Bibliotekene er en tjeneste der innbyggerne har tilgang til kvalitetssikret informasjon og kunnskap, gratis journalistikk og veiledning. Rogaland fylkeskommune vil sammen med bibliotekene øke kompetansen på forskningsbasert kunnskap og digital kildekritikk, og jobbe for bedre tilgang til vitenskapelige databaser og faglitteratur gjennom bibliotekene.

Leselyst

Gode leseferdigheter er nødvendig for å kunne tilegne seg kunnskap og delta i samfunns- og arbeidsliv. Andelen svake lesere har økt betraktelig i Norge. Barn og unge leser mindre enn før, foreldre leser mindre høyt for barna sine og mange voksne har blitt dårligere til dybdelesing og langlesing.

Bibliotekene er en unik arena for å skape leselyst blant innbyggere i alle aldre, men lave bokbudsjetter og dårlig tilgang til ny og aktuell litteratur både i folkebibliotek og i skolen er en utfordring i denne sammenheng. Et godt samarbeid mellom fylkeskommune,

folkebibliotek, skole og barnehager om å bedre tilgangen til ny litteratur for barn og ungdom blir derfor viktig. Rogaland fylkeskommune vil som en del av dette arbeidet ha en veiledende rolle i arbeidet med å etablere skolebibliotekplaner i alle kommuner.

For å opprettholde et mest mulig likeverdig tilbud til innbyggerne i hele fylket vil Rogaland fylkeskommune fortsette samarbeidet med andre fylkeskommuner om felles transportordning og lånesamarbeid (fjernlån) mellom bibliotek på landsbasis. Sammen med andre fylker vil Rogaland fylkeskommune være en pådriver for et nasjonalt samarbeid om innkjøp av e-bøker og digitale lydbøker.

Aktiv formidling er et overordnet satsningsområde i Nasjonal bibliotekstrategi. For å stimulere til leselyst og øke leseferdigheter for innbyggere i Rogaland vil fylkeskommunen

støtte opp om og koordinere ulike aktiviteter ute i bibliotekene, for eksempel felles leseprosjekter, kampanjer, forfatterturnéer med mer.

Nasjonal leselyststrategi gir føringer for bibliotekenes arbeid med lesing. Fylkeskommunen vil samarbeide med Nasjonalt lesesenter for å styrke samarbeidet mellom bibliotek og skole og sikre et kunnskapsbasert arbeid med leselyst i bibliotekene.

Rogaland har den laveste ressursbruken innen bibliotek på fylkeskommunalt nivå. Når Rogaland likevel ligger på topp på besøk- og utlånsstatistikker kan det tyde på at ressursene utnyttes på en effektiv måte. For å møte de omfattende utfordringene knyttet til digitalisering, inkludering, kunnskapsformidling og leselyst som er beskrevet over må imidlertid fylkesbibliotekfunksjonen styrkes.

Prioriteringer i planperioden

- Legge til rette for bedre og likere bibliotektenester gjennom å utvikle felles **digital infrastruktur** og andre felles løsninger som legger til rette for effektiv drift av bibliotekene i Rogaland.
- Utvikle bibliotekene som **attraktive møteplasser** for folk i alle aldre gjennom å samarbeide med kommunene om å utvikle gode bibliotekrom og stimulere til etablering av mer åpne bibliotek i hele Rogaland.
- Bidra til mer **kunnskapsformidling** i bibliotekene gjennom å samarbeide med kommunene om å utvikle bibliotekene som studiesteder.
- Styrke **leselyst** og leseferdigheter i befolkningen gjennom å koordinere felles leseprosjekter, kampanjer, forfatterturnéer mm i bibliotekene.
- Samarbeide med folkebibliotek, skole og barnehager om bedre tilgang til **ny litteratur for barn og unge** og være en pådriver for nasjonalt samarbeid om innkjøp av e-bøker og digitale lydbøker.

Fra Stavanger museums utstilling «Vår natur».

8. Museum og arkiv

8.1. Museumsfeltet i Rogaland

Museene er frie kunnskapsinstitusjoner som skal bidra i debatt, dannelse og fellesskap i et åpent og demokratisk samfunn. Rogaland er et stort og variert museumsfylke med mange små og store museer som tar vare på vår felles kulturarv, kunst og naturhistorie. Det er sju større museumsenheter i fylket:

Regionmuseer:

- Dalane folkemuseum
- Haugalandmuseet
- Jærmuseet
- Museum Stavanger
- Ryfylkemuseet

Andre:

- Norsk Oljemuseum
- Arkeologisk museum (UIS)

I tillegg er det enkelte mindre institusjoner i fylket som ivaretar museale ansvar uten å være del av de store institusjonene samt museumsavdelinger som er del av etatsmuseum, som Vegmuseet i Dirdal. Det er et kommunalt eller statlig ansvar å følge opp økonomisk. I tråd med nasjonal museumspolitik er fylkeskommunens økonomiske ansvar avgrenset til de konsoliderte regionmuseene, i et trepartssamarbeid med Kulturdepartementet og kommuner. Det vil utover dette ansvaret kunne være aktuelt å ha faglig dialog med og bidra til samarbeid mellom ulike museumsenheter i fylket.

Staten har hovedansvaret for finansiering av museene i det nasjonale museumsnettverket. Museene og fylkeskommunen har gjennom flere tiår samarbeidet godt om oppfølging av felles planer. I Meld. St. 23 (2020–2021) *Musea*

i samfunnet – Tillit, ting og tid tydeliggjøres statens visjon for museenes samfunnsoppdrag framover: De skal stå for solid kunnskapsproduksjon, relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretagelse og aktiv samhandling. Oppsummert uttrykkes dette med at «Musea våre er uttrykk for utviklinga av eit samfunn, sjølvkjensla i ein nasjon, standarden for ytringsfridom og demokrati i ein fellesskap. Museumsinstitusjonar er demokratiske berebjelkar, ein del av den avgjerande infrastrukturen for demokratiutøving og frie ytringar. Museumspolitikken legg difor grunnlaget for ein del av vår felles danning.»

Regionalplan for kultur og idrett skal bidra til at museene i Rogaland kan oppfylle de nasjonale målene. Samtidig er det en realitet at flere av museene har flere oppgaver, enn de rekker over. Det er derfor behov for en tydelig prioritering internt fremover mellom forvaltning, formidling og forskning.

I planperioden er bærekraftig ivaretagelse av bygg og samlinger en overordnet prioritering. Et helt sentralt tema vil være å vurdere hvilken museumsstruktur som best kan bidra til å løse museenes samfunnsoppdrag i museumsfylket Rogaland.

8.2. Offentlig finansiering av museene

Rogaland fylkeskommune støtter museene gjennom årlige driftsmidler som museene selv prioriterer bruken av. Armlengdes avstand og tillit til hvordan museene velger å løse oppdraget sitt er et viktig grunnprinsipp for fylkeskommunens politikk. I tillegg til fast driftsstøtte fullfinansierer fylkeskommunen en rekke felles-

tjenester innen samlingsforvaltning, herunder konserveringstjenester, bygningsantikvar, fotoarkivar samt drift av et fellesmagasin.

Museenes egne behov, ønsker og planer overstiger imidlertid rammene som de samlede offentlige tilskuddene gir rom for. I tråd med prinsippet om armlengdes avstand er det museene selv som må ta avveininger om hvordan begrensede økonomiske midler skal prioriteres. De bør spesielt være tydelige på hva de prioriterer ned og bort for å sikre en forsvarlig drift og evne til utvikling.

Finansieringen av museumssektoren i Norge har vokst frem gjennom tiår med ulike

prioriteringer fra statlig hold, og som har vært fulgt opp på fylkeskommunalt og kommunalt nivå. Dette har resultert i betydelige forskjeller både mellom de enkelte museene og mellom ulike deler av landet som fremstår til dels vilkårlige og basert på uklare kriterier når det gjelder statens finansieringsandel. Kulturdirektoratets museumsvurderinger for 2022 av museer på Kultur- og likestillingsdepartementets budsjett, viser at den statlige finansieringen som gjennomsnitt for landet er på 70 prosent, mens den for museene i Rogalands del er på om lag 40 prosent. Fylket har dermed lavest statlig finansieringsandel i landet.

Selv om det ikke finnes en fast fordelingsnøkkel, har det vært statlig museumspolitikkk å dekke inntil 60 prosent av driftstilskuddene til museene. I Rogaland viser tallene at det er motsatt, og at det er fylkeskommunen og kommunene som til sammen bidrar med 60 prosent. Fylkeskommunen sammen med kommunene har altså tatt et betydelig ansvar for museumssektoren i Rogaland. Skjevfordelingen mellom fylkene må rettes opp, slik at de statlige driftstilskuddene til museene i Rogaland kommer på nivå med resten av landet. Dette er en viktig oppgave, ikke minst politisk, i planperioden.

Fylkeskommunen vil prioritere å opprettholde summen av tilskudd på nåværende nivå, men det er ikke naturlig å øke det ytterligere. Det vil heller ikke være automatikk i at fylkeskommunen følger eventuelle statlige økninger for å bedre skjevheten i tilskudd.

Om det blir rom for midler utover nåværende ramme, vil disse i tilfelle prioriteres til utviklings tiltak som bygger opp om hovedprioriteringene i planen, primært knyttet til samordning og samarbeid mellom to eller flere institusjoner, både mellom museum og mellom museum og andre kulturinstitusjoner.

Foto: Mathies Eieund Erlandsen, MUST

Bygningsantikvaren i museumstjenestene på oppdrag for museene.

Som tabellen nedenfor viser, er det også til dels store variasjoner mellom bidragene fra kommuner og fylkeskommunen til museene i Rogaland. Det vil fremover være en klar forventning om at det kommunale ansvaret og tilskuddet styrkes der dette er lavest.

Norsk Oljemuseum får støtte fra Energi-departementet og er i utgangspunktet et statlig ansvar. Rogaland fylkeskommune har fra 2011 bidratt med tilskudd på én million kroner. Stavanger kommune bidrar også med drifts-midler. Det foreslås ingen konkrete endringer i planperioden, men tilskuddet vil vurderes på lik linje med de øvrige museene.

Tilskudd til investeringer og museumsbygg

Museene har i varierende grad behov og planer for rehabilitering, modernisering og nye arenaer fremover hvor det vil være forventninger og behov for offentlig investeringsstøtte. Gjennomførte prosjekter som Jøssingfjord vitenmuseum i Sokndal og Iddis med nytt grafisk museum samlokalisert med hermetikk-museet

i Stavanger ble realisert med støtte fra både stat, fylkeskommune og kommune. Fylkeskommunen har også bevilget midler til det planlagte Maritimt vitensenter i Randaberg, men her er ikke den kommunale og statlige støtten på plass ennå. Andre prosjekter som er planlagt eller er under planlegging varierer i størrelse og kostnader, fra Ryfylke bygningsvernsenter i Suldal, nytt museum på Hasseløy i Haugesund til utbyggingen av nye Rogaland teater og Stavanger museum.

Som det også ble pekt på i kapittel 6.3. om scenekunst skal Rogaland fylkeskommune som eier og regional utviklingsaktør bidra til utvidelse av Stavanger museum og Rogaland Teater i museumsparken på Kannikhøyden. Området skal utvikles som en kulturell møteplass for både regionen og nærmiljøet, og vil samtidig bli et nasjonalt tyngdepunkt med den første sambrukslokasjonen mellom et teater og et museum av denne størrelsesorden. Det er en klar forventning om at staten kommer med et betydelig bidrag for å realisere dette prosjektet med utgangspunkt i at staten er en

Tabell 1: Ordinært driftstilskudd til museene i Rogaland i 2022. Beløp oppgitt i 1000 kroner.

Museene i det nasjonale museumsnettverket:	Statlig støtte 2022	Fylkeskommunal støtte 2022	Kommunal støtte 2022
Dalane folkemuseum	4 010 (32 %)	5 193 (41 %)	3 390 (27 %)
Haugalandmuseet	7 195 (35 %)	6 244 (30 %)	7 177 (35 %)
Jærmuseet	21 425 (47 %)	10 711 (23 %)	13 526 (30 %)
Museum Stavanger	24 830 (39 %)	17 388 (27 %)	21 500 (34 %)
Ryfkemuseet	6 595 (51 %)	4 400 (34 %)	2 004 (15 %)
Samlet tilskudd Rogaland	64 055 (39 %)	43 936 (32 %)	47 597 (29 %)
Hele landet	70 %	15 %	14 %

I tillegg bidrar Rogaland fylkeskommune med 8,3 mill. kr til fellestjenester og magasin samt med 1,3 mill. kr i driftstilskudd til Norsk Oljemuseum, det totale årlige fylkeskommunale bidraget til museumsformål i Rogaland i 2024 er på kr 60,1 mill.

betydelig eier av Rogaland teater og at MUST er et konsolidert museum i tråd med statlige forventninger. Fylkeskommunen gir vanligvis investeringstilskudd til museer gjennom tilskuddsordning for regionale kulturbygg. Så langt er det kun ved bygging av Stavanger konserthus og den planlagte utbyggingen av nye Rogaland teater og Stavanger museum at særskilt behandling i budsjettssammenheng har blitt vurdert som aktuelt i Rogaland fylkeskommune.

8.3. Aktiv samhandling

Samfunns målet *aktiv samhandling* knyttes her til samhandling og samarbeid mellom museene i Rogaland og resten av Norge. Det handler imidlertid også om hvordan museumsfeltet samhandler med andre kultur- og samfunnsområder om utvikling

av attraktive byer og steder, reiseliv, folkehelse og mer. Museene spiller ikke minst en viktig rolle som kulturaktør og arena i de kommunene og lokalsamfunnene som de har sitt virke i. På lik linje med andre aktører innen opplevelsesturisme skaper museene verdier som øker både besøks- og boattraktivitet.

De syv store museene i Rogaland er faglig sterke aktører som bidrar til å bevare, forske på og formidle kunst, kultur- og naturarv i Rogaland. Det er fortsatt et potensial for sterkere samordning av museumsdriften i fylket. Tiden er derfor nå moden for å gjøre en ny helhetlig vurdering av museumsstrukturen i Rogaland.

Rogaland fylkeskommune har i samarbeid med museene i fylket vært en pådriver for konsolidering og tettere samhandling, både før, under og i etterkant av den nasjonale museumsreformen som pågikk fra tidlig på

Foto: Shadé B. Martins/Norsk Oljemuseum

Fra utstillingen «Kutt» på Norsk Oljemuseum i Stavanger.

2000-tallet. Arbeidet har resultert i nåværende struktur med fem regionale museer, i tillegg til Arkeologisk museum, UiS, og Norsk Oljemuseum.

Telemarksforskning konkluderte i sin evalueringsrapport fra 2016 med at museumsreformen i Rogaland var vellykka, men det ble også pekt på at museumsfylket Rogaland er preget av generalistmuseer med til dels betydelig overlapp i tema og samlinger (Åsne Dahl Haugsevje, 2016). Som en rekke selvstendige enheter med egne ambisjoner og prosjekter, gir det økt risiko for dobbeltarbeid, konkurranse og ressursutfordringer for eksempel i forhold til spesialisert kompetanse. Samordning og felles planarbeid ble understreket som avgjørende for å sikre en effektiv samlet ressursutnyttelse.

Museene har gjennom planprosessen selv uttrykt at tiden er moden for å gjennomføre en ny evaluering av museumsstrukturen i Rogaland, med særlig vekt på ytterligere samarbeid og konsolidering, herunder vurdere en modell som innebærer ett fylkesmuseum. Evaluering og utredning av ulike modeller prioriteres i planperioden. Spørsmålet blir da om og hvordan større museumsenheter kan bidra til å løfte museumsfylket Rogaland, faglig, organisatorisk, økonomisk og ikke minst med tanke på publikumstilbud.

En ny vurdering av museumsstrukturen må handle om helheten i hele fylket. Vi går ikke inn på mer avgrensede problemstillinger i denne sammenheng, med ett unntak som bør adresseres. Nordvegen historiesenter på Avaldsnes i Karmøy er en selvstendig enhet, der driften finansieres av Karmøy kommune. Som Rogalands tusenårssted får senteret via Haugalandmuseet også midler fra fylkeskommunen til en formidlerstilling. Dette er en uryddig situasjon som vil bli vurdert i planperioden. I påvente av evaluering av museumsstrukturen i bredt, etableres en ny

midlertidig løsning, der ansvaret for formidlerstillingen overføres fra Haugalandmuseet til Karmøy kommune som en prøveordning i tre år. Innen den tid skal ordningen evalueres og videre finansiering avklares.

8.4. Helhetlig samlingsutvikling

Samlingsforvaltning omfatter innsamling, bevaring, dokumentasjon, registrering og tilgjengeliggjøring av samlingene. Museene tar vare på samlinger som i stor grad dekker et tverrsnitt av Rogalands kulturarv gjennom tusener av år. Museene representerer det største kompetansemiljøet i fylket når det gjelder ivaretagelse av kulturarv i form av gjenstander, fotografier, immateriell kulturarv og bygninger.

Det er overlapp mellom hvilke tema de samler på og formidler. For det første er ulike sider ved maritim historie og teknologi den dominerende historien for museene samlet sett. Her står sjøfart, fiske, kystlandbruk, havbruk og oljeindustri sentralt. For det andre er eldre landbrukskultur en fortelling i de fleste museene. En tredje hovedfortelling handler om naturhistorie, naturvitenskap og teknologi, mens en fjerde handler om industrikultur og arbeiderhistorie. I tillegg er det andre fortellinger om bykultur, kunst og kunstindustri, litteratur og forfatterhjem, barnekultur, krigshistorie, flyhistorie og middelalderens klosterkultur.

Samtidig har museene også tema som de er alene om å formidle og samle inn, og der de gjerne har et regionalt eller nasjonalt perspektiv på innsamlingen. Dette gjelder blant annet Folkemusikkarkivet for Rogaland på Ryfylkemuseet, de naturhistoriske samlingene til MUST, Jærmuseets deltakelse i Kystverkmusea, Haugalandmuseets arbeid med romani-folkets historie og kulturminner, og MUST og

arkeologisk museums ansvar for automatisk fredete kulturminner på vann og land.

På tross av omfattende innsats er det ennå store etterslep når det gjelder registrering og betydelige overlapp mellom samlingene. 41 prosent av gjenstandssamlingene og 76 prosent av fotografiene var i 2022 ennå ikke tilfredsstillende registrert. Den felles dokumentasjon- og innsamlingsplanen (2017) pekte på et potensial for prioritering og avhending som ikke er fulgt opp i stor nok grad.

Tabell 2 gir et bilde av omfanget av dagens samlinger i fylket.

Kategori	Antall gjenstander i 2022
Fotografier	1 634 884
Kulturhistoriske gjenstander	289 922
Kunsthistoriske gjenstander	15 068
Arkeologiske gjenstander	178 755
Naturhistoriske gjenstander	34 208
Kulturhistoriske bygninger	260
Farkoster	78
Teknisk industrielle anlegg	5
Kulturlandskap, brutto areal (dekar)	866
Hageanlegg, brutto areal (dekar)	43
Levende planter	156
Levende dyr	72
Arkiv (i hyllemeter)	1 754

Tabell 2: Antall gjenstander i samlingene til de fem regionsmuseene, Norsk Oljemuseum og Arkeologisk museum UIS i Rogaland i 2022. Tall fra Kulturdirektoratets museums vurderinger 2022, Arkivverkets arkivstatistikk 2022, Norsk oljemuseum og Arkeologisk museum UIS.

Museene må derfor prioritere seg imellom slik at de unngår for store overlapp med hensyn til hva de ulike museene bevarer og formidler innenfor ulike tema. En spesialisering og framheving av lokalt særpreg kan gjøre museene mer attraktive.

Museumstjenestene – satsing på samlingsforvaltning og fellestjenester

Selv om samlingsforvaltning er en kjerneoppgave for det enkelte museum, har det vært nødvendig med en betydelig satsing fra fylkeskommunens side for å sikre at dette har blitt gjort på en god måte. Etter en flere års prosjektperiode ble Museumstjenestene i Rogaland etablert med gratis tjenester til alle regionmuseene og Norsk Oljemuseum.

Museumstjenestene skal bidra til å løfte det faglige arbeidet innen samlingsforvaltning og styrke samarbeidet mellom museene. Per i dag fordeles museumstjenestene likt per organisasjon, uavhengig av størrelse på samling eller faktiske behov. Det er videre utarbeidet en femårsplan med prioritering av fellesprosjekter i perioden.

I tillegg til Museumstjenestene drifter fylkeskommunen et fellesmagasin på Åmøy.

Fylkeskommunen vil videreføre museums- tjenestene, men vil foreta en evaluering for å kunne innrette tjenestene slik at de best mulig svarer på gjeldende utfordringer og behov. Evalueringen vil også se på tema som økonomi, organisering, prioritering og fordeling av oppgaver og ressurser. Det forventes at vertsmuseene prioriterer å søke Kultur- og likestillingsdepartementet om driftsmidler til museumstjenestene, slik at kostnadene for museumstjenestene blir delt mellom stat og fylkeskommune. Samtidig bør Kultur- og likestillingsdepartementet åpne for søknader om fellestiltak i tråd med egne forventninger til museene om aktiv samhandling.

Museene har mange typer gjenstander i sine samlinger. Her er det en kjole fra Dalane folkemuseum.

Magasin

Museenes magasiner i Rogaland er stort sett fulle, og en fjerdedel av samlingene har utilfredsstillende lagringsforhold, ifølge Kulturdirektoratets museums vurderinger. Museene selv oppgir et samlet behov for 4350 kvadratmeter mer magasinareal. Det vil derfor bli en viktig prioritet i planperioden å finne løsninger på denne situasjonen. Med stort etterslep og overlapp mellom samlingene blir ett av de viktigste tiltakene å prioritere strengere i samlingene, med vekt på avhending. Det er samtidig viktig å vurdere utvidet magasin kapasitet, da prioritering alene ikke vil løse museenes behov.

Fellesmagasinet på Åmøy ble i sin tid etablert som et magasin for alle museene i fylket.

Det blir finansiert og drevet av fylkeskommunen, og alle museene disponerer areal på Åmøy, og Museum Stavanger har den største andelen. En ytterligere utvidelse av dette arealet kunne i utgangspunktet løst mye av magasinutfordringene. Fylkeskommunen har tidligere både tatt initiativ til, og støttet opp om slike initiativ, men har vært tydelig på at en eventuell utvidelse av fellesmagasinet på Åmøy forutsetter at museene selv prioriterer og bidrar til dette. Samlet sett har museene i Rogaland så langt ikke vært interessert i dette. Dette skyldes i hovedsak at de allerede har hatt egne planer om nærmagasin eller at de primært har ønsket å prioritere å få på plass egne magasiner nærmere sitt museum. Det har dessuten vært stilt krav om at museene selv må bidra økonomisk. Fylkeskommunen har siden 2015 åpnet for at museene kunne søke om tilskudd til bygging av magasin via tilskuddsordningen til regionale kulturbygg, under forutsetning av at to eller flere museer gikk sammen om en løsning. Ingen museer har søkt om midler til dette.

Tilfredsstillende magasin og tilstrekkelig magasinplass er helt avgjørende for at museene skal kunne ivareta den materielle kulturarven, vår felles kulturarv, for fremtiden. Fylkeskommunen vil ta initiativ til at det gjennomføres en grundig utredning som skal kartlegge behov og muligheter. En utredning må vurdere ulike modeller og lokasjoner for fellesmagasin versus magasin knyttet til enkeltmuseum samt ulike modeller og muligheter for drift, organisering og finansiering. Utredningen må sees i sammenheng og koordineres med utredningen av et fylkesmuseum.

Det er et stort vedlikeholdsetterslep på de 260 kulturhistoriske byggene som museene i Rogaland forvalter.

Etterslepet må i første rekke løses gjennom å prioritere flere håndverkere i museene og slik øke kapasiteten til å ivareta bygg. Basert på

Foto: Hans Arvid Grødeland/Jærmuseet

Fredrik Motland Kirkemo fra Science Circus og Jærmuseet lager tørris.

den kapasiteten en klarer å få gjennom egne prioriteringer, bør størrelsen på bygnings-samlingen som skal ivaretas videre settes slik at en sikrer et langsiktig bærekraftig vedlikehold. Det antas at det vil medføre behov for å avhende bygg i større grad enn i dag.

8.5. Relevant formidling

Formidling av kunnskap til ulike brukergrupper er en hovedoppgave for museene. Museene skal være synlige i samfunnet og relevante for befolkningen. De skal ha en faglig fri rolle som gir mulighet til å stille kritiske spørsmål om fortid og framtid, og til å formidle slik de ønsker.

Museene i Rogaland hadde 736 000 gjester i 2022, som innebærer en økning på åtte prosent siden 2013. Museene spiller en viktig rolle for tilreisende og lokalbefolkningen. Over halvparten av befolkningen rapporterer gjennom NPU Monitor at de har vært på museum en eller flere ganger det siste året. Museene i Rogaland er særlig populære blant

barn og unge, noe som blant annet må sees som et resultat av større satsing hos flere museer de siste årene. Museene bør fremover arbeide for å øke kunnskapen om publikum, behov og ønsker for å kunne nå enda bredere ut og styrke seg mot dagens publikum.

Museene har også et digitalt formidlingstilbud gjennom nettsider, artikler og sosiale media, og flere museer har gode og populære digitale tilbud. Norsk Oljemuseum har for eksempel nettsiden industriminne.no som formidler oljehistorien til en nasjonal målgruppe.

I stortingsmelding nr. 23 (2020–2021), Museums-meldingen, er et løft for kystkulturen en prioritert satsing. Her er Maritimt vitensenter i Rogaland pekt på som et av de konkrete prosjektene for å følge opp satsingen. Kystkultur er en sentral fortelling for alle museene i Rogaland. Museene bør derfor følge opp den statlige satsingen på regionalt nivå gjennom formidling og forvaltning av kystens kulturarv i Rogaland.

Formidling i skolen

Alle museene samarbeider med skoler i sitt område om besøk og formidling. Gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS) gir Rogaland fylkeskommune og kommunene ulike tilbud i samarbeid med museene. Jærmuseet er også et regionalt vitensenter, med Science Circus som reiser rundt til skolene. DKS-produksjoner foregår ofte ute på den enkelte skole, mens museene ønsker formidling på museenes anlegg og utstillinger. Dette gir museumsproduksjoner en høyere transportkostnad enn andre DKS-produksjoner. Framover bør slike tilbud skje gjennom et spleiselag, der DKS kan bidra til transport, utvikling av nye produksjoner og museene står for formidlingen.

Museene bør samtidig vurdere muligheten for flere omreisende produksjoner, der museet reiser ut til skolene, også utenfor sin region.

Barrierer for deltagelse

Av de ulike kulturtilbudene som blir målt i NPU

Monitor er imidlertid museum det eneste feltet i Rogaland som har en liten overvekt av menn som bruker tilbudet. I likhet med de fleste andre kulturtilbud øker oppslutningen om museene med alder. De viktigste forskjellene knytter seg imidlertid til sosiale bakgrunnsfaktorer der inntekt og utdanning spiller en betydelig rolle.

Billettinntekter er viktig for egeninntjeningen til museene, men kan også være en barriere for deltagelse. Det er derfor positivt når museene gir gratis adgang til barn og unge eller på andre måter bidrar til å senke økonomiske barrierer for deltagelse.

Universell utforming

Museene i Rogaland er offentlige bygg som i størst mulig grad skal være tilgjengelige for alle. Bare en tredjedel av museenes formidlingsarenaer er tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse. For store formålsbygde museumsbygg er universell utforming en del av byggeformålet, mens eldre museumsbygg må tilpasses for å gi alle tilgang.

Bevaringshensyn er en utfordring ved fysisk tilrettelegging av historiske bygninger og ved tilgjengeliggjøring av større deler av samlingene i åpne magasin. Her må museene gjøre en innsats for å gjøre større deler av museene universelt utformet. Rogaland fylkeskommune vil ta initiativ til en fornyet kartlegging av museene med tanke på utforming av tiltak som ivaretar hensynet til både universell utforming og bevaring.

8.6. Solid kunnskapsproduksjon

Museene skal bevare og formidle kunnskap, men de skal samtidig også utvikle og forske.

Kulturdirektoratet peker på at variasjon i forskningskompetanse og den lave mengden forskning er en stor utfordring for museene

Museumsvertene på Sildemuseet i Dokken formidler Haugesunds rike kulturhistorie.

i Rogaland. Arkeologisk museum er i kraft av å være et universitetsmuseum i en særstilling med mange ansatte forskere og mange vitenskapelige publikasjoner. Norsk Oljemuseum gjør også et betydelig forskningsarbeid innenfor sitt felt. Museum Stavanger gjennomfører også en god del forskning, mens det på de andre regionmuseene er et fåtall personer som arbeider med forskning. Flere av museene har ansatte med doktorgrad eller annen forskerkompetanse, men det kan være vanskelig å prioritere tid og knytte seg til forskernetverk og forskningsfeltet i universitets- og høyskolesektoren. Tilgang til digital forskningslitteratur er også en utfordring for forskere utenfor universitet- og høyskoler.

Mer samarbeid med andre museer, institusjoner og academia må til for å kunne minske disse utfordringene. Et forskningsnettverk i Rogaland kan bidra til mer samarbeid og kunnskapsutveksling mellom museene i Rogaland. Arkeologisk museum er som den største forskningsinstitusjonen en naturlig koordinator for et slikt nettverk. Fylkeskommunen vil prioritere strukturelle grep som bidrar til at det bygges bærekraftige fagmiljøer på disse forskningsområdene i planperioden.

8.7. Arkiv

Arkiv er sentralt i bevaring av vår felles hukommelse. Fagfeltet representerer den historiske og kulturelle forankringen til innbyggere i Rogaland, og er inngangen til å forstå vår egen tid. Arkivene er en viktig premissleverandør for et åpent og transparent demokrati, for den enkeltes rettssikkerhet og for forvaltning av vår felles kulturarv. Privatarkivene spiller en særlig viktig rolle når det gjelder å ivareta dokumentasjon utenfor offentlig sektor, fra frivillig sektor, næringsliv og kulturliv. Det er imidlertid en utfordring at privatarkivene ikke på samme

Kulturutredningen 2014 (NOU 2013:4): **«Arkivene inneholder uerstattelig informasjon som er grunnleggende viktig for samfunnsminne, dokumentasjon og rettssikkerhet. Bevaring av arkiv er derfor avgjørende i et kultur-, demokrati- og rettsikkerhetsperspektiv nå og i framtiden.»**

måte som de offentlige arkivene er sikret gjennom lovverket.

Arkiv er ikke heller en del av det kulturpolitiske ansvarsområdet til Rogaland fylkeskommune i dag. På overordnet plan må arkiv likevel regnes som en del av kultur, og det har i nasjonal kulturpolitikk særlig vært knyttet til bibliotek og museum gjennom fellesbetegnelsen ABM-sektoren.

De sentrale arkivinstitusjonene i fylket er lokalisert i Arkivenes hus på Ullandhaug i Stavanger. Der holder Statsarkivet i Stavanger, Stavanger byarkiv og Interkommunalt arkiv (IKA) i Rogaland til. Museene og enkelte bibliotek er også viktige aktører på privatarkivfeltet og historielag og andre frivillige organisasjoner gjør en viktig innsats for feltet.

Rogaland fylkeskommune har bidratt både økonomisk og faglig til Bevarings- og samhandlingsplan for privatarkiv i Rogaland som ble utarbeidet av IKA i 2022. Blant institusjonene som planen dekker er det kartlagt 4 423 slike arkiv, der en stor del er knyttet til organisasjons- og næringsliv i Rogaland.

Foto: Rogaland fylkeskommune

Ryfylkemuseet har hovedsete på Nesasjøhuset på Sand i Suldal. Her ligger også museets seilskip Brødrene av Sand.

Bevarings- og samhandlingsplanen er et fundament og redskap for det videre faglige arbeidet med bevaring av privatarkiv. Den skal vise vei for videre samarbeid mellom bevaringsinstitusjonene i fylket. Planen viser til mange områder som det er gjort et godt arbeid innen museer og arkivinstitusjoner for å sikre privatarkiv. Samtidig er det sektorer som har hatt stor betydning for samfunnet uten at det gjenspeiles i de innsamlete arkivene. Det er betydelige hull på flere områder som handler om nærings-, kultur- og organisasjonsliv. Planen er heller ikke politisk forankret i fylkeskommunen.

Hovedutfordringen er i første omgang at Rogaland som det eneste fylket i landet

mangler et koordinerende ledd som kan legge til rette for samarbeid om innsamling og bevaring og drive nettverksarbeid. Nasjonale arkivmyndigheter peker på fylkeskommunen som det regionale politiske nivået som har et ansvar for å oppnevne et slikt fylkeskoordinerende ledd. Dette er per i dag ikke en lovpålagt oppgave, men i de andre fylkene er det enten museumsinstitusjoner eller arkivinstitusjoner som har fått dette ansvaret. I Rogaland ville det være naturlig å knytte det til en av institusjonene på Arkivenes hus, gjennom en stillingsressurs med oppgave å koordinere, skape oversikt, samle inn og tilgjengeliggjøre arkivene. Organisering, ressursbehov og finansiering bør i første omgang utredes nærmere, og kostnadene bør løses gjennom et spleiselag.

Prioriteringer i planperioden

Offentlig finansiering av museene

- Samlokalisering og nytt bygg for Rogaland Teater og Stavanger museum.
- Videreføre den totale regionale tilskuddsrammen til de regionale museene og til fellestjenester på minst samme realnivå som ved inngangen til planperioden, og vurdere støtte til utviklings- og samarbeidstiltak.
- Synliggjøre skjevfordelingen og være pådriver for at det statlige bidraget økes og på sikt utgjør 60 prosent for hvert enkelt regionmuseum.
- Økt kommunalt ansvar for egne regionale institusjoner og styrking av kommunalt tilskudd der andelen er særskilt lav.
- Foreta tydeligere og sterkere prioritering internt i museene innenfor tilgjengelige rammer.

Aktiv samhandling

- Evaluere dagens museumsstruktur og utrede alternativer for ytterligere samarbeid og konsolidering i samarbeid med museene
- Videreutvikle og styrke samarbeidet mellom museene i Rogaland og Norge gjennom museumstjenestene i Rogaland, regionale og nasjonale nettverk, kompetanseutvikling og felles prosjekt.

Helhetlig samlingsutvikling

- Ha en helhetlig samlingsutvikling gjennom økt prioritering i samlingene, samarbeide om felles prosjekt og finne løsninger for magasinutfordringene til museene.

Relevant formidling

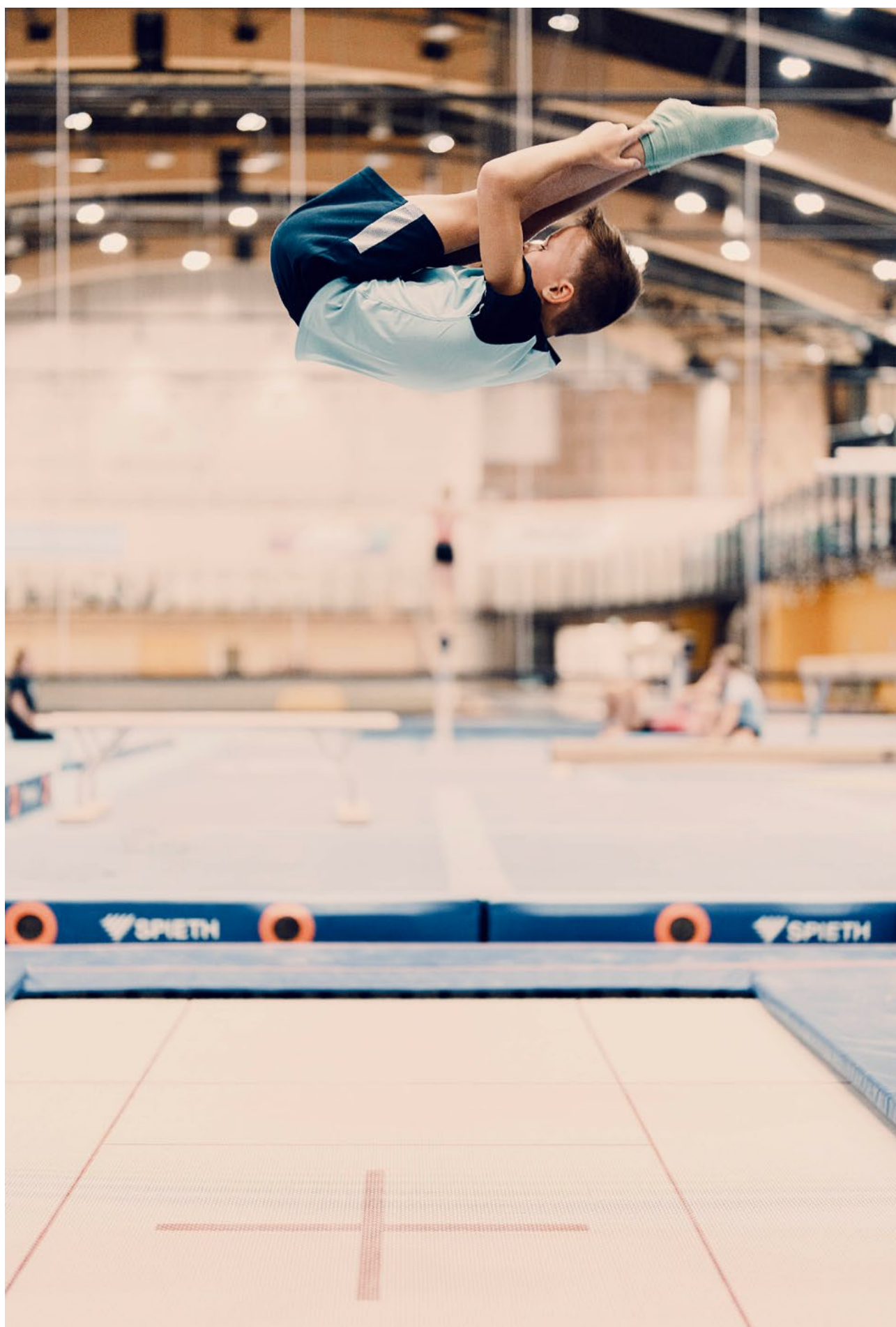
- Videreutvikle formidlingen av kultur- og naturarven i Rogaland i samarbeid med opplevelsesnæringen, andre museum og frivillige organisasjoner, gjennom å styrke kunnskapen om publikum, øke universell utforming på museene og prioritere i formidlingen.

Solid kunnskapsproduksjon

- Samarbeide om kunnskapsproduksjon gjennom å etablere et nettverk for forskning, og vurdere flere felles forskningsprosjekt.

Arkiv

- Utrede etablering av et fylkeskoordinerende ledd for bevaring av privatarkiv i Rogaland.

Ung turner i sving i den interkommunale folkehallen Vår Arena Sola.

9. Idrett og fysisk aktivitet

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv har gjennom sin fellesskapsorientering en viktig samfunnsbyggende funksjon. Fysisk aktivitet og deltakelse i trening og konkurranser har en positiv verdi for enkeltmenneskets fysiske, sosiale og mentale helse. Idrett er også gjennom sin brede tilslutning et av samfunnets viktigste bidrag til gode og trygge oppvekstvilkår og lokalsamfunn. Det offentlige, lokale idrettslag og frivillige organisasjoner har en viktig oppgave med å legge til rette for deltakelse i sosiale møteplasser på tvers av generasjoner, kulturer og sosiale skillelinjer.

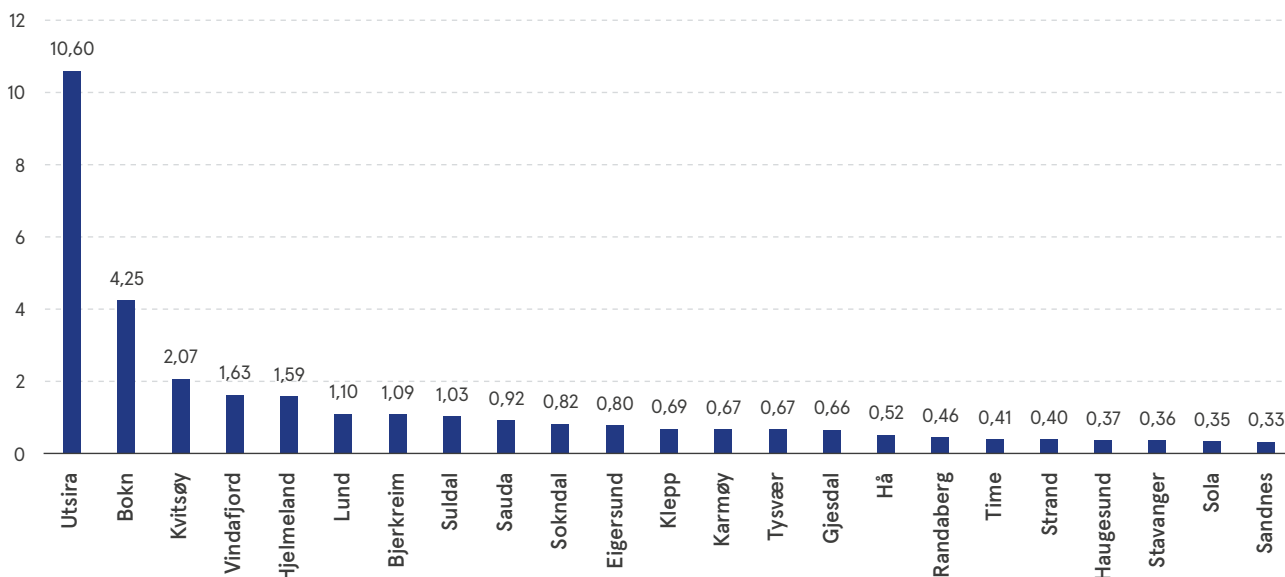
Fysisk inaktivitet er et samfunnsproblem, og det er i første rekke en mer stillesittende hverdag som er årsaken til at store deler av befolkningen ikke får nok fysisk aktivitet.

Dagens politikk innen idrett og fysisk aktivitet er tuftet på et spleiselag, og et tett samspill mellom stat, fylkeskommunen, kommuner, idretten og frivillige lag- og organisasjoner.

Anlegg for idrett og fysisk aktivitet

Bygging og rehabilitering av anlegg er en viktig forutsetning for å gi alle mulighet til å delta i idrett eller drive med egenorganisert aktivitet. I Rogaland er det behov for trenings- og konkurranseanlegg for den organiserte idretten, samtidig som det er viktig å legge til rette for lavterskeltilbud for egenorganisert aktivitet og friluftsliv. God anleggsutvikling er samtidig en viktig del av samfunns- og stedsutviklingen lokalt og regionalt.

Figur 5: Anleggspoeng per 1000 innbyggere for kommunene i Rogaland i 2022. Norsk idrettsindeks, Telemarksforskning. Antall innbyggere per anlegg er et uttrykk for god eller dårlig anleggsdekning. De minste kommunene Utsira, Kvitsøy og Bokn ligger på topp, mens de største kommunene Stavanger, Sandnes, Haugesund og Karmøy sammen med Randaberg ligger på bunn.

Fra Motorcenter Norway i Sokndal.

Rogaland har den tredje laveste anleggsdekningen i landet. I tråd med mønsteret på landsbasis er det innad i fylket de mest sentrale og folkerike kommunene, som har den laveste anleggsdekningen, slik figur 8 viser. De små kommunene har spesielt mange anleggs-poeng relativt til folketallet. De fleste kommunene i Rogaland har flere anleggs-poeng per 1000 innbyggere enn landsgjennomsnittet (141,2 poeng), men de seks kommunene som ligger under dette snittet utgjør samtidig 70 prosent av fylkets innbyggere.

Utbygging og prioritering av anleggstyper varierer mellom kommunene. Det er også relativt store forskjeller mellom kommunene når det gjelder antall innbyggere per anlegg. Det er imidlertid grunn til å være oppmerksom på at vurdering av anleggsdekning også må ses i sammenheng med geografiske avstander, bosetningsmønster og lokale behov. Antall innbyggere per anlegg gir likevel en god indikasjon på befolkningens muligheter for

tilgang til anlegg. Det er et klart mønster at byene har dårligere dekning når det gjelder store anlegg som flerbrukshaller og svømmebasseng, enn de mindre befolkede kommunene har.

En viktig forklaring er trolig at større byer og pressområder har hatt og har en vesentlig økning i folketallet over mange år. Det fører til et stort og vedvarende behov for anleggs-utbygging. Økonomi og mangel på egnede arealer i større byer er en annen utfordring. Sammen med gjennomsnittlig høyere byggepriser enn i landet ellers, fører dette til at det blir krevende for idrettslagene å etablere egne anlegg i disse byene. Med stor variasjon i innbyggertall og tilgjengelige arealer i kommunene, kan det være utfordrende å finne den rette balansegangen mellom prioriteringen av mindre tettsteder og pressområder ved fordeling av tilskudd til anleggs-utbygging. I planperioden må fylkeskommunen, kommunene og idretten sikre best mulig

anleggsdekning i Rogaland. Det blir i den forbindelse viktig å møte utfordringen med lav andelsdekning i de tett befolkede områdene.

Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet

Statlige spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet er en stimulerings- og finansieringskilde til utbygging og rehabilitering av anlegg i Rogaland. Med utgangspunkt i den begrensede tilgangen til midler, er det viktig at tilskudd går dit behovet er størst.

Figur 9 nedenfor viser at Rogaland har et etterslep når det gjelder tilskudd, med en ventetid for tildeling av spillemidler ved inngangen til planperioden på rundt to år.

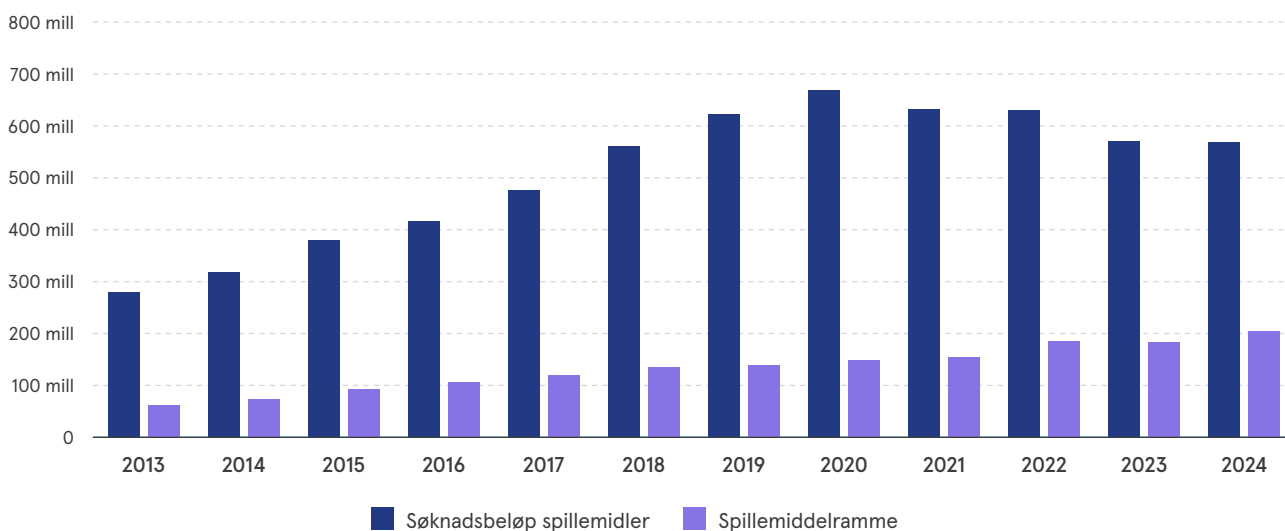
For enkelte anlegg er det lenger ventetid på grunn av stor kommunal søknadsmasse og gjentatt lav prioritering av anleggsprosjekter av kommunen fra år til år. Bygging av større

anlegg i enkelte kommuner, som binder opp store tilskuddsbeløp fra spillemidlene over flere år, fører også til at færre andre anlegg blir prioritert med midler i disse kommunene.

Kultur- og likestillingsdepartementet fastsetter prosedyrer og fordelingsregler som skal sikre at detaljfordelingen av spillemidlene følger overordnede målsetninger i den statlige idrettspolitikken. Ut over dette har fylkeskommunene et betydelig handlingsrom til å kunne foreta reelle prioriteringer for anleggsutbyggingen.

Regjeringen ønsker å legge til rette for at det blir bygd flere idrettsanlegg og vil i den forbindelse utarbeide en nasjonal plan for idrettsanlegg. Departementet har foretatt en helhetlig gjennomgang av spillemiddelordningen for anlegg til idrett og fysisk aktivitet. I høringsforslaget til justeringer legges det opp til at fylkeskommunene vil få en sentral rolle og ansvar i ordningen i fremtiden.

Figur 6: Utviklingen av totalt søknadsbeløp om spillemidler og spillemiddelrammen til fordelingen i perioden 2013 – 2023.

Fylkeskommunens gjeldende politikk for fordeling av spillemidlene skal sikre at samtlige anleggs kategorier blir ivaretatt. Fordelingen av spillemidlene må samtidig ikke bli preget av kortsiktige behov og prioriteringer som følge av press fra særinteresser.

Dagens fordelingsmodell i Rogaland ser slik ut:

Fordelingsmodell for spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet	
1.	35 % av rammetilskuddet fordeles på kommunale idrettsanlegg og anlegg som representerer ett særforbund
2.	40 % av rammetilskuddet fordeles på kommunale idrettsanlegg og anlegg som representerer 2 til 5 særforbund/idretter
3.	15 % av spillemidlene fordeles på interkommunale idrettsanlegg og regionale anlegg
4.	10 % av spillemidlene fordeles på friluftsanlegg og nærmiljøanlegg

I tillegg er godkjent søknadssum og antall innbyggere styrende kriterier for rammebeløpet til den enkelte kommune.

Det skal i 2025 gjøres en justering av fordelingsmodellen i samråd med kommunene og idretten, og i tråd med de overordnende målene i planen. Det er et bærende prinsipp at det er lokale prioriteringer som skal ligge til grunn for anleggsutbyggingen. Det er kommunene som har best forutsetninger for å vite hva som trengs av anleggsutvikling lokalt der folk bor, og idrettslagene har sin virksomhet.

I arbeidet med modellen er det derfor behov for å gjøre en grundig kartlegging og vurdering av den gjeldende anleggsdekningen for de ulike regionene og kommunene i Rogaland. Videre er det andre sentrale faktorer som må vurderes og hensyntas. Samfunnet, teknologien, idretten og folks aktivitetsvaner endrer seg

stadig. Det er også utfordrende at man ønsker flest mulig anlegg, på minst mulig plass, slik at flest mulig kan være aktive i nærheten til der de bor. Samtidig er det ikke bærekraftig – verken miljømessig eller økonomisk – å bygge flere enkeltanlegg for hver aktivitet. Flere typer idrettsanlegg er arealkrevende. Skal man lykkes i å ha et variert aktivitetstilbud i nærmiljøet, bør flest mulig aktiviteter samlokaliseres på ett sted for blant annet å ivareta hensynet til en bærekraftig arealdisponering.

Etter at fordelingsmodellen er revidert, skal den tas opp til kontinuerlig vurdering og eventuelt justeres i tråd med endringer i behov og anleggssituasjonen i Rogaland i planperioden. Dette for å rette opp eventuelle skjevheter i anleggsdekningen, samt sikre at prioriteringene følger utviklingen på anleggssiden når det gjelder trender og miljømessige- og bærekraftige løsninger.

Kommunal planlegging for anlegg for idrett og fysisk aktivitet

I og med at anleggene planlegges og bygges lokalt, blir de kommunale prosessene ofte avgjørende for hvilke behov som tilgodeses og hvilke anlegg som bygges. Kommunenes planer for idrett og fysisk aktivitet er gode verktøy for å sikre at anleggsutbyggingen ses i sammenheng og har vært gjenstand for en helhetlig behovsvurdering. Planene gir fylkeskommunen en reell oversikt over anleggsbehovet og et godt grunnlag for prioritering av spillemidlene.

Fylkeskommunen har et godt samarbeid med kommunene og idretten om spillemiddelordningen og anleggsutbygging. I tillegg til å ha en rådgivende-, veiledende og koordinerende rolle innen feltet bør også fylkeskommunen påta seg en mer aktiv rolle i utviklingen av kommunal- og statlig idretts- og friluftspolitikk. Da må det også forventes at

Foto: Grethe Nygaard

kommunene gjennom sin idrettspolitikkk tar et felles ansvar for å løse felles utfordringer og behov i sine regioner i planperioden.

Behovsrettede og bærekraftige anlegg for idrett og fysisk aktivitet

Gode behovsvurderinger og bærekraft er sentrale tema når det gjelder planlegging, bygging og drift av anlegg for idrett og fysisk aktivitet. For at et idrettsanlegg skal være bærekraftig, må det gi sosiale effekter, ivareta miljøet på en god måte og drives godt økonomisk. Behovsrettede anlegg må være basert på kunnskapsbaserte vurderinger og brede medvirkningsprosesser.

Idretten og andre organisasjoner som legger til rette for fysisk aktivitet er viktig premissgiver for en bærekraftig utvikling, i tett samarbeid med andre aktører med relevant kompetanse.

De fleste anlegg for idrett og fysisk aktivitet har et fotavtrykk som påvirker klima og miljø. Det blir derfor en viktig oppgave for fylkeskommunen å bidra med rådgivning, dialog og kursing som kan bidra til å øke kunnskapen om hvilke konsekvenser anleggene har for klima og miljø og være en pådriver for at kommuner, idrettslag og andre aktører som bygger anlegg skal velge bærekraftige løsninger.

For å styrke kunnskapsgrunnlaget rundt dette vil fylkeskommunen delta i et nasjonalt kompetansenettverk som skal bidra til utvikling, samordning og formidling av kunnskap om behovsrettede- og bærekraftige aktivitets- og idrettsanlegg.

Gjennom spillemiddelordningen og fylkeskommunale investeringstilskudd vil fylkeskommunen bidra til å utvikle en infrastruktur på anleggssiden med vekt på behovsrettede-, bærekraftige- og gode sambruksløsninger i planperioden.

Fylkeskommunens investerings-tilskudd til større idrettsanlegg

Fylkeskommunen har bidratt med midler til regionale idrettsanlegg siden 2006. Det er siden den tid bygget en rekke større idrettsanlegg som har sikret et variert spekter av anlegg med høy kvalitet for befolkningen i Rogaland.

Det er en utfordring at de økonomiske forventningene om tilskudd til denne type anlegg ofte er vesentlig større enn hva som kan dekkes innenfor tilskuddsordningens rammer. Fylkeskommunens økonomiske forpliktelser til større anlegg ble så omfattende at ordningen måtte lukkes for nye søknader i 2017. Ved inngangen til planperioden er imidlertid forpliktelsene kvittert ut.

Det skal utarbeides ny innretning for fylkeskommunens bidrag til større anlegg i Rogaland, med planens vekt på bærekraft og gode sambruksløsninger som forutsetning. Som grunnlag for framtidige prioriteringer, må det da gjøres en grundig kartlegging av hvilke større anlegg som eksisterer i dag og hvilke anlegg det er behov for i fremtiden. Enkelte idretter har flere og større anlegg med høy kvalitet i Rogaland, for eksempel innendørs friidretts- og fotballhaller. Da er det nødvendigvis ikke denne anleggstypen som bør prioriteres.

Idretten har også kartlagt og prioritert strategiske viktige anlegg i Rogaland. Her er det pekt på flerbruksanlegg som av hensyn til behov, mangfold, økonomi og geografi bør realiseres i et samarbeid mellom kommuner og idretten. Idrettens kartlegging er et godt grunnlag for å utarbeide langsiktige strategier for større og viktige idrettsanlegg i fremtiden.

Samarbeid med idretten gjennom Rogaland idrettskrets

Rogaland idrettskrets (RIK) er en paraply for alle idretter og nivå i det frivillige idrettsarbeidet i fylket. Idretten i Rogaland består av 18 idrettsråd, 569 idrettslag og 149 761 medlemmer.

RIK har uttalte mål om å arbeide for blant annet:

- bygge fremtidsrettede idrettsanlegg
- fremme folkehelsen
- styrke breddeidretten og øke frivilligheten
- bedre toppidrett
- opplyse og informere

Sammen med kommunene, friluftsrådene og frivillige organisasjoner er Rogaland idrettskrets fylkeskommunens viktigste samarbeidspartnere for å nå felles målsettinger innen idrett og fysisk aktivitet. Fylkeskommunen vil derfor opprettholde driftstilskudd til idrettskretsens oppgaver og administrasjonsarbeid i planperioden.

Fra Haugesund Avis halvmaraton.

Økonomi som barriere for deltakelse i idrett og fysisk aktivitet

Økonomi som barriere for deltakelse i idrett og fysisk aktivitet er en stadig større utfordring. Idretten preges av en ekstraordinær pris- og kostnadsvekst, betydelige utfordringer knyttet til driftskostnader for mange aktører. Det er ved inngangen til planperioden en usikkerhet om publikumsutviklingen som følge av at mange opplever dyrtid og en svekket personlig økonomi.

Kostnadsveksten betyr at kommuner, friluftsråd og frivillige organisasjoner har vanskeligere for å tilrettelegge for fysisk aktivitet og drive anlegg for egenorganisert aktivitet, som for eksempel friluftslivsområder. Samtidig har bruken av disse anleggene og interessen for egenorganisert fysisk aktivitet økt kraftig. I planperioden blir det derfor viktig å redusere økonomiske hindringer for deltakelse i idrett og fysisk aktivitet. Her spiller kommunene og idretten selv en nøkkelrolle når det gjelder å finne gode løsninger som gjør det lettere for barn og unge å delta uavhengig av økonomi.

Mangfoldig og inkluderende deltakelse i idrett og fysisk aktivitet

Idrett og fysisk aktivitet har stor betydning for enkeltpersoner og for samfunnet. Mennesker med ulik bakgrunn møtes og står sammen om en felles interesse for å skape og utøve aktivitet. I dette ligger det en sosial kraft som skaper vennskap og sosiale nettverk.

Den frivillige innsatsen i idrettslagene er en viktig forutsetning for mangfoldig og inkluderende deltakelse i idrett og fysisk aktivitet. For å legge til rette for et mangfold av idrett og fysisk aktivitet der alle kan delta er det viktig å:

- fremme likeverdige muligheter for deltakelse uavhengig av kjønn, seksuell orientering og kjønnsidentitet
- legge til rette for deltakelse uavhengig av funksjonsnedsettelse
- legge til rette for deltakelse uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn

Selv om barn og unge er en prioritert målgruppe, er det også viktig at voksne og eldre skal drive med idrett og fysisk aktivitet gjennom hele livsløpet. Dette er et viktig perspektiv både når det gjelder tilrettelegging av aktivitet og bygging- og samlokalisering av anlegg, i en planperiode der befolkningsutviklingen vil gå i retning av en stadig større andel eldre.

Folkepulsen er et samarbeidsprosjekt mellom fylkeskommunen og Rogaland idrettskrets som skal skape økt fysisk aktivitet for målgruppene inaktive voksne, nye landsmenn og funksjonshemmede i kommunene i Rogaland. Dette er et viktig tiltak som vil prioriteres videreført i planperioden.

Foto: Gerthe Nygaard

Foto: Tord Paulsen

Fra NM i Drifting på Motorcenter Norway – det regionale motorsenteret i Sokndal, som blant annet er finansiert med fylkeskommunale midler og statlige spillemidler.

E-sport og gaming

E-sport og gaming er en voksende fritidsaktivitet, og en katalysator for nyskapende kunst- og kulturuttrykk. En viktig oppgave blir å gjøre dataspillkulturen tilgjengelig, inkluderende og trygg for alle som vil ta del i den, slik det blir pekt på i *Tid for spill – regjeringens dataspillstrategi 2024–2026* (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2024).

Samtidig kan dataspillkulturen by på utfordringer som utenforskap, mobbing, spill-avhengighet og utrygge rammer. Tilbudet innen e-sport og gaming varierer fra kommune til kommune i Rogaland, men inntrykket er at både det offentlige, idretten og private aktører er bevisst på utfordringene og arbeider med tiltak for å skape en inkluderende og trygg kultur for dataspill. En viktig oppgave i planperioden blir derfor å hindre utenforskap innen e-sport og gaming.

Det er også varierende grad av tilgjengelige bygg og lokaler for selve aktiviteten. Gjennom spillemiddelordningen og tilskudd til kulturbygg vil fylkeskommunen utvikle en infrastruktur på anleggssiden innen e-sport og gaming med vekt på behovsrettede-, bærekraftige- og gode sambruksløsninger i planperioden.

Toppidrett

Olympiatoppen Sørvest (OLT) er det regionale organet for toppidrett og en viktig samarbeidspartner for fylkeskommunen. Utøvere på de ulike toppidrettslinjene i videregående skole blir godt ivaretatt og fulgt opp. En av Olympiatoppens kjerneoppgaver er å sikre den daglige treningskvaliteten til utøverne. OLT Sørvest har en målsetting om å bistå og tilrettelegge bedre for unge utøvere som står foran overgangen til toppidrett på seniornivå. I den forbindelse er det satt i gang et tiltak kalt Det krevende steget, som blir en viktig prioritering i tiden fremover. OLT har også en ambisjon om å kunne videreutvikle tilbudet sitt til større deler av fylket.

Idrettsfag er et svært populært studietilbud på våre videregående skoler. I tillegg eksisterer det et eget satsingsprogram, Talenter mot toppen (TMT), som er et idretts- og skolesamarbeid mellom fylkeskommunen, OLT Sørvest, Stavanger kommune og Rogaland Idrettskrets. TMT er en viktig satsing som skal bidra til at talenter som ønsker å kombinere satsing på utdanning samtidig skal kunne nå målet om en framtidig internasjonal idrettskarriere.

Fylkeskommunen ønsker å stimulere og inspirere unge talenter om fortsatt satsing og

videreutvikling innen sin idrett. I planperioden blir det derfor viktig å prioritere idrettsstipend som skal sikre utøverne gode rammer og en økonomisk trygghet i fase mot målet som toppidrettsutøver.

Det er av stor verdi for Rogaland å ha et toppidrettsmiljø som inspirerer og bidrar til å rekruttere bredt til idrett og fysisk aktivitet. Toppidrett blir derfor en viktig satsing i planperioden der fylkeskommunen skal være en pådriver for at unge utøvere skal kunne satse på sin idrett og ha muligheten til å utnytte sitt potensial.

Internasjonale idrettsarrangementer

Internasjonale idrettsarrangementer skaper positive ringvirkninger for idretten, kommuner, reiseliv og lokalt og regionalt næringsliv. Begivenhetene har en verdi der publikum får oppleve konkurranse, idrettsglede og prestasjoner på høyt nivå. Arrangementene bidrar til aktivitetsøkning i idretten og engasjerer og bidrar til stor frivillig innsats. Rogaland er godt rigget med flere idrettsanlegg som tilfredsstillende både nasjonale- og internasjonale krav til ulike arrangement og mesterskap.

Rogaland har et høyt ambisjonsnivå når det gjelder det å være vertskap for nasjonale og internasjonale idrettsarrangementer. Flere av disse arrangementene vokser frem på bakgrunn av arbeidet som gjøres av idretten og ulike destinasjons- og reiselivsselskaper. Når det gjelder de mindre arrangementene, herunder lokale-, regionale- og nasjonale arrangement, er det en forventning om at idretten og vertskommuner ivaretar og støtter opp om disse. For større internasjonale idrettsarrangement, er det imidlertid en utfordring at de økonomiske forventningene

om tilskudd til disse arrangementene ofte er vesentlig større enn hva som kan dekkes innenfor fylkeskommunens økonomiske rammer.

For at Rogaland skal være en attraktiv vertskapsregion for bærekraftige idrettsarrangement, er det avgjørende at idretten sammen med private aktører og det offentlige prioriterer og gjør gode vurderinger om hvilke arrangement man ønsker til Rogaland. I tillegg er det også større arrangement som arrangeres på årlig basis. I den forbindelse vil det måtte gjøres prioriteringer i hvilken grad fylkeskommunen skal støtte opp om disse kontra nye mesterskap og arrangementer, som f.eks. europamesterskap og verdensmesterskap, som legges til Rogaland.

Idrettsarrangementene har en nytteverdi som er i tråd med fylkeskommunens satsing på idrett og folkehelse. Denne type arrangementer er også viktig for idrettens rolle som kulturformidler og identitetsskaper på tvers av kommune, fylke- og landegrenser.

Omfanget og organiseringen av flere av disse arrangementene kommer i grenseområdet mellom kulturarrangement og næringsvirksomhet. Planens handlingsprogram må derfor samordnes med Nærings- og innovasjonsstrategien for Rogaland, slik at det kan utarbeides en felles strategi for denne type arrangement.

Friluftsliv

Fylkeskommunen skal legge til rette for at befolkningen i Rogaland, uavhengig av alder og funksjonsevne, skal få bruke kroppen og nyte fine naturopplevelser. Fagfeltet friluftsliv følges hovedsakelig opp via Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning. I tett samarbeid med kommuner, friluftsråd og frivillige lag-

og organisasjoner er målet å legge til rette for tilgang til gode natur- og friluftsområder. Forpliktelser innen naturforvaltning er minst like viktige. I den forbindelse er det viktig å sikre at man tar vare på natur- og kulturverdier på en kunnskapsbasert måte.

Fylkeskommunens oppfølging av friluftsliv er i tillegg knyttet til forvaltning av spillemidler, som er en god finansieringskilde for utbygging av friluftslivsanlegg. I andre tilfeller vil tilrettelegging av friluftslivstiltak ha sammenheng med kulturminner og formidlingstiltak knyttet til disse. Planens handlingsprogram, med relevante tiltak for friluftsliv, må derfor samordnes med Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning og Regionalplan for kulturmiljø.

Prosjektet Dagsturhytta Rogaland ble etablert høsten 2020 i et samarbeid mellom Sparebankstiftelsen SR-Bank og Rogaland fylkeskommune. Prosjektet har medført at det bygges identiske dagsturhytter i samtlige 23 kommuner i Rogaland, totalt sett 28 hytter. Dagsturhytteprosjektet bidrar til at flere kommer seg ut på tur i nærmiljøet. Hyttene er en sosial møteplass og formidlingsarena som er bredt tilgjengelig og har gode natur- og kulturopplevelser. Det er etablert et godt samarbeid med alle kommunene, som bidrar med sterkt eierskap og stor lokal entusiasme til prosjektet. I planperioden blir det derfor en prioritet å videreutvikle dagsturhytteprosjektet sammen med SR-Bank, kommuner og andre aktuelle aktører.

Foto: Rogaland fylkeskommune

Dagsturhytta Kaurebu i Bjerkreim.

I 2017 stod gangbroen til friluftsområde Jørpelandholmen i Strand kommune ferdig. Prosjektet er spillemiddelfinansiert.

Utviklingsplanen for Rogaland 2025–2028 legger opp til at Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning («Uteplanen») skal utvikles og føringene på friluftslivsområdet skal revideres og innarbeides i ny Regionalplan for helsefremmende og inkluderende samfunn. Frem til dette er på plass vil det fortsatt være føringene i Ute-planen som er gjeldende på friluftslivsområdet.

Ved inngangen til planperioden vil ny organisering av fylkeskommunen med et nytt tjenesteområde Samfunn gi grunnlag for en mer samordnet tilnærming til flere av arbeidsområdene som planen omhandler, blant annet innenfor frivillighet, friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet og folkehelse.

Fylkeskommunen skal legge til rette for at alle innbyggere i Rogaland skal ha mulighet til å delta i idrett eller drive med egenorganisert fysisk aktivitet, herunder friluftsliv.

Prioriteringer i planperioden

- Bygge en helhetlig og bærekraftig infrastruktur for idrett og fysisk aktivitet.
- Legge til rette for at det bygges bærekraftige anlegg for både organisert- og egenorganisert idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv.
- Samarbeide om mangfoldig og inkluderende deltakelse i idrett og fysisk aktivitet.
- Arbeide for å redusere økonomiske hindringer for deltakelse i idrett og fysisk aktivitet.
- Bidra til at unge utøvere skal kunne satse på idrett og ha muligheten til å utnytte sitt potensial.
- Bidra til at det arrangeres internasjonale idrettsarrangementer og samordne innsatsen rundt denne type arrangement.

10. Kulturarena

Arenabygging har preget kulturlivet i Rogaland de siste 40 årene, og fylket er på god vei til å få en helhetlig infrastruktur av arenaer for kultur. Det har i disse tiårene blitt etablert kulturhus, kultursentre og mer spesialiserte arenaer som dekker behov for det lokale og regionale kulturlivet, og som gir innbyggerne i fylket et godt kulturtilbud. Mye av dette har blitt realisert som følge av spleiselag mellom kommuner, fylkeskommune og stat, i et samspill med kulturlivet selv. Innbyggernes tilfredshet med kulturtilbudet i Rogaland er økende og er på et høyt nasjonalt nivå.

Ved inngangen til forrige planperiode i 2015 ble det vist til planer for nærmere 20 enkeltprosjekter med en estimert investeringsramme på rundt to milliarder kroner. Flere av disse er realisert, mens andre fortsatt er uavklarte. Flere kapitler i planen omhandler planer og behov for kulturarenaer innenfor sine felt. Noen prosjekter er igangsatt og går sin gang, mens andre er mer i en behov-, idé- eller mulighetsfase. Uten at det er gjort en nøye kalkyle ved inngangen til planperioden er det grunn til tro at de samlede ambisjoner er minst det dobbelte av det de lå på i 2015.

Som det framgår av boksen, er det allerede flere kjente prosjekter med ulik grad av avklaring av videre utvikling. Noen av disse har allerede fått regionale midler, men er avhengig av fullfinansiering fra kommune og stat. Andre prosjekter er på et behovs- eller ønskestadium. For å gjøre gode behovs- vurderinger og prioriteringer når begrensede midler skal fordeles er det behov for å foreta en samlet kartlegging av kulturarenaer i fylket som grunnlag for prioriteringer. En slik kartlegging vil fange opp flere dimensjoner, som tilgjengelighet og universell utforming,

vedlikeholdsbehov, eksisterende kapasitet og behov for ny kapasitet og nye funksjoner, mm. Ivaretagelse av overordnede standarder og tekniske krav, som for eksempel akustikk, må også inngå i kartleggingen.

Når nytt bygg for teater og museum i Stavanger står ferdig, vil det samtidig bety at en viktig milepæl er oppnådd for å nå planens mål 4 om en *Helhetlig infrastruktur for kultur- og idretts-*

Regionale prosjekter med ulik grad av avklaring, finansiering og detaljering:

- Nytt teater og museumsbygg i Stavanger.
- Ny scene for Haugesund teater i lokaler som skal bygges om
- Bokhuset i Stavanger
- Rogaland kunstsenter
- Jærmuseet: Maritimt Vitensenter i Tungevågen, Randaberg
- Ryfylke bygningsvernssenter i Suldal

Ønsker og behov

- Nytt maritimt vitenmuseum og bevaringssenter på Hasseløy i Haugesund
- Bedre produksjonskapasitet i dansefeltet
- Utvidet magasinkapasitet for museene
- Bedre fasiliteter for Stavanger kunstmuseum

Hva er en kulturarena?

I planen bruker vi begrepet arena som de fysiske rommene der produksjon, formidling, opplevelse og fortolkning av kunst og kulturuttrykk. Det rommer med andre ord hele spekteret fra en kunstners produksjonslokale til de store arenaene for konserter, scenekunst, etc. De lokale kulturhusene, kultursentrene og andre former for lokale lokaler der det er et flerbruk med kulturskole, bibliotek, fritidsklubb og kino, eller andre tjenesteområder som opplæring.

feltet. Med utgangspunkt i mål 1. Bærekraftige regioner, byer og lokalsamfunn med kulturen og idretten som drivkraft må perspektivet i større grad enn tidligere rettes inn mot å videreutvikle eksisterende kulturarenaer, med klare forventninger om at det velges bærekraftige løsninger.

Dette innebærer for det første krav om miljømessig bærekraft, gjennom arealdisponering, valg av materialer, energiløsninger, og tilrettelegging av muligheter for å gå, sykle eller ta kollektivtransport. Bærekraftperspektivet innebærer for det andre et krav om å utforme kulturarenaer slik at de er tilgjengelige for alle, uavhengig av funksjonsvariasjoner, alder, kjønn, tro- og livssyn, kulturell bakgrunn og sosioøkonomiske bakgrunnsfaktorer. For mange lokalsamfunn er kulturarenaen den felles møteplassen som skaper sosiale bånd, bidrar til mangfold, og som kan være plattformer for ytringsfrihet og endring. Her ligger det med andre ord en forventning om at kulturarenaene skal bidra til sosial bærekraft.

For det tredje innebærer planens perspektiv forventninger om å bidra til økonomisk bærekraft. Dette betyr at det stilles forventninger om at investeringer i kulturarenaer skal gi positive ringvirkninger for samfunnsøkonomien, gjennom å genere næringsvirksomhet og arbeidsplasser. Samtidig kan vektlegging av økonomisk bærekraft innebære en prioritering av sambruksløsninger framfor spesialiserte anlegg, gjenbruk og vedlikehold av eksisterende bygningsmasse.

Som pekt på i kapitlene om scenekunst og museum blir avklaring og bygging av ny arena for teater og museum i Stavanger en viktig prioritet i planperioden. Prosjektet har et betydelig potensial for å ivareta alle de tre dimensjonene av bærekraft. Samtidig vil det kreve store offentlige økonomiske bidrag fra kommune, fylkeskommune og stat, og binde

Foto: Tord Paulsen

Ivar Sløveren fra Randaberg musikkorps, på Varen Randaberg kulturscene/Harestad skole.

Skolen som kulturarena. Fra korpsøvelse på Varen Randaberg kulturscene/Harestad skole.

opp betydelige ressurser. I planperioden vil det derfor ikke være rom for å gjøre investeringer til større enkeltarenaer, ut over rammene for de ordinære tilskuddsordningene. Forventningene om støtte til kulturarenaer er vesentlig større enn de økonomiske rammene som er stilt til rådighet. For å få best mulig uttelling blir det i planperioden da viktig å prioritere arenaer som tilrettelegger for bred kulturell virksomhet, flerbruk og bærekraftige løsninger. Det innebærer at spesialiserte funksjoner for enkelte felt også bør løses innenfor en slik ramme.

Et av de viktigste virkemidlene regionalt er tilskuddsordningen for lokale og regionale kulturbygg. Her kan det gis støtte med inntil én tredjedel av investeringskostnader, med et tak på ti millioner kroner til regionale prosjekter. Dette taket betyr i praksis at den faktiske tilskuddsandelen ofte vil ligge godt under én tredjedel. Ordningen består av både nasjonale spillemidler og regionale tilskuddsmidler. Rammene er derfor i en viss grad fastsatt

nasjonalt. Det vil i planperioden være en politisk oppgave å arbeide for at de nasjonale rammene blir utvidet.

Ordningen med spillemidler til kulturarenaer er ved inngangen av planperioden under revisjon. Fylkeskommunen vil innarbeide endringer i den regionale tilskuddsordningen som følge av revisjonen og de overordna målsetningene i denne. Da er det også naturlig å vurdere en heving av taket for tilskudd. Det bør i så tilfelle komme som en konsekvens av en økning av rammene som stilles til rådighet for hele ordningen.

Det bygges og rehabiliteres flere arenaer i Rogaland, som brukes til opplæringsformål, kultur, frivillighet og idrett. For å utvikle arenaer som er mest mulig i samsvar med lokale og regionale behov må kulturforvaltning og lokalt kulturliv involveres tidlig i slike prosjekter, når det gjøres behovsvurderinger og utarbeides funksjonsbeskrivelser og romprogram.

Det bør være en felles ambisjon for kommuner, fylkeskommune og stat å tilrettelegge for en mangfoldig bruk mellom opplæring, kultur og idrett der det ligger naturlig til rette for det. De fleste kommuner i fylket tilbyr lokal frivillighet og kulturliv gratis bruk av skolelokaler, eller subsidierte ordninger for leie av kulturscener o.l. Rogaland fylkeskommune vil på sin side tilrettelegge for bruk av fylkeskommunale bygg, jamfør kapittel 5, der det ble det pekt på et potensial for å få mer frivillighet og kulturaktivitet inn i fylkeskommunens skolebygg. Kostnader og driftsmodell for dette må utredes nærmere, men her vil en kunne bygge på erfaringer fra andre, blant annet tidligere

Viken fylkeskommune. Som en del av dette bør det vurderes felles bookingløsninger i samarbeid med Aktiv kommune. Viken utarbeidet en veileder, Skolen som kulturarena, som på en god måte oppsummerer gevinsten av en kombinert bruk (Viken fylkeskommune, 2023):

Det bygges og rehabiliteres mange skoler til enhver tid. Ved å tilrettelegge for kulturaktiviteter, kan man maksimere bruken av byggene, slik at de blir brukt av flest mulig, til flere tider av døgnet, og til lavest mulig kostnad. Det er god sirkulærøkonomi og god samfunnsøkonomi. Det er bærekraftig.

Foto: Tord Paulsen

Prioriteringer i planperioden

- Utvikle lokale og regionale kulturarenaer med bærekraftige løsninger og flerbruk som hovedprinsipp.
- Sikre at kulturarenaer bidrar til mangfold og er tilgjengelige for alle, uavhengig av funksjonsvariasjoner, alder, kjønn, tro- og livssyn, kulturell bakgrunn og sosioøkonomiske bakgrunnsfaktorer
- Kartlegge kulturarenaer i fylket som utgangspunkt for å gjøre gode behovsvurderinger og økonomiske prioriteringer.
- Legge til rette for frivillighet, kultur og idrett i skolebygg og andre aktuelle anlegg.

Fra Velferden – Sokndal scene for samtidskunst.

Del 3: Fireårig handlingsprogram

Foto: Tord Paulsen

Fireårig handlingsprogram

Dokumentet rulleres årlig i tilknytning til budsjettbehandlingen, og er tilgjengelig på Rogaland fylkeskommunes hjemmesider:

[https://www.rogfk.no/vare-tjenester/
planlegging/gjeldende-planer-og-strategier](https://www.rogfk.no/vare-tjenester/planlegging/gjeldende-planer-og-strategier)

Vedlegg

Vedlegg 1: Plangrunnlag og begreper

Internasjonale og nasjonale føringer

Flere nasjonale, regionale og lokale styringsdokumenter i form av lover, meldinger og planer har betydning for en plan som handler om kultur- og idrettsfeltet i fylket.

I tråd med både Nasjonale forventninger til regional planlegging og Utviklingsplan for Rogaland er FNs bærekraftsmål en grunnleggende forutsetning for planen. De fleste av de 17 bærekraftmålene er relevante for kulturlivet, spesielt disse:

3. God helse og livskvalitet: Gode kultur- og idrettstilbud bidrar til å styrke både fysisk og psykisk helse, og betyr mye for rogalendingenes mulighet til å leve gode liv.

10. Mindre ulikhet: Kulturlivet kan bidra til å fjerne barrierer for deltakelse i samfunnet. Ulikheter knyttet til for eksempel inntekt, utdanning, alder og funksjonsevne kan være til hinder for å delta.

11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn: Kultur er en viktig dimensjon i utviklingen av attraktive byer og lokalsamfunn i Rogaland.

16. Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner: Den kulturelle infrastrukturen er et viktig grunnlag for demokratiet og ytringsfriheten i samfunnet.

17. Samarbeid for å nå målene: Innenfor kultur og idrett er det lange tradisjoner for samarbeid mellom det offentlige og sivilsamfunn, samarbeid på tvers av forvaltningsnivå og på tvers av ulike deler av kulturlivet.

Foto: Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

Dronebilde fra Jernaldergården på Ullandhaug.

I figuren nedenfor er bærekraftmålene sortert ut fra de tre ulike dimensjonene ved bærekraft: miljø, økonomi og sosial bærekraft.

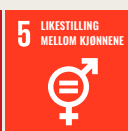
SAMARBEID

ØKONOMISK

SOSIAL

MILJØ

FN sine bærekraftsmål sett i sammenheng.

Det er en pågående diskusjon internasjonalt om ikke kultur burde vært en fjerde dimensjon.

FNs konvensjon om barnets rettigheter § 31: Avsnitt 4.1. handler blant annet om hvordan kulturlivet i fylket kan forholde seg til de tre dimensjonene.

Artikkel 31 1. Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet. 2. Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons og fritidsaktiviteter.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027: Det må legges til rette for kultur, kunst, idrett og frivillighet i planleggingen og settes av tilstrekkelige arealer til kultur- og idrettsformål. I forventningene pekes det også på frivillighetens behov for tilgang til kommunale og fylkeskommunale bygg.

Kulturmeldingen, Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida. (Kulturdepartementet, 2018).
Tre hovedelementer:

1. Kunst og kultur beskrives som ytringer med samfunnsbyggende kraft og kulturpolitikken forankres og begrunnes dermed også i Grunnloven. Videre begrunnes kulturpolitikken med ytringsfrihet er en grunnleggende forutsetning for demokrati og menneskerettigheter. Kunst og kultur er nettopp ytringer, og ansvaret staten har for kultur, er forankret i «infrastrukturkravet» i Grunnlovens § 100.

Hensynet til demokratiet er med andre ord hovedbegrunnelsen for å føre en aktiv kulturpolitikk. Dette stiller krav til at kunst- og kulturlivet er i stand til å medvirke til en levende og kritisk offentlighet gjennom produksjon av kunst og kultur av faglig høy kvalitet og ved å nå ut til ulike grupper i befolkningen.

2. Kulturmeldingen etablerer nasjonale mål for kulturpolitikken som er gjeldende for alle forvaltningsnivåer.
3. Kulturmeldingen slår fast at den nasjonale kulturpolitikken er summen av kulturpolitikken på alle tre forvaltningsnivå: stat, kommune og fylkeskommune.

Stortingsmeldinga om barne- og ungdomskultur Meld. St. 18 (2020 –2021) Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge. Meldingas tre røde tråder er mangfoldighet, relevans og medvirkning. Regjeringen vil gjøre fylkeskommunenes og kommunenes ansvar for barne- og ungdomskultur mer tydelig. Det forventes ingen økning i overskuddet fra Norsk Tipping AS i kommende år, påpekes det i meldingen, og det pålegger kommuner og fylkeskommuner et selvstendig ansvar for å prioritere ordningen.

Sterkere tilbake – En mer inkluderende idrett. Regjeringens idrettsstrategi. (Solbergregjeringen 2021): Mottakere av statlige tilskudd må kontinuerlig prioritere mangfoldig og inkluderende deltakelse. Dette innebærer blant annet å sikre gode rammevilkår for barn og unges egenorganiserte idrett og fysisk aktivitet.

Stortingsmeldinga om museum Meld. St. 23 (2020 – 2021) *Musea i samfunnet. Tillit, ting og tid:* Museene er samfunnsinstitusjoner som skal sikre infrastrukturen for demokrati og frie ytringer gjennom solid, kunnskapsproduksjon,

relevant formidling, helhetlig samlingsutvikling, trygg ivaretaking og aktiv samhandling.

NOU 2022:9 En åpen og opplyst offentlig samtale. Arenaer for kunst og kultur har en viktig betydning for den åpne og opplyste samtalen i samfunnet. Bibliotek og andre samlende og tilgjengelige arenaer kan bidra til å styrke evnen til å navigere i den digitale informasjonsflommen.

Utvidet nasjonal bibliotekstrategi – ut 2025: Rom for demokrati og danning beskriver tre hovedlinjer for bibliotekutvikling: formidling, samarbeid og utvikling og infrastruktur.

Kulturtankens strategi fram mot 2024:

- løfte barn og unges stemmer
- styrke Den kulturelle skolesekken
- stimulere til kunnskapsutvikling
- utvikle effektive fellesløsninger
- redusere eget klimaavtrykk

Kulturutredningen 2014 – NOU 2013: 4 (Engerutvalget) innførte begrepene «den kulturelle grunnmuren» og «ytringskultur».

NOU 2019: 9. Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver. Foreslår å gi fylkeskommunene en regionalt koordinerende rolle, spesielt i forhold til private arkiver med regional betydning. Arbeidet med ny arkivlov er ikke fullført ennå.

Rom for deltakelse – regjeringens kultur- frivillighetsstrategi 2023–2025, KUD 2023.

Kultur- og likestillingsdepartementet. Fire satsingsområder 1: Rammebetingelser for kulturfrivilligheten, 2: Tilgang på egnede lokaler, 3: Bred deltakelse og tilgang på kulturaktiviteter og 4: Samspill mellom frivillig og profesjonelt kulturliv.

Spillerom – Dataspillstrategi 2020–2022: Regjeringen vil løfte dataspill som selvstendig kulturuttrykk, kunstform, næring og fritidsaktivitet.

Foto: Grethe Nygaard

Fra Festiviteten i Haugesund.

Foto: Grethe Nygaard

Lovverk

Kulturloven pålegger fylkeskommunen å sørge for økonomiske, organisatoriske, informerende og andre virkemiddel som legger til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet regionalt og lokalt. I utkastet til revidert kulturlov blir kulturpolitikk forankret i Grunnlovens infrastrukturkrav, og det offentliges ansvar for kultur handler da om å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. Videre foreslås det å lovfeste prinsippet om armlengdes avstand mellom det kunst- og kulturfaglige skjønn og politisk styring. Om loven blir vedtatt vil kommuner og fylkeskommuner få et krav om å utarbeide en skriftlig oversikt over status og utviklingsbehov for kulturlivet.

Plan- og bygningsloven: Ifølge lovens § 3-4 har regional planlegging til formål å stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i en region. I følge § 8-2 forplikter regionale

planer alle forvaltningsnivåene, kommune, fylkeskommune og stat.

Folkebibliotekloven: Fylkeskommunen skal ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling, gi råd til lokale myndigheter, yte bibliotekfaglig veiledning, og arrangere møter og kurs, og kan opprette avtaler om felles bibliotekdrift.

Opplæringsloven: Elever skal ha tilgang til skolebibliotek, og alle kommuner skal ha en kulturskole. Ny opplæringslov forventes innført fra skolestart 2024.

Voksenopplæringsloven: Har som formål å legge til rette for organisert kursaktivitet ved siden av det formelle utdanningssystemet. Loven skal ivareta opplæring og deltakelse i frivillige organisasjoner, bidra til å bevare et mangfoldig kulturliv og ta vare på kulturarven gjennom læring. Gratis bruk av undervisningslokaler er en viktig del av dette.

Kulturminneloven: Kulturminner skal ivaretas som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Åndsverkloven: Skal sikre inntekter til kunstnere og opphavere, og dermed stimulere til kunstnerisk produksjon.

Arkivloven: Skal blant annet sikre arkiv som har betydelig kulturell eller forskingsmessig verdi slik at disse blir tatt vare på og gjort tilgjengelige for ettertiden.

Likestillings- og diskrimineringsloven:

Lovens formål legges til grunn for forståelsen av mangfold i planen. Mangfold handler om «å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person».

Foto: Tord Paulsen

Fra utstilling av Lasse Skarbøvik på Arkivet, Tou Trykk.

Regionale føringer

Utviklingsplan for Rogaland 2025–2028 – Regional planstrategi. Planen bestemmer strategisk retning for utviklingen i fylket og fastsetter hvilke planer som skal utarbeides innenfor ulike felt, herunder regionalplan for kultur.

Regional kulturplan 2015–2025 er forløperen til Regionalplan for kultur og idrett 2024–2036.

Regionalplan for kulturmiljø 2023–2035. Med utgangspunkt i visjonen «Rogaland tek vare på – og verdset – kulturmiljøa sine som viktige ressursar i ei berekraftig samfunnsutvikling» skal planen være et styringsdokument for både Rogaland fylkeskommune og kommunene i arbeidet med utvikling og forvaltning av viktige kulturmiljø i Rogaland.

Nærings- og innovasjonsstrategi for Rogaland har tre tematiske satsingsområder: 1. Ren energi og maritim framtid, 2. Mat og 3. Reiseliv og opplevelse.

Integreringsstrategi for Rogaland knytter kultur til hverdagsintegrering. For å oppnå hovedmålet om å integrere innvandrere tidlig må samarbeidet mellom relevante aktører med mål om mer inkluderende idrett og kulturaktiviteter styrkes.

Økonomiplan 2024–2028, har et eget kapittel om status, utfordringer og hovedprioriteringer for kultur og næring. Fra 2025 er det midler til prioriterte tiltak i kultur- og idrettsplanen.

Regionalplan for museum 2011–2014 ble vedtatt inkludert i gjeldende kulturplan inntil ny regionalplan for kultur foreligger. Planens hovedmål er å styrke den faglige dimensjonen og utvikle musea til faglig sterke og vitale institusjoner som spiller en stor rolle i samfunnet.

Regional bibliotekplan for Rogaland 2014–2017 har vært grunnlag for bibliotekfeltet inntil feltet nå innarbeides i regionalplan for kultur og idrett.

Ute i Rogaland. Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning 2017–2024.

Bevarings- og samhandlingsplan for privatarkiv i Rogaland 2022 er utarbeidet av Interkommunalt arkiv i Rogaland. Planen er et startskudd for videre arbeid på feltet.

Regionalplan for kompetanse i Rogaland.

Lokale føringer

Flere kommuner har utarbeidet egne kulturplaner, eller er i ferd med å utarbeide slike planer. I noen kommuner er kultur forankret i kommuneplan eller andre planer som dekker deler av kommunenes tjenesteområder. Kommunene må ha en plan for idrett og fysisk aktivitet for å komme i betraktning når det gjelder spillemidler. Enkelte kommuner har andre delplaner som dekker kultur, for eksempel for kunstfeltet (Stavanger kommune), bibliotek og kulturarv.

Kommuner med kulturplaner:

- Haugesund kommune: Temaplan for kultur, idrett og frivillighet 2022–2030.
- Karmøy kommune: Kommunedelplan kultur 2016 – 2025
- Klepp kommune: Kulturplan 2020–2031
- Lund kommune: Kulturplan 2022–2025
- Sauda kommune: Kommunedelplan for oppvekst og kultur for perioden 2015–2023 og Kommuneplan for 2019–2031
- Sola kommune: Kommunedelplan for kultur 2015–2025
- Stavanger kommune: Kommunedelplan for kunst og kultur 2018–2025. Pågående arbeid med plan for visuell kunst.
- Strand kommune: Plan for kultur, idrett og friluftsliv 2023–2027.
- Time kommune: Kulturplan 2019–2027
- Tysvær kommune: Kulturplan 2019–2029
- Utsira kommune: Helhetlig kulturplan 2019–2023

Kommuner med pågående arbeid med kulturplan eller tilsvarende:

- Eigersund kommune utarbeider ny kulturplan. Foreløpig er kultur forankret i kommuneplanen.

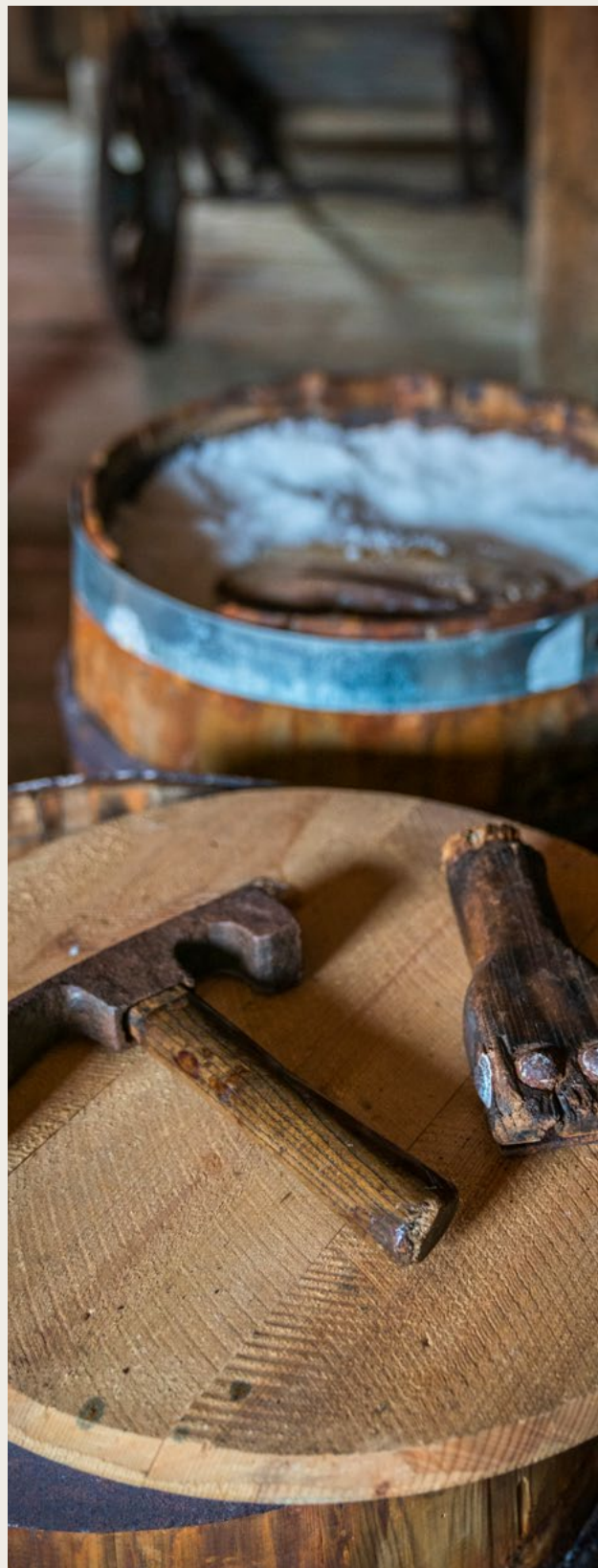

Foto: Græthe Nygaard

Sildesalteutstyr i Dokken, Haugalandmuseet.

Kommuner med kultur forankret i kommuneplanen:

- Bjerkreim kommune: Kommuneplan 2014–2026. Eget kapittel om Kultur, opplevelse og turisme. Pågående arbeid med ny plan.
- Bokn kommune: Kommuneplan 2019–2031. Egne kapitler om Frivillige organisasjoner og Idrett og kultur.
- Gjesdal kommune: Kommuneplan 2019–2030. Kultur inngår i kapitler om Barn og unge og Attraktive lokalsamfunn.
- Hjelmeland kommune: Kommuneplan 2019–2031. Kultur er en del av Satsningsområde 3 – lokalsamfunnsutvikling.
- Hå kommune: Kommuneplan for 2014–2028. Har eget kapittel om Kulturlandskapet, og ellers inngår kultur i kapittel om Gode bu- og nærmiljø.
- Kvitsøy kommune: Kommuneplan «Kvitsøy 2030» har eget avsnitt om Kulturlivet og kulturminner.
- Randaberg kommune: Kommuneplan for 2018–2030. Et variert kulturliv er ett av delmålene under det langsiktige målet og avsnittet om Attraktiv landsby.
- Sandnes kommune: Kommuneplan 2019–2025. Strategien Sandnes kommune skal styrke kommunens kultur- og idrettsliv er koblet til planens overordnede mål 3: Sandnes kommune skal være en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler.
- Sokndal kommune: Arbeid med ny kommuneplan igangsatt. Gjeldende kommuneplan 2011–2022. Kultur inngår som del av kapittel om Det gode liv – fra vugge til grav.

Foto: Grethe Nygaard

Gatekunst på Solastranden.

Begreper i planen

Det utvidete kulturbegrepet: Springer ut fra kulturmeldingene på 70-tallet, og anerkjennelsen av frivillighet, ungdomsarbeid og idrett som del av det kulturpolitiske arbeidsfeltet, i tillegg til den tradisjonelle kulturen og kunsten. Begrepet rommer både egenaktivitet og opplevelser, og både amatør- og profesjonell kultur. I vår digitale tid er det også naturlig å inkludere digitale uttrykk som dataspill.

Ytringskultur: Ytringskultur inkluderer materiell og immateriell kulturarv, herunder museums-, arkiv- og bibliotekvirksomhet, samt kunstnerisk virksomhet innen musikk, scenekunst, litteratur, visuelle kunstarter og film, tv, video og dataspill. Ytringskultur handler videre om formidlingsaktiviteter og utdanning innen kunst- og kulturfag. Til forskjell fra det utvidete

kulturbegrepet er ikke idrett inkludert i ytringskulturbegrepet. (NOU 2013:4).

Armlengdes avstand: Det skal være en armlengdes avstand mellom politiske beslutninger og kunst- og kulturfaglige vurderinger. Offentlige styresmakter skal ikke blande seg opp i kunstneriske beslutninger og ikke utfordre kunstens autonomi. Prinsippet er tatt inn i forslaget til ny kulturlov. KS har utarbeidet et refleksjonshefte om dette (KS , 2023).

Kulturell infrastruktur: Den kulturelle infrastrukturen er de fysiske kulturarenaene der kultur produseres og formidles. Begrepet rommer i tillegg kulturlivets organisering gjennom kulturinstitusjoner, organisasjoner og andre aktører, samt forvaltning av kultur gjennom offentlig kulturforvaltning og tjenesteyting.

Den kulturelle grunnmuren er den delen av den kulturelle infrastrukturen som gir hele befolkningen tilgang til kunst- og kulturfaglig kompetanse, deltakelse og opplevelse. Kulturskoler, biblioteker, kommunalt og frivillig fritidstilbud og lokalsamfunnets og regionens kulturelle arenaer er hjørnesteiner i den kulturelle grunnmuren.

Uteområde på Tau skole, Superparken, fungerer både som skolegård og som en pulserende aktivitetspark for lokalbefolkningen utenom skoletiden. Superparken er spillemiddelfinansiert.

Foto: Grethe Nygaard

Thea Øyen Selsaas (14) hjelper til i kiosken i Norheimshallen, under Junior NM i badminton

Idrett: Aktivitet i form av trening eller konkurranse i den organiserte idretten.

Fysisk aktivitet: Egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder *friluftsliv* og aktiviteter preget av lek. Friluftsliv inngår i begrepet, som en fysisk aktivitet i naturen.

Kulturlivet: Begrepet henviser til alle feltene som denne planen omhandler, både innen kultur og idrett. Vi bruker begrepene idrettsfeltet, litteraturfeltet, museumsfeltet etc. om de enkelte fagområdene.

DKS: Står for Den kulturelle skolesekken, en nasjonal ordning i Norge som har som mål å sikre at alle elever i grunnskolen og videregående skole får møte profesjonell kunst og kultur.

UKM: Står for «Ung kultur møtes», tidligere «Ungdommens kulturmønstring». UKM er en årlig festival i Norge som gir barn og unge muligheten til å vise frem sine talenter innen

kunst- og kultur gjennom lokale, regionale og nasjonale arrangement.

Det frie kunstfeltet: Det frie feltet i planen skal forstås som aktører i kunstfeltet som primært opererer utenfor institusjonene. En del av dette feltet er prosjektbasert og avhengig av finansiering fra prosjekt til prosjekt.

Frivillighet – frivillig arbeid – kulturfrivillighet: Ulønnet aktivitet som er til nytte for samfunnet, og utenfor egen husholdning (Frivillighet Norge). Den regionale kultur og idrettsplanen handler i størst grad om kulturfrivilligheten som er den frivillige virksomheten som foregår på områdene musikk, scenekunst, visuell kunst, litteratur, dataspill, film og kulturarv. Idrettslag, kor og korps, religiøse organisasjoner, kunstforeninger, amatørteater og folkeakademier er eksempler på kultur hvor frivilligheten er dominerende, jf. Rom for deltakelse – regjeringens kulturfrivillighetsstrategi 2023–2025 (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2023).

Fra Mablis i Stavanger.

Vedlegg 2: Referanser

Audun Fladmoe, I. E. (2024). *Tilbake til normalen? Frivillig engasjement i Norge, 1998–2023*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. Hentet fra <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/3144551>

BibStat.no. (2023). *Bibstat.no*. Hentet fra <https://bibstat.no/>

Bok&bibliotek. (2023). Sverige: Alle elever skal få betjent skolebibliotek. *Bok&bibliotek*. Hentet fra <https://bokogbibliotek.no/nyheter/sverige-alle-elever-skal-fa-betjent-skolebibliotek-6112/>

Bokhandlerforeningen og Forleggerforeningen. (2022). *Leserundersøkelsen 2022*. Hentet fra <https://bokhandlerforeningen.no/leserundersokelsen-2022/>

Deichman. (2024). *Tjenester – Deichman*. Hentet fra <https://deichman.no/vi-tilbyr>

Den norske Forfatterforening. (2022). *forfatterforeningen.no*. Hentet fra <https://www.forfatterforeningen.no/artikkel/forlagssjefenes-millioninntekter/>

Frivillighet Norge. (u.d.). *Hva er frivillighet?* Frivillighet Norge. Hentet fra <https://www.frivillighetnorge.no/fakta/hva-er-frivillighet>

Kompetanse Norge. (2019). *Grunnleggende digitale ferdigheter i befolkningen*. Kompetanse Norge. Hentet fra <https://hkdir.no/rapporter-undersokelser-og-statistikk/grunnleggende-digitale-ferdigheter-i-befolkningen>

KS . (2023). *Hvordan ivareta kunstnerisk frihet og samtidig drive en aktiv kulturpolitikk? Et refleksjonshefte om armlengdes avstand-prinsippet for folkevalgte og ledere i kultursektoren*. KS. Hentet fra <https://www.ks.no/contentassets/5e2997aebe414be1b488a8fec7648431/23290-KS-Refleksjonshefte-F41-Interactive.pdf>

Kulturanalys Norden. (2024). *Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen*. Kulturanalys Norden. Hentet fra <https://pub.norden.org/nordiskkulturakta2023-05/>

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2023). *Rom for deltakelse – regjeringens kultur-frivillighetsstrategi 2023–2025*, KUD 2023. Kultur- og likestillingsdepartementet Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rom-for-deltakelse-regjeringens-kulturfrivillighetsstrategi-2023-2023/id2974198/>

Kultur- og likestillingsdepartementet. (2024). *Tid for spill – regjeringens dataspillstrategi 2024–2026*. Kultur- og likestillingsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/7464f476cb4744e59554c2cb4b-192df5/no/pdfs/dataspillstrategi.pdf>

Kulturdepartementet. (2018). *Kulturmeldingen, Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft – Kulturpolitikk for framtida*. Kulturdepartementet.

Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet. (2024). *Nasjonal bibliotekstrategi – ut 2025: Rom for demokrati og dannelse*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/utvidet-nasjonal-bibliotekstrategi-ut-2025-rom-for-demokrati-og-dannelse/id2995881/?ch=1>

Kulturtanken. (2019). *BUSK. Barn og unges stemmer, Barn og unges egne innspill til barne- og ungdomskulturmeldingen*. Hentet fra <https://www.kulturtanken.no/prosjekt/busk-barn-og-unges-stemmer/>

Kunnskapsdepartementet m.fl. (2017). *Nasjonal kompetansepolitisk strategi*. Kunnskapsdepartementet. Hentet fra [https://www.regjeringen.no/contentassets-sets/3c84148f2f394539a3eefdfa27f7524d/nasjonal-strategi-kompetanse-nett.pdf](https://www.regjeringen.no/contentassets/3c84148f2f394539a3eefdfa27f7524d/nasjonal-strategi-kompetanse-nett.pdf)

Kunnskapsdepartementet mfl. (2017). *Nasjonal kompetansepolitisk strategi*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/3c84148f2f394539a3eefdfa27f7524d/nasjonal-strategi-kompetanse-nett.pdf>

Kunnskapsverket. (2019). *Der ingen skulle tru... Regionaløkonomisk geografi av kreative og kulturelle næringer lokalisert utenfor Oslo*. Elverum: Kunnskapsverket.

Norges offentlige utredninger. (2020). *Det handler om Norge Bærekraft i hele landet Utredning om konsekvenser av demografi-utfordringer i distriktene*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/3b37c-1baa63a46989cb558a65fccf7a1/no/pdfs/nou202020200015000dddpdfs.pdf>

Norges offentlige utredninger. (2022). *En åpen og opplyst offentlig samtale. Ytringsfrihetskommisjonens utredning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou202220220009000dddpdfs.pdf>

NOU 2013:4. (2013). *NOU 2013:4. Kultur-utredningen 2014*. Kulturdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2013-4/id715404/>

Oslo Economics. (2012). *Utredning om litteratur- og språkpolitiske virkemidler Utarbeidet for Kulturdepartementet*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/kulturvernavdelingen/rapporter_utredninger/utredning_om_litteratur-og_spraakpolitiske_virkemidler_2012.pdf

Sølvberget. (2023). *Temaplan bibliotek: Meningsfulle møteplasser i kommunedelene*. Hentet fra <https://www.solvberget.no/artikler/temaplan-bibliotek>

Slagsvold, T. H. (2020, Mars). Refleksiv frivillighet i en norsk kontekst. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 23. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2464-3076-2020-01-01>

Stangeland, E. C. (2023). *Shared book reading: a Norwegian survey of reading practices in families*. URL.: SCANDINAVIAN JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH.

Statistisk sentralbyrå. (2022). *Regionale befolkningsframskrivninger*. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivninger/statistikk/regionale-befolkningsframskrivninger>

Statistisk sentralbyrå. (2024). Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/kultur/artikler/norsk-kulturbarometer-2023>

Telemarksforsking. (2023). *Norsk idrettsindeks*. Hentet fra Norsk idrettsindeks – Rogaland: <https://idrettsindeks.no/rapport/11/1/1>

Telemarksforsking. (2023). *Norsk kulturindeks*. Hentet fra Norsk kulturindeks – Rogaland: <https://kulturindeks.no/rapport/11/1/1>

Universitetet i Stavanger . (2023). *UiS.no*. Hentet fra <https://www.uis.no/nb/lesesenteret/pirls>

Utdanningsdirektoratet. (2023). *PISA 2022: Betydelig PISA-nedgang i lesing, matematikk og naturfag*. Utdanningsdirektoratet. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finnforskning/rapporter/2023/betydelig-pisa-nedgang/>

Viken fylkeskommune. (2023). *Skolen som kulturarena-veileder Viken fylkeskommune. Fra ønske til behov*. Viken fylkeskommune. Hentet fra <https://nmr-assets.ams3.cdn.digitaloceanspaces.com/documents/Akershus-dok/2023-11-24-Veileder-Skolen-som-kulturarena-VikenFK.pdf>

Vedlegg 3: Kunnskapsgrunnlag

Kulturpublikum i Rogaland.

Resultater fra Rogaland, NPU Monitor

Kultur- og idrettsfylket Rogaland.

Resultater fra Norsk kulturindeks og
Norsk Idrettsindeks

Nettsider: Norsk kulturindeks

Norsk idrettsindeks

Nettside: Kulturundersøkelsen for
Nord-Jæren | Stavanger kommune

Bildeforklaringer

Forside: Danseren Ingrid Røthing Steinsnes med solonummer i Festiviteten, Haugesund.

Side 2: Fylkesordfører Ole Ueland

Side 5: Kunstnerisk utsmykning ved Tau skule, utført av kunstneren Kjell Johannesen som kommer fra Jørpeland og som nå er bosatt i Bergen.

Side 11: Bilde av Kanikkhøyden med Rogaland teater og Stavanger museum.

Side 12: Naomi Fisher, billedkunstner fra USA på arbeidsopphold hos på Velferden scene i Sokndal, sommeren 2024.

Side 13: Fra fotballkamp Haugesund Sparebank Arena mellom FK Haugesund og Ham-Kam.

Side 15: Fra konsert på studentenes kulturhus, Folken.

Side 16: Fra Tou Trykk.

Side 18: Fra Superparken flerbrukshall på Tau skule i Strand kommune, som er spillemiddelfinansiert.

Side 19: Fra Sildajazz i Haugesund.

Side 20: Anita Tjemsland i arbeid på Tou Trykk.

Side 21: Fra sykkelvelodromen i Vår Energi Arena Sola.

Side 22: Fra visning av Mongoland under Den Norske Filmfestivalen.

Side 23: Fra Elefantteateret og dybwikdansen forestilling Fuge Fantasi for bass, baryton og 15 babyer, med Cesilie Kverneland, Nils Christian Fossdal og Frank Havrøy.

Side 25: Fra folkeverksted på Hjelmeland folkebibliotek.

Side 26: Fra DKS-forestilling på Tau ungdomsskole. Utenfor er himmelen blå med Renate Engevoold, Anders Brunvær Hauge og Børge Fjordheim.

Side 27: Fra Danseforestilling i Festiviteten, Haugesund.

Side 30: Frivillige på Sildajazz.

Side 32: Fra kurs i plantefarging i regi av Rogaland husflidslag på Lye skole i Time.

Side 33: Fra konsert i Haugesund billedgalleri.

Side 34: Adrian Kallestén og Bjarte Langeland i Superparken flerbrukshall på Tau skule i Strand kommune.

Side 35: Martin Menzoni i arbeid.

Side 39: Krakk, Tou Trykk.

Side 41: Redskaper, Tou Trykk.

Side 42: SSO med Thomas Dybdahl i Stavanger konserthus.

Side 44: Fra danseforestilling i Festiviteten, Haugesund.

Side 45: Fra forestillingen Kirsebærhagen på Rogaland Teater, med Anders Dale, Elg Elgesem og Nina Ellen Ødegård.

Side 47: Fra prøver ved RIMI/IMIR Scenekunst, med regissør Andrea Spreafico og skuespiller Helga Guren.

Side 48: Anita Tjemsland i arbeid på Tou Trykk.

Side 49: Haugesund Billedgalleri, utstilling av Herman Mbamba.

Side 51: Fra filmsettet til innspillingen av Psykodrama.

Side 54: Fra Sola bibliotek.

Side 56: Familielørdag med Pinnelek og sverdslåssing, med Bjørn Veen på Sola bibliotek.

Side 58: Fra Familielørdag på Sola bibliotek.

Side 60: Fra Stavanger museums utstilling «Vår natur».

Foto 62: Bygningsantikvar Kirsten Hellerdal Fosstveit i museumstjenestene på oppdrag for museene.

Side 64: Fra utstillingen «Kutt» på Norsk Oljemuseum i Stavanger.

Side 67: Museene har mange typer gjenstander i sine samlinger. Her er det en kjole fra Dalane folkemuseum.

Side 68: Fredrik Motland Kirkemo fra Science Circus og Jærmuseet lager tørris.

Side 69: Museumsvertene på Sildemuseet i Dokken i Haugesund formidler byens rike kulturhistorie.

Side 71: Fra Ryfylkemuseet sitt hovedsete på Nesasjøhuset på Sand i Suldal. Her ligger også museets seilskip Brødrene av Sand.

Side 72: Sildesalteutstyr i Dokken, Haugalandmuseum

Side 73: Ung turner i sving i den interkommunale folkehallen Vår Arena Sola.

Side 75: Fra NM i drifting ved Motorcenter Norway i Sokndal.

Side 78: Tonje Stavland Dahle fra Djerv 1919 fyrer av mot Sportsklubben Nord og Fra Vår Energi Sola Arena.

Side 79: Fra Haugesund Avis halvmaraton.

Side 80: Ungdommene i SK Vedavåg på Karmøy stiller som dommere under klubbens fotballturnering.

Side 81: Fra NM i Drifting på Motorcenter Norway – det regionale motorsenteret i Sokndal, som blant annet er finansiert med fylkeskommunale midler og statlige spillemidler.

Side 83: Dagsturhytta Kaurebu i Bjerkreim.

Side 84: I 2017 stod gangbroen til friluftsområde Jørpelandholmen i Strand kommune i ferdig. Prosjektet er spillemiddelfinansiert.

Side 86: Ivar Sløveren spiller tuba for Randaberg musikkorps, på Varen Randaberg kulturscene/Harestad skole.

Side 87: Skolen som kulturarena. Fra korpssøvelse på Varen Randaberg kulturscene/Harestad skole.

Side 88: Ben Hipkiss på Velferden – Sokndal scene for samtidskunst.

Side 90: Beger med maling, Tou Trykk.

Side 92: Dronebilde fra Jernaldergården på Ullandhaug.

Side 95: Fra Festiviteten i Haugesund.

Side 96: Gammel skrivemaskin fra Haugalandmuseets magasin.

Side 97: Fra utstilling av Lasse Skarbøvik på Arkivet, Tou Trykk.

Side 99: Sildealteutstyr i Dokken, Haugalandmuseet.

Side 100: Gatekunst på Solastranden.

Side 101: Uteområde på Tau skole, Superparken, som er spillemiddelfinansiert.

Side 102: Thea Øyen Selsaas (14) hjelper til i kiosken i Norheimshallen, under Junior NM i badminton.

Side 103: Fra Mablis i Stavanger.

Rogaland fylkeskommune
Postboks 130 sentrum
4001 Stavanger

Rogaland
fylkeskommune

Besøksadresse:
Arkitekt Eckhoffs gate 1
4010 Stavanger

Telefon:
51 51 66 00

E-post:
firmapost@rogfk.no

www.rogfk.no